

העותרים:

1. ארגון ההורים למערכת החינוך בירושלים ע"ר מס. 580023133
 2. זכרייא שעבאני ת.ז. 033251729
 3. אחמד סוף אלדין אבו עיד ת.ז. 023297112
 4. שלום מישאל כהן ת.ז. 036696607
 5. יואל כאלי ת.ז. 028997302
- ע"י ב"כ עוה"ד רוני וינברג ואח'
ממשרד קרמר, שפירא, שניידר ושות'
מרח' דוד המלך 19, ירושלים 94101
טל: 02-6234258-02 פקס: 02-6255493

- נ ג ד -

המשיבים:

1. משרד החינוך
 2. שר החינוך – מר נפתלי בנט
 3. עיריית ירושלים (מנח"י)
- ע"י לשכת היועץ המשפטי, כיכר ספרא 8, 94141 ירושלים
4. משרד האוצר
 5. אגף התקציבים במשרד האוצר
- משיבים 1-2, 4-5 ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
מרח' צאלח א-דין 29, ירושלים
טל: 02-6466666-02; פקס: 02-6466779

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים**צו על תנאי:**

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו על תנאי המופנה למשיבים ומורה להם, ביחד ולחוד, לבוא וליתן טעם -

- א. מדוע אין הם פועלים באופן מידי לבניית כ- 3,600 כיתות הלימוד החסרות במערכת החינוך ברחבי העיר ירושלים, מתוכם כ- 1,600 כיתות לימוד במערב העיר וכ- 2,000 כיתות לימוד במזרח העיר; ובכלל זה, מדוע אין הם מבצעים את הוראות פסק דינו של בית משפט נכבד זה במסגרת בג"צ 5373/08 **אסמעיל אברהים אבו לבדה ואח' נ' שרת החינוך ואח'**, מיום 6.2.2011, לפיו על המשיבים לגשר, עד תום חמש שנים מיום מתן פסק הדין (תקופה שהסתיימה זה מכבר ביום 6.2.2016) על הפער בין דרישת התלמידים תושבי מזרח ירושלים להיקלט בחינוך הרשמי לבין יכולת הקליטה של מערכת החינוך במזרח העיר (יובהר כי אמנם בג"ץ אבו לבדה עסק במערכת החינוך במזרח העיר ירושלים, אך עתירה זו עניינה במערכת החינוך בכל רחבי העיר);
- ב. מדוע, אין הם מקצים **באופן מידי** את התקציב הדרוש להקמת כיתות הלימוד החסרות ברחבי העיר ירושלים, כאשר על פי הנתונים שנמסרו על ידי המשיבה 3, עומד כיום צורך זה על כ-4 מיליארד ₪;

צו ביניים:

ג. בנוסף, מתבקש ביה"ד הגבוה לצדק הנכבד להוציא מלפניו צו ביניים אשר יורה למשיבים 4 ו-5 'להקפיא' את השימוש (או להימנע מלעשות שימוש) בסך של 4 מיליארד ₪, לגביהם ציינו המשיבים 4 ו-5 כי מדובר ב"עודף גבייה" (רי הודעת אגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר מיום 19.7.16 בעניין "עליה בהיקף הכנסות המדינה ממסים במחצית הראשונה של השנה"), וזאת עד להכרעה בעתירה; ועל מנת שאם ימצא ביה"ד הגבוה לצדק הנכבד כי יש ממש בעתירה – הרי שכספים אלה יוכלו בנקל לשמש כמקור המימוני הדרוש ליישום הסעד נשוא העתירה.

העתק הודעת אגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר מיום 19.7.16 מצ"ב ומסומן **כנספח "1"**.

ד. העותרים יטענו כי צו הביניים חיוני והכרחי כדי למנוע מצב בלתי הפיך – במובן זה שאם לא יינתן צו הביניים כמבוקש, ככל הנראה יועברו הכספים הנ"ל וייעודו למטרות אחרות במסגרת התקציב הקרוב (הצפוי להיות מונח על שולחן הממשלה ביום 11.8.16); ובכך ייווצר מצב בלתי הפיך באשר למקור המימוני הדרוש ליישום הסעד נשוא העתירה.

ה. העותרים יטענו עוד כי לא יכולה להיות כל מחלוקת באשר לחובתם של המשיבים 4 ו-5 עפ"י דין לתקצב את הסכומים הדרושים ליישום הסעד המבוקש, וכבר נקבעה לא אחת על ידי בימ"ש נכבד זה החובה לתקצב את העלויות הנוגעות ליישום הסעד נשוא העתירה.

בקשה לקיום דיון דחוף בעתירה

עניינה של עתירה זו הוא במצוקה הקשה של כיתות לימוד בבתי הספר ובגנים ברחבי העיר ירושלים, העולה כדי פגיעה קשה בזכותם החוקתית והבסיסית לחינוך, לרבות הזכות לשוויון בחינוך, של מאות אלפי ילדים תושבי העיר ירושלים.

למצוקת כיתות הלימוד בעיר ירושלים ישנן השלכות מרחיקות לכת, הבאות לידי ביטוי, בין היתר, בקיומן של כיתות גדולות ועמוסות ילדים המקשות על הפעילות החינוכית ובהתגברות תופעת הנשירה ממערכת החינוך, וכתוצאה מכך להקטנה משמעותית של האפשרויות המקצועיות והכלכליות שתהיינה סלולות בעתיד בפני הילדים שנפגעים כתוצאה ממצוקת כיתות הלימוד, ולהגדלת הסיכון כי בעתיד עלולים הם להתקשות לפתח אורח חיים נורמטיבי או לקיים את עצמם.

יתרה מכך, בשל המחסור החרף בבתי ספר ובכיתות לימוד, נאלצים הורים רבים לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך שאינם רשמיים, תוך שהם נושאים בנטל תשלומים כבד, וזאת בניגוד לחובת המדינה להעמיד חינוך רשמי חינם לכל ילדי העיר ירושלים, בהתאם להוראות חוק לימוד חובה, התשי"ט-1949, אשר נועד לאפשר שוויון הזדמנויות בחינוך לכל ילד וילדה, ללא תלות במצבם הכלכלי ו/או במקום מגוריהם וליתן להם אפשרות שווה להגשמה עצמית ולפיתוח אישיותם, וכן בניגוד להוראות חוק זכויות התלמיד, תשס"א 2000, הקובע בסעיף 3 בו, כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין".

אף באשר לאותם ילדים שידם של הוריהם משגת מימון חינוכם במוסדות חינוך שאינם רשמיים, יש לתת את הדעת להשלכות האפשרויות של חינוך במוסדות אלו, בין היתר בכל האמור לתכנים

הלימודיים להם נחשפים הילדים או על רמת ההשכלה שהם מקבלים, על כל ההשלכות הנלוות לכך; וכן לפגיעה בשוויון הנגרמת כתוצאה ממצב דברים זה.

לנוכח האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על קיום דיון דחוף בעתירה, במועד קרוב ככל הניתן.

ואלה נימוקי העתירה:

א. פתח דבר

1. עניינה של עתירה זו הוא בפגיעה חמורה בזכות לחינוך, הזכות לשוויון וכבוד הילד כחלק מכבוד האדם, של מאות אלפי ילדים, תלמידי מוסדות הלימוד הרשמיים ושאינם רשמיים בעיר ירושלים, וזאת עקב המחסור החמור בכיתות לימוד בעיר.
 2. מחסור חמור זה בכיתות לימוד הוא תוצאה ישירה של הזנחה חמורה ומתמשכת של מערכת החינוך ברחבי העיר ירושלים מצד המשיבים, אשר נמנעים מלקדם באופן משמעותי את בנייתם של מבני חינוך חדשים בירושלים מזה זמן רב, חרף דוחות ותוכניות אינספור שהוכנו על ידם ואף הליכים משפטיים שהתנהלו בנושא זה בפני בית המשפט הנכבד.
 3. כך, על פי נתונים מעודכנים שנמסרו לעותרת על ידי המשיבה 3, חסרים כיום במערכת החינוך הרשמית בעיר ירושלים כ- 3,600 כיתות לימוד: כ- 1,600 כיתות במערב ירושלים וכ- 2,000 כיתות במזרח; וזאת על גבם ועל חשבונם של כ- 100,000 ילדים תושבי העיר.
 4. מצוקה זו גורמת, בין היתר, לבעיה קשה של צפיפות יתר בכיתות הלימוד הקיימות במערכת החינוך הרשמית ברחבי העיר ירושלים.
 5. לצד הצפיפות הקשה בכיתות הלימוד הקיימות במערכת החינוך הרשמית בעיר ירושלים, גורמים המחסור והמצוקה הקשה בכיתות הלימוד לכך שהורים רבים תושבי העיר נאלצים בעל כורחם לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך המוכרים שאינם רשמיים ולמסגרות חינוך פרטיות, ובכלל זה למוסדות פטור ולמוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים.
 6. כך, במערב העיר, מקום בו על פי נתוני המשיבה 3 חסרים כ- 1,600 כיתות לימוד, נאלצים הורים רבים לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך שאינם רשמיים, בין היתר כאלה השייכים לקהילה החרדית, אשר ברוב המקרים, בשל התרשלות המדינה בפקוח על מוסדות אלה, חומקים מחובתם ליישם את תכנית הליבה במלואה ומחובתם להקנות לתלמידיהם את היכולת הבסיסית לרכישת מקצוע.
- למותר לציין כי התרשלות זו של המדינה שוללת מילדים אלה רכישת ידע וכישורים חיוניים, חוסמת את דרכם למערכת ההשכלה הגבוהה ומקטינה באופן משמעותי את סיכוייהם להתקיים בכבוד ובאורח עצמאי.

7. באופן דומה, במזרח העיר ירושלים, היכן שעל פי נתוני המשיבה 3 חסרים כ-2,000 כיתות לימוד, נאלצים הורים רבים לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך מוכרים שאינם רשמיים ולמוסדות פרטיים - מסגרות אשר לרוב אינן מקנות לילדיהם את אותה ההשכלה לה זוכים התלמידים הלומדים במוסדות הרשמיים, וזאת כאשר חלק מהילדים אף נותרים ללא כל מסגרת חינוכית.
8. למותר לציין בהקשר זה כי ביום 6.2.11 קבע בית משפט נכבד זה בפסק דינו בבג"ץ 5373/08, בין היתר, כי זכותם החוקתית של תלמידי מזרח ירושלים לחינוך נפגעת בשל המחסור העצום בכיתות לימוד במערכת החינוך הרשמית במזרח העיר וכי על המשיבים 1 ו-3 דכאן להיערך בתוך חמש שנים לקליטת כל תלמידי מזרח ירושלים במסגרת מערכת החינוך הרשמית. אולם המשיבים, אשר מתוקף תפקידם משמשים כנאמני הציבור ואמורים לשמש אות ומופת לכיבוד החוק ושלטון החוק, לא נזדרזו למלא אחר הוראות פסק הדין, וזאת בלשון המעטה.
9. אמנם, עיריית ירושלים הקימה מנהלת ייחודית לטיפול במחסור בכיתות לימוד, אך בכך אין די שכן ראשית נראה כי יתר המשיבים לא השכילו להבין את חומרת הבעיה; ומעבר לכך – חלק הארי של התקציב אמור להגיע מיתר המשיבים; ובהיעדרו – לא נראה שיפור באופן.
10. אם בכל אלה אין די, הרי שלצורך מימון החינוך של ילדיהם במסגרות שאינן רשמיות, נאלצים הורים אלה, הן במערב העיר והן במזרחה, להוציא מכיסם סכומי כסף בלתי מבוטלים, וזאת בניגוד להוראות חוק לימוד חובה, התש"ט-1949, אשר נועד לאפשר שוויון הזדמנויות בחינוך לכל ילד וילדה, ללא תלות במצבם הכלכלי ו/או במקום מגוריהם וליתן להם אפשרות שווה להגשמה עצמית ולפיתוח אישיותם, וכן בניגוד להוראות חוק זכויות התלמיד, תשס"א 2000, הקובע בסעיף 3 בו, כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין".
11. עתירה זו נועדה אפוא להגן על ארבעה אינטרסים ציבוריים רמי מעלה אשר נפגעו כתוצאה מהתנהלותם הבלתי סבירה של המשיבים:
- א. ראשית, זכאותם החוקתית לחינוך חינם של מאות אלפי ילדים תושבי העיר ירושלים;
- ב. שנית, שוויון ההזדמנויות בחינוך לכל ילד וילדה, ללא תלות במצבם הכלכלי ו/או במקום מגוריהם ומתן אפשרות שווה להגשמה עצמית ולפיתוח אישיותם;
- ג. שלישית, עקרון טובת הילד, שהינו עקרון יסוד בשיטת המשפט הישראלית, לפיו אין להתעלם מן האינטרסים של הילד, ובשום צירוף מסיבות שהוא, לא יתכן כי נדחה אותם מפני 'זכות' של מישהו אחר;
- ד. רביעית, שלטון החוק, וזאת כאשר הימנעות של רשויות שלטוניות מציות להוראות הדין ולהוראות פסק דין של ערכאה שיפוטית מוסמכת, כבמקרה דנן, הינה מן החמורות ומן המדאיגות שבסכנות האורבות לשלטון החוק במדינה דמוקרטית, ופגיעתה היא פגיעה קשה במיוחד, אשר עלולה לגרור בעקביה לפגיעה קשה באמון הציבור במערכות השלטון כולן;

12. מכאן שההשלכות שיהיו לתוצאותיו של ההליך דנא, הן מעבר לתחום הצר של בעלי הדין המתדיינים בו.

ב. הצדדים לעתירה:

13. העותרת 1, ארגון ההורים למערכת החינוך בירושלים, היא עמותה רשומה המהווה את הגוף הייצוגי של ההורים לילדים במערכת החינוך בירושלים, מגני הילדים ועד התיכון.

הארגון הוקם, בין היתר, במטרה לייצג את ציבור ההורים בירושלים כלפי המדינה, הרשויות המקומיות, ארגוני המורים וכלפי כל אדם וגוף אחרים במדינת ישראל ולעודד ולסייע בהגשמת מטרות החינוך, כפי שבאו לידי ביטוי בחוק חינוך ממלכתי תשי"ג 1953, וביתר חוקי המדינה ודיניה שבתחום החינוך, וכן ליזום פעילות ולסייע לפעולות, שתכליתן צמצום הפער החברתי ולמנוע אפליה בהקצאת משאבים במערכת החינוך.

14. העותרים 2-5 הינם הורים לילדים אשר ביקשו לרשום את ילדיהם לבתי ספר עירוניים, אולם נענו בסירוב בשל המחסור בכיתות הלימוד; ונאלצו, בלית ברירה, לפנות לבתי הספר המוכרים שאינם רשמיים ו/או הפרטיים, על כל הכרוך בכך, לרבות נשיאה בנטל שכר הלימוד הגבוה. כך, עותר מס' 2 ביקש לרשום את בנו לביה"ס לבנים בשכונת שועפט אך בקשתו נדחתה בשל חוסר מקום ונאלץ לרשום את בנו לביה"ס "אלאימאן" בשכונת בית חנינה. עותר מס' 3 ביקש לרשום את בתו לביה"ס לבנות בשכונת שועפט אך בקשתו נדחתה בשל חוסר מקום ונאלץ לרשום את בתו לביה"ס "רנסנס" בבית חנינה. העותרים מס' 4 ו-5 ביקשו לרשום כל אחד מהם את בנם לביה"ס "יראת ה'" בשכונת קטמון אך בשל צו בימ"ש פונה ביה"ס והמשיבה 3 הפנתה את תלמידי ביה"ס למבנה זמני השוכן באיזור התעשייה בשכונת גבעת שאול בירושלים – שכונה הנמצאת במערב העיר בעוד העותרים 4 ו-5 ביקשו לרשום את ילדיהם כאמור, בשכונה הנמצאת בדרום העיר.

15. המשיב 1, **משרד החינוך**, הוא הרשות המנהלית הממונה על פיקוח והסדרת נושא החינוך במדינת ישראל, לרבות על קיום הוראות סעיפים 6(ג)-6(ד) לחוק לימוד חובה.

16. המשיב 2, **שר החינוך**, הוא הגורם המיניסטרילי העומד בראש המשיב 1

17. המשיבה 3, **עיריית ירושלים**, הינה רשות מקומית ע"פ דין, אשר במסגרתה פועלת **המנהלה לחינוך בירושלים (מנח"י)** שהוקמה במסגרת הסכם בין משרד החינוך לבין עיריית ירושלים בשנת 2009. מנח"י משמשת מחוז ייחודי במשרד החינוך, המאגד את אגף החינוך בעירייה ואת מפקחי המשרד. מנח"י אחראית לתכנון מערכת החינוך ולהפעלתה על סמך צורכי האוכלוסייה ומוסדות החינוך בירושלים בתחום הפיסי, התקציבי והחינוכי.

18. המשיבים 4-5, **שר האוצר ואגף התקציבים במשרד האוצר**, אמונים בין היתר על קביעת המדיניות הכלכלית של ממשלת ישראל ועל ביצועה, ואשר קובעים את התקציב שיקבל כל משרד ממשרדי הממשלה, לרבות משרד החינוך בכלל זה, בתוקף סמכותם של המשיבים 4-5, יש באפשרותם להורות על הזרמת הכספים הנחוצים לטובת הקמת כיתות הלימוד החסרות בעיר ירושלים.

ג. העובדות הצריכות לעניין:

ג.1. פסק הדין שניתן בבג"ץ 5373/08 ביום 11.2.11

19. ביום 16.6.08 הוגשה לבית משפט נכבד זה עתירה אשר התבררה בבג"צ 5373/08 אסמעיל אברהים אבו לבדה ואח' נ' שרת החינוך ואח', במסגרתה התבקש צו על תנאי המופנה לשרת החינוך (דאז) והמורה לה לבוא וליתן טעם, בין היתר- מדוע לא תורה (בהתאם לסמכותה על פי סעיף 6(ג) לחוק חינוך חובה) על הקמת מנגנון להחזר שכר הלימוד לילדים מירושלים המזרחית, אשר מבקשים ללמוד במערכת החינוך העירונית, אולם נדחים על ידי המשיבה לאחר שלא נמצאים להם מקומות לימוד בבתי הספר ובגנים הרשמיים.
20. ביום 11.2.11 קיבל בית משפט נכבד זה את העתירה שהוגשה בבג"ץ 5373/08, והוציא מלפניו צו מוחלט (סעיף 64 לפסק דינה של כבוד השופטת א' פרוקצ'יה), לפיו:

(א) המשיבים נדרשים לפעול במישורים השונים המתחייבים לצורך יצירת תשתית פיסית הדרגתית שתאפשר קליטת כל תלמידי מזרח ירושלים, זכאי חינוך חובה חינוך, המעוניינים בכך, במסגרת החינוך הרשמי בעיר. לצורך הגשמה מלאה של מטרה זו, תועמד לרשות המשיבים תקופה של חמש שנים ממועד מתן פסק דין זה.

(ב) ככל שבחלוף התקופה האמורה בס"ק (א) עדיין לא תספק הרשות הציבורית את מלוא הדרישה לחינוך רשמי חינוך במזרח ירושלים, יהא על המשיבים להפנות את התלמידים שבקשתם לחינוך רשמי נדחתה לבתי ספר שאינם רשמיים הנמנים על מערכת החינוך, ולהגיע להסדרים כספיים מתאימים עם מוסדות אלה, לצורך כיסוי עלויות לימודי היסוד של אותם תלמידים.

21. סעד אופרטיבי זה ניתן לאחר שבית דין נכבד זה דחה במסגרת פסק דינו את טענות שרת החינוך והמשיבה 3 דכאן וקבע כי אכן הופרה הזכות לשוויון בחינוך במזרח ירושלים, ובין היתר, כי-

"זכותם של ילדים רבים במזרח העיר לחינוך רשמי חינוך אינה באה על סיפוקה, ולא ניתן בשלב זה מענה מלא לחובת הרשויות מכוח חוק להעניק לכל ילד בישראל חינוך רשמי חינוך.

מציאות זו מובילה לכך שילדים שאינם נקלטים במוסדות חינוך רשמיים פונים למוסדות מוכרים שאינם רשמיים או למוסדות פרטיים שאינם מוכרים, והוריהם נאלצים לשלם סכומי כסף בעבור הוצאות לימודיהם, האמורים להינתן להם חינוך. לא רק שזכותם לחינוך רשמי במוסדות המדינה נפגעת, אלא נפגעת גם זכותם לחינוך חינוך, ונגרם להוריהם חסרון כיס כשהם נאלצים לממן את לימודי ילדיהם.

מציאות זו כרוכה בפגיעה בזכותם החוקתית של הילדים במזרח ירושלים לשוויון בחינוך. פגיעה זו כמוה כפגיעה בזכות חוקתית הנתונה להם מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך, ובמקרה זה למימוש הזכות הבסיסית לחינוך רשמי חינם, כרוכה בפגיעה בכבוד האדם ולפיכך מהווה הפרה של חוק היסוד (ענין טבקה, פסקאות 14-21). אין מדובר רק בהפרה של חוקי החינוך, המצהירים על זכות הילד לחינוך רשמי חינם, והמטילים חובה על רשויות המדינה להבטיח זכות זו. המציאות המתוארת מפרה את זכותם של ילדי מזרח ירושלים ליחס שוויוני בהעמדת מערכות חינוך רשמי באזורם, בדומה למצב המתחייב בענין זה בכלל אזורי הארץ. הפגיעה בשוויון במובן זה נוסאת אופי שיש בו מן הפגיעה בכבוד, והיא כרוכה ושזורה במימד כבוד האדם באופן הדוק (עע"מ 343/09 הבית הפתוח בירושלים לגאוה וסובלנות נ' עיריית ירושלים, פסקאות 39-42, 45-52 (לא פורסם, 14.9.2010)). הפגיעה בשוויון בחינוך במזרח ירושלים אינה נחלתם של מעטים. היא מקיפה חלק משמעותי ממגזר אוכלוסייה שלם, שאינו זוכה לממש זכות בסיסית שהוקנתה לו מכוח חוק, ומכוח הערכים החוקתיים של המשפט בישראל.

...

"הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך במזרח ירושלים באי-העמדת חינוך רשמי לכל זכאי אינה עומדת, אפוא, במבחני הסבירות המינהלית והמידתיות החוקתית. עניינה אינו מצטמצם בהפרת חובה שלטונית המוטלת על הרשויות המוסמכות מכוח חוק, אלא בפגיעה בזכות חוקתית של חלק ניכר מבני המגזר הערבי במזרח ירושלים, הזכאים לשוויון בנגישות לחינוך רשמי חינם, שאינו מוענק בדרך השווה לכל נפש במזרח העיר".

22. למען הסר ספק, הובהר בפסק הדין כי בפרק הזמן של חמש שנים ממועד מתן פסק הדין, על הרשויות לפעול "לחיסולו המלא" של הפער בחינוך הרשמי, ובלשונה של כב' השופטת פרוקצ'יה, (סעיף 62 לפסק דינה):

"על הרשויות לתת את הפתרונות המערכתיים הפיסיים המתאימים לצורך העמדת חינוך רשמי לכל זכאי לכך בתוך תקופה של חמש שנים ממועד מתן פסק דין זה. ההנחה היא, כי הרשויות תפעלנה בנחישות ובדבקות על מנת לצמצם את מימדי הפער בחינוך הרשמי במזרח ירושלים משנה לשנה, עד לחיסולו המלא בתוך חמש שנים".

23. עוד הובהר במסגרת פסק הדין כי פרק הזמן של חמש שנים נקבע "לאור התקופה הארוכה שחלפה בלא שנמצא פתרון מספק לבעיית החינוך הרשמי במזרח ירושלים... כמתבקש מעוצמת זכותם של התושבים לשוויון בחינוך מצד אחד, ונוכח היקפה ומורכבותה של הבעיה המחייבת מענה, מן הצד השני (סעיף 61 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה),

וכי העמדת פרק זמן של חמש שנים "הינה סבירה וראויה בנסיבות העניין" (סעיף 12 לפסק דינו של כבי השופט יי דנציגר וראו בעניין זה גם האמור בסעיף 8 לפסק דינה של הנשיאה די ביניש).

24. באשר לתקציב הנדרש, נקבע בפסק הדין כדלהלן:

"אוסף כי לא נעלמה מעיני העובדה כי לסעד האופרטיבי שניתן על ידינו ישנן השלכות תקציביות לא מבוטלות. ואולם, בנסיבות שנוצרו על המשיבים להקצות תקציבים ומשאבים הולמים לתיקון הפגיעה הבוטה בזכות לשוויון בחינוך של חלק משמעותי מתלמידי מזרח ירושלים, פגיעה שהאחריות לה רובצת לפתחם של המשיבים..."

בהקשר זה הנוגע להשלכות התקציביות של הסעד האופרטיבי הניתן על ידינו, איני יכול שלא להיזכר במשפט שנאמר בשנות השבעים של המאה הקודמת על ידי נשיא אוניברסיטת הרווארד, Derek Bok: "אם אתה חושב שהחינוך יקר, נסה את הבערות" ("If you think education is expensive, try ignorance").

... איני מזלזל איפוא בהשלכות התקציביות הנגזרות מהכרעתנו, אך יש לבחון זאת בפרספקטיבה רחבה יותר, ובעיקר במבט צופה פני עתיד.

העתק פסק הדין שניתן בבג"ץ 5373/08, מצ"ב ומסומן כנספח "2".

25. כפי שיפורט בהרחבה להלן, הימים נצטרפו לשבועות, השבועות הפכו חודשים, חודשים נתגלגלו בשנים, ואף השנים נקפו ונערמו זו על גבי זו, ובחלוף חמש שנים ממועד מתן פסק הדין, לא זו בלבד שהמחסור בכיתות הלימוד במזרח ירושלים צמח וטפח, אלא שנוצר מחסור חמור בכיתות לימוד בכל רחבי ירושלים, וזאת כתוצאה ישירה של אוזלת ידם של המשיבים, ובפרט המשיבים 1-2 ו-4-5.

26. יודגש כי אמנם בג"ץ אבו לבדה התייחס למערכת החינוך במזרח ירושלים אך ברי כי העקרונות שנקבעו בו (ובכלל זאת הסעדים) חלים גם על מערכת החינוך במערב העיר, ולמעשה – בעיר כולה.

27. כן יצוין כי אמנם בפסה"ד הנ"ל נקבעה סנקציה למקרה בו לא ימלאו המשיבים אחר ההנחיות שניתנו, אך לטענת העותרים סנקציה זו, משמעותה החרפת אי-השוויון הנובע כתוצאה מקיומה של מערכת החינוך הפרטית ו/או המוכרת שאינה רשמית; שכן זו תמשיך לפעול ואף תתקצב ביתר שאת ע"י המשיבים. מעבר לחוסר השוויון הנ"ל, יש בהמשך קיומו של מצב זה כדי להנציח את הפער, שכן מערכות החינוך החלופיות – אינן מפוקחות כפי שמפוקחת מערכת החינוך הרשמית.

בנוסף יצוין, כי נמסר לעותרים שבמסגרת בג"ץ 5185/01 מי מוחמד חמדאן ועוד 27 אח' נ' עיריית ירושלים, לא מילאו המשיבים 1 ו-2 אחר ההתחייבות שניתנה בזמנו לביהמ"ש העליון (לבניית

כיתות לימוד במזרח ירושלים) ועל כן שבו ופנו העותרים בעתירה הנ"ל בבקשה לפי פקודת בזיון בית משפט. רלוונטיים לעניינינו דבריה של כבי' השופטת דורית בינייש בבגץ 3834/01 מי מוחמד חמדאן ועוד 27 אחי' נ' עיריית ירושלים (סעיף 7 להחלטה):

"אף כי יש לברך על ההתקדמות, חשוב לציין כי נעשה מעט מדי ולאט מדי. חובת המדינה לספק חינוך רשמי לילדי מזרח ירושלים בעינה עומדת. כך גם חובתה של המדינה לפעול בהתאם לפסק הדין, ובהתאם להתחייבויותיה בפני בית משפט זה במסגרת ההליכים בבקשה לפי פקודת בזיון בית משפט. חזקה על המשיבים שימשיכו לפעול ביתר שאת לקידום פתרונות הבינוי במזרח ירושלים וכן למציאת פתרונות חלופיים, ככל שיש בהם כדי לתת מענה, ולו זמני, לצורכי ילדי מזרח העיר."

ג.2 ישיבת וועדת החינוך של הכנסת מיום 1.2.16

28. ביום 1.2.16 (דהיינו, כעשרה ימים לפני תום פרק הזמן של חמש שנים שהוקצב במסגרת פסק הדין) התקיים דיון בוועדת החינוך והספורט של הכנסת, בין היתר בהשתתפות נציגי העותרת, נציגי המשיב 1, נציגי המשיב 4, מנכ"ל עיריית ירושלים, מנהל מנח"י ונציגים נוספים מטעם עיריית ירושלים

העתק פרוטוקול ישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט מיום 1.2.16, מצ"ב ומסומן כנספח "3".

29. במהלך הדיון כאמור, ציין מנכ"ל עיריית ירושלים, מר אמנון מרחב, כדלהלן:

"אני מנכ"ל עיריית ירושלים. אני רוצה לברך על הדין. זה נושא חשוב ונושא שמדיר שינה מעינינו בעיריית ירושלים. אני רוצה להדגיש בדברי הפתיחה שמדובר על מחסור ופער של אלפי כיתות לימוד בכל המגזרים בעיר ולא רק במגזר של ערביי ירושלים כאשר שני המגזרים בהם הפער והמחסור בכיתות לימוד הוא הגדול ביותר, זה במגזר הערבי ובמגזר החרדי. אכן לפער הזה יש השלכות רבות.

...

אנחנו רואים את הפערים העגומים ומבחינתנו זה פער עגום ומדאיג של כיתות לימוד בכל העיר. יש לנו מחסור של 3,600 כיתות לימוד בכל רחבי ירושלים ואתם רואים את החלוקה המגזרית. אצל החרדים חסרות לנו 1,200 כיתות לימוד בעיקר במגזר של המוכר שאינו רשמי. רוב החינוך החרדי, מי שמכיר ואני בטוח שאדוני היושב ראש מכיר את זה, הוא במוכר שאינו רשמי. במגזר הכללי יש לנו פער של 377 כיתות ובמגזר הערבי הפער הוא גדול מאוד – 700 כיתות חסרות לנו על מנת להחליף שכריות במבנים לא מתאימים לכיתות לימוד במבנים מותאמים ללימודים ועוד 1,300 כיתות שנחוצות להחלפה על מנת לקלוט את הפרטי והמוכר שאינו רשמי, וכן גידול טבעי של שלושה אחוזים מדי שנה.

...

באדום אתה רואה אל מול צורך ב-2012 של 1,054 כיתות שביקשנו, קיבלנו הרשאות לבינוי של 187. אתם רואים, הטבלה מדברת בעד עצמה. ב-2015 קיבלנו מנה יפה יחסית של 162 כיתות לבינוי אבל שוב, אתם רואים שאל מול הפערים והצרכים, התקצוב שאנחנו מקבלים לא מספיק.

...

אני מקבל תקצוב לתכנון, ואחרי שאני מאשר את התכנון - אני מקבל תקצוב לבנייה. זה התהליך. זה תהליך שאורך שנים.

...

אדוני רצה לראות תכנית. אנחנו הכנו תכנית - הצגנו אותה גם במשרד החינוך וגם במשרד האוצר - לצמצום הפער של 3,600 כיתות לימוד. התכנית הזאת בעינינו היא פיזבילית אבל בהינתן כמה דברים. קודם כל, היא לא מדברת רק על שיטת הבנייה הקונבנציונאלית. שיטת בנייה קונבנציונאלית שאתה מאתר קרקע, מתכנן אותה ובונה עליה, היא לא מספיק טובה והיא לא תיתן את המענה במזרח העיר כי אנחנו מכירים את הבעיות במזרח ירושלים, שם הקרקע לא מוסדרת מבחינה רישומית, אתה לא תמיד יודע מי הבעלים, וגם אם אתה יודע, אתה צריך לאשר לגביה תכניות בניין עיר וגם שם יש בעיות סטטוטוריות קשות מאוד. לכן מצאי הקרקעות המתוכננות לבינוי לא יספיק לסגור את הפער הזה. לכן אנחנו הצגנו תכנית שהיא גם משלבת שיטות בנייה ומימון חדשות בשילוב הסקטור הפרטי. יש לנו קרקעות פוטנציאליות שהן לא קרקעות מדינה או עירייה ובעלי הקרקע מוכנים, בשיח שאנחנו מקיימים מול בעלי הקרקע והתושבים, להקצות בחוזים ובהסכמים ארוכי טווח של חמישים שנים ויותר את הקרקעות שלהם לבנייה כמוזן בתמורה שתשולם להם. הם מוכנים אפילו לממן את הבנייה כנגד תשלומים. זה כמו BOT, סוג של BOT אבל בלי העברת הנכס בסוף חמישים השנים לבעלות העירייה כי התושבים במזרח ירושלים מסיבות שכולנו מכירים לא מעוניינים להעביר את הקרקעות למדינה ולכן יש לנו גם קושי במימוש הפקעות.

לנו יש תכנית שהיא תכנית בהחלט יישומית להתמודדות עם הבעיות של כלל העיר. אני מדגיש שהתכנית שאתם רואים כאן היא לכל המגזרים בעיר והיא לא רק למגזר הערבי אלא גם למגזר החרדי וגם למגזר הכללי.

התכנית גם נותנת מענים לניצול יעיל של הקרקעות. אנחנו חושבים שאתה לא יכול להרשות לעצמך יותר לבנות שתי כיתות גן על דונם-דונם וחצי. הצגנו בנייה באשכולות שהיא נכונה, יעילה יותר ובאיכות ובמצאיות של קרקע לא זמינה.

לסיכום, מה עשינו עד כאן. גיבשנו תכנית חומש להתמודדות עם פערי הבינוי. אנחנו בהחלט מסוגלים לבצע אותה. אנחנו הקמנו מינהלת בינוי כיתות לימוד שזאת מינהלת פרויקטאלית שיושבת בחברה העירונית מוריה שהיא חברת ביצוע מהגדולות במדינה והיא זו שמבצעת את הבינוי עצמו יחד עם החברה למשק וכלכלה של השלטון המקומי. יחד עם זאת אנחנו שוכרים עשרות כיתות לימוד חדשות מדי שנה אל מול

בנייה מואצת שהצגנו. הכול כפוף לקבלת הרשאות תקציביות ממשרד החינוך וממשרד האוצר.

מה נדרש. נדרש לאשר את התכנית הרב שנתית לבינוי וצמצום פערים בהתאם לתכנית החומש שהצגנו, כולל סל תוספתי ואני רוצה להסביר למה אני מתכוון. במערב ירושלים או בכל עיר מתוקנת בארץ, כשאתה בונה בית ספר, יש לך כביש גישה, יש לך תשתיות היקפיות, יש לך מים, יש לך חשמל, יש לך ביוב, יש לך מדרכות, יש לך תאורה. שוב, מזרח ירושלים, האתגר והפערים הם יותר גדולים ולכן כשאתה בונה בית ספר, אתה צריך גם לממן תשתיות היקפיות, כביש גישה לבית הספר, תאורה, ביוב וניקוז. אנחנו נידרש גם להקלות רגולטוריות שחלקן כבר ניתנו לנו. אני לא אמנה אותן ולא אציף אתכם בעובדות הרגולטוריות. אנחנו כן חושבים שהמדינה צריכה לאשר שיטות מימון ובינוי חדשות כי עלות מוערכת לבינוי כיתה הוא כמיליון שקלים, כך ש-3,600 כיתות, אתם יכולים לעשות את המכפלות, זה למעלה מארבעה מיליארד שקלים אם אני לוקח בחשבון גם את התשתיות ההיקפיות.

"...יש כאן בעיה שחסרות כ-3,500 כיתות לימוד וזה לא מספר בטל בשישים. אף אחד לא מקל בזה ראש. לבנות אותן צריך ארבעה מיליארד שקלים. גם האוצר מודה שאין את הכסף הזה בקופה. לתכנן את הכיתות האלה צריך כסף וגם את הכסף הזה אין בקופה. אתם רואים את הנתונים העובדתיים. יש קרקעות, חלקן הן קרקעות מדינה, הן מופקעות, הן מתוכננות, הן לא מספיקות. צריך גם לבנות על קרקעות פרטיות ועל מנת לעשות את זה צריך לשחרר חסמים רגולטוריים."

...

"...ככל שנקבל תקצוב, אנחנו נבצע. אנחנו נערכנו, אנחנו מציגים תכנית, אנחנו ערוכים לביצוע כיתות אבל צריך כאן לשחרר כסף."

...

30. ברי לכל, אפוא, כי מדברים אלה עולה שלא זו בלבד שהמשיבים לא ביצעו את אשר חויבו לבצע במסגרת פסק הדין בבג"ץ 5373/08 לגבי המחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים, אלא שקיים מחסור חמור בכיתות לימוד בכל רחבי העיר ירושלים, כאשר חוסר היכולת של המשיבים לטפל בבעיה, נובע (לפחות לטענת המשיבה 3) מתקצוב חסר ומאי קבלת הרשאות מספיקות על ידי המשיבים 1-2 ו-4-5, חרף הקביעה המפורשת בפסק הדין בעניין זה, לפיה יש להקצות תקציבים ומשאבים הולמים לתיקון הפגיעה הבוטה בזכות לשוויון בחינוך. יובהר כי למיטב ידיעת העותרים, גישת המשיבים האחרים הינה שונה, ולטענתם הבעיה נעוצה בהיעדר תכנון מספק של המשיבה 3.

ג.3 פנית העותרת לפי חוק חופש המידע

31. ביום 24.1.16, פנתה העותרת באמצעות הח"מ למשיבה 3, בבקשה לפי חוק חופש המידע התשנ"ח-1998, לקבלת נתונים בין היתר באשר להיקף הבעיה נשוא העתירה דנא ולפעולות שנקטו לפתרונה;

ההנחיות שניתנו ע"י המשיבים 1-2 בעניין זה; מספר הכיתות החסרות; מספר התלמידים הלומדים בבתי הספר שאינם רשמיים; ומספר התלמידים אשר הרשויות אינן עומדות בחובתן לספק להם חינוך רשמי חינם וזכאים לקבלת מימון עלויות החינוך בבתי ספר חלופיים עפ"י סעיפים 6(ג) ו-1(ד) לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949.

העתק פניית העותרת 1 לקבלת מידע מיום 24.1.16, מצ"ב ומסומן **כנספח "4"**.

32. ביום 6.3.16 התקבלה תשובת מר אלעד גבע, העוזר המקצועי לעומד בראש המשיבה 3, במסגרתה ניתנו, בין היתר, הנתונים שלהלן:

א. קיים חוסר של כ-2,000-2,500 כיתות לימוד במזרח ירושלים לבדה;

ב. המסלולים בהם פעלו כאמור המשיבים 1-3, מאפשרים יצירה של מאות ספורות של כיתות בלבד;

ג. למיטב ידיעת עיריית ירושלים לא קיימות הנחיות מיוחדות שניתנו על ידי המשיב 1 בנושא;

העתק תשובת מר אלעד גבע מיום 6.3.16, מצ"ב ומסומן **כנספח "5"**.

33. למרבה הצער, בכל האמור למזרח ירושלים, אימתה תשובה זו את חששה של העותרת בדבר אי קיומו של פסק הדין על ידי המשיבים ואת הדברים שנאמרו בישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט מיום 1.2.16.

34. מנתונים אלה עולה כי בעוד שבמועד הגשת העתירה בבג"צ 5373/08 היה קיים מחסור כולל של 1,479 כיתות לימוד בבתי הספר הרשמיים במזרח ירושלים, **הרי שבהתאם לנתונים שנמסרו על ידי עיריית ירושלים - נכון למועד הגשת העתירה דנא, בחלוף למעלה מחמש שנים ממועד מתן פסק הדין, קיים מחסור של למעלה מ- 2,000 כיתות לימוד בעבור תלמידי מזרח ירושלים.**

35. כמו כן, במסגרת פניית העותרת 1 למשיב 1 לקבלת מידע לפי חוק חופש המידע התשנ"ח – 1998, (אשר העתקה מצ"ב כנספח 4 לעתירה דנן) התקבלה ממש לאחרונה (לאחר מס' ארכות שנתבקשו) תשובת המשיב 1 ביום 17.7.16, אליה צורפו, בין היתר, המסמכים שלהלן:

א. "דו"ח התחייבויות שיצאו בשנים 2010-2016" ממנו עולה כי סה"כ "בפועל תוקצבו" 42 כיתות.

ב. "סיכום דיון בנושא כיתות גן במזרח ירושלים" מיום 4.3.13, ממנו עולה, בין היתר, כי קיים מחסור של 330 כיתות גן.

ג. "סיכום דיון בנושא: מטה מול מטה עיריית ירושלים" מיום 3.2.14 ממנו עולה, בין היתר, כי קיים "מחסור חמור של למעלה מ- 1000 כיתות לימוד במזרח העיר".

ד. "סיכום דיון בנושא: תשלומי הורים ותקציבים בירושלים" מיום 26.5.14, ממנו עולה, בין היתר, כי ראש עיריית ירושלים הצהיר כי "הרשות עתידה ככל הנראה להקים מנהלת במסגרתה גם יוקם (הטעות במקור - ר.ו.) כ- 2000 כיתות במזרח ירושלים, יוגדר שבכל בית ספר ניתן לבנות לגובה קומות נוספות."

ה. "סיכום ישיבה עם מנכ"ל עיריית ירושלים" מיום 14.2.16, ממנו עולה, בין היתר, כי על אף המחסור החמור בכיתות הלימוד, תוקצבו לבנייה (לכאורה) רק 56 כיתות לימוד בשנת 2016.

ו. "רשימת בקשות בנייה" לשנת 2016, ממנו עולה, בין היתר, כי קיימות בקשות לבניית 501 כיתות לימוד במזרח ירושלים בלבד.

ז. "קובץ אקסל" ממנו עולה כי מספר התלמידים הלומדים בבתי ספר "מוכרים שאינם רשמיים" במגזר הערבי עומד על 36,670.

העתק תשובת הגב' אילנית שושני מטעם המשיבה 1 מיום 17.7.16, מצ"ב ומסומנת כ"נספח 6".

36. מכאן, שחרף הוראותיו הברורות של פסק הדין כאמור, ולמרות שחלף פרק הזמן של חמש שנים שנקבע במסגרתו, מהנתונים שנמסרו על ידי המשיבים 1 ו-3 עולה בבירור כי לא זו בלבד שבפרק זמן זה לא צומצם הפער בין דרישת התושבים להיקלט בחינוך הרשמי לבין יכולת הקליטה של מערכת החינוך במזרח העיר, אלא שפער זה צמח וטפח באופן משמעותי, כתוצאה מאזלת ידם של המשיבים.

ד. הטיעון המשפטי

37. כפי שיפורט ויבואר בהרחבה בפרק זה להלן, הסוגיה המועלית בעתירה זו מביאה לכלל ביטוי, ראשית ולפני הכל, ביטוי ערכים שונים במשולב: הזכות לחינוך, הזכות לשוויון, וכבוד הילד כחלק מכבוד האדם.

38. כאמור על ידי כב' השופטת א. פרוקצ'יה בבג"ץ 7426/08 טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך פרופ' יולי תמיר, פ"ד סד(1) 820:

כל אחד מערכים אלה נושא עוצמה מיוחדת משלו. בשילובם יחדיו, הם נושאים עוצמת-יתר. מדובר בזכות ילדים לשוויון בחינוך, ובחובת המדינה לתת מענה מלא לזכות זו של הפרט. כיבוד זכות הפרט לשוויון בחינוך חורג מגבולות רשות היחיד ומשליך על דמותה של החברה בכלל. בלא חינוך ובלא שוויון אמיתי בחינוך לא ניתן להגשים באופן מלא את עצמיותו של הפרט; בלעדיו, יקשה לקיים חברה בעלת איכויות תרבותיות, מקצועיות, ואנושיות. השוויון בחינוך הוא אמצעי חיוני להגשמת הזכות לחינוך בשלמותה, אך הוא גם ערך העומד לעצמו, כגורם הפוסל אבחנה בלתי לגיטימית בין שווים, שהוא תנאי-בלעדיו-

אין לקיומה של חברה דמוקרטית המתנהלת על בסיס ערכים חוקתיים. הזכות לשוויון משתלבת בכבוד האדם באותם תחומים שבהם היא נוגעת בכבוד האנושי, ותופעת ההפליה ביישומה של הזכות לחינוך אכן נוגעת בגרעין העמוק של כבוד האדם ובציפור הנפש של כבוד הילד כאדם.

ד.1. הפגיעה בזכות לחינוך

39. הזכות לחינוך הוכרה זה מכבר כזכות יסוד בשיטת המשפט הישראלית ומעוגנת בדברי חקיקה שונים על ספר החוקים הישראלי, והיא נטועה עמוק בערכי היהדות ובמורשת ישראל (בג"צ 2599/00 יתד נ' משרד החינוך, פ"ד נו(5) 834 (2002); בג"צ 4363/00 ועד פוריה עילית נ' שר החינוך, פ"ד נו(4) 203, 213-215 (2003)).
40. חשיבותה המיוחדת של הזכות לחינוך נובעת ממקומו של החינוך כערך חיוני למימוש זכויות האדם כפרט, ולמיצוי אישיותו, יכולותיו וכשרונותיו במסגרת האוטונומיה האישית הנתונה לו; החינוך נותן בידי הפרט כוחות התמודדות במאבקי החיים והקיום, ומקנה לו שוויון הזדמנויות בהכשרתו לעתיד. מימוש הזכות לחינוך נועד להשיג גם תכליות חברתיות. הוא מהווה החוליה המקשרת בין מגזרי החברה השונים, ויוצר גשר חיוני לקיום הרמוניה חברתית, שבלעדיה לא ייתכנו קיומם של עם וחברה; החינוך הוא אמצעי חשוב לקידום ערכים דמוקרטיים חופשיים, ולקיום חיי חברה תקינים (דברי השופט אור בבג"צ 1554/95 עמותת "שוחר גילית" נ' שר החינוך, פ"ד נ(3) 2, 24-25 (1966); בג"צ 4805/07 המרכז לפלורליזם יהודי נ' משרד החינוך, פסקה 51 (פורסם בנבו 27.7.2008)).
41. זכותו של כל ילד ונער לחינוך עוגנה לראשונה בחקיקה בחוק לימוד חובה, תשי"ט-1949 (להלן: חוק לימוד חובה) (סעיפים 2(א), 6(א)) וחזרה ומצאה את ביטויה גם בסעיף 3 לחוק זכויות התלמיד, תשס"א-2000 (להלן: חוק זכויות התלמיד). לצד זכות זו, מטיל החוק חובה – הן על ההורים, והן על המדינה – לדאוג לחינוכם של הילדים, ובתוך כך, חייבת המדינה לספק חינוך רשמי חנם לכלל הילדים בגילאי לימוד חובה, בין הגילאים 3-17 (סעיפים 3, 4, 6, ו-7 לחוק לימוד חובה).
42. מורכבות זו של הזכות לחינוך, שכנגדה ניצבת חובה מקבילה לממשה וליישמה, מקנה לה אופי ייחודי במערכת זכויות היסוד של האדם:
- "הזכות לחינוך היא זכות מורכבת. יש בה פן של זכות אדם, שכנגדה ניצבת "חובת אדם" שיש לממשה במסגרת לימוד חובה. חובת הלימוד מכוח החוק חלה הן על הפרט והן על המדינה, שעליה להקצות משאבים לקיום מערכת חינוך חנם, ולפקח על מימוש הזכות והחובה לחינוך, הלכה למעשה. נדירות הן זכויות האדם שהחוק כופה את מימושו. כזו היא הזכות לחינוך" (בג"צ 4805/07 המרכז לפלורליזם יהודי נ' משרד החינוך, פסקה 52 (פורסם בנבו 27.7.2008)).**

43. בנסיבות המקרה דנן תטען העותרת כי בהתנהלותן של המשיבים כמפורט בעתירה דנא, ובפרט אי הקצאת התקציבים והמשאבים על ידם הנדרשים להקמת כיתות הלימוד בעיר ירושלים, הפרו המשיבים את חובת המדינה לדאוג להקניית חינוך נאות בצורה מאורגנת ומתוכננת, כמתחייב על פי הוראות הדין, וכתוצאה מכך נפגעה הלכה למעשה זכותם לחינוך של מאות אלפי הילדים תלמידי בתי הספר והגנים תושבי העיר, לרבות זכותם לפתח את הווייתם האישית באמצעות רכישת דעת וערכים.

ד.2. הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך

44. מקדמת דנא מהווה עקרון השוויון ואיסור ההפליה עקרון יסודי בשיטתנו המשפטית. והגם שחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו אינו מזכיר במפורש את הזכות לשוויון, הוכרה הזכות לשוויון כחלק בלתי נפרד מן הזכות לכבוד, המעוגנת בחוק היסוד. (ראו: בג"צ 5394/92 הופרט נ' יד ושם, פ"ד מח (3) 353, 362-363; בג"צ 453/94 שדולת הנשים בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד מח (5) 501, 526; בג"צ 451/94 מילר נ' שר הבטחון פ"ד מט (4) 94, 133)

45. עקרון השוויון טבוע ושזור בזכות לחינוך, ובחובה המוטלת על הרשויות המוסמכות לספק חינוך שוויוני לכל ילד בישראל. בלעדי יסוד השוויון בחינוך, לא ניתן לממש את הזכות לחינוך על כל צדדיה והיבטיה. בלא שוויון הזדמנויות אמיתי בחינוך, נפגעת זכותו של אדם לפתח את הווייתו האישית באמצעות רכישת דעת וערכים, ונפגעת זכותו לשוויון הזדמנויות אמיתי בהמשך החיים בהגיעו לבגירות. (בג"צ 7426/08 טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך פרופ' יולי תמיר, פ"ד סד (1) 820).

46. הזכות לחינוך בתנאי שוויון מעוגנת במשפטנו במספר דברי חקיקה. היא כלולה בחוק לימוד חובה, הקובע כי "לימוד חובה יקיף כל ילד ונער" (סעיף 2(א) לחוק); בחוק חינוך ממלכתי, הקובע, כאחת ממטרותיו, כי יש "להעניק שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה, לאפשר להם להתפתח על פי דרכם וליצור אווירה המעודדת את השונה והתומכת בו" (סעיף 8(2) לחוק), וכן בחוק זכויות התלמיד, לפיו "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין" (סעיף 3 לחוק).

47. האיסור על הפליה בחינוך, המעגן את חובת השוויון בחינוך, משיק במישרין לזכות החוקתית לכבוד האדם. הוא אינו נוגע רק בשוליו של הכבוד האנושי, אלא נוגע בגרעינו. ההפליה ככלל, ובחינוך במיוחד, יוצרת תחושת קיפוח ונחיתות בילד שכלפיו היא מופנית. היא פוגעת בתחושת עצמיותו, בבטחונו העצמי, בהערכת ערך עצמו. גרעינה של ההפליה עלול ללוות את דרך התפתחותו כאדם, ולהטמיע בתהליך התבגרותו חוויות של דחייה וניכור חברתי (השוו: בג"צ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד (1) 258, 279 (2000))

48. בנסיבות המקרה דנן תטען העותרת כי כתוצאה מהתנהלות המשיבים כמפורט בהרחבה במסגרת העתירה דנא, נפגעה זכותם לשוויון של מאות אלפי הילדים תלמידי בתי הספר והגנים תושבי העיר ירושלים לשוויון הזדמנויות אמיתי בהמשך החיים בהגיעם לבגירות.

49. יתרה מכך, זכותם לשוויון בחינוך נפגעה גם כתוצאה מנשיאת הוריהם בנטל תשלומים כבד למימון חינוכם במסגרות שאינם רשמיים, וזאת בניגוד לחובת המדינה להעמיד חינוך רשמי חינם לכל ילדי העיר ירושלים, בהתאם להוראות חוק לימוד חובה, התשי"ט-1949, אשר נועד לאפשר שוויון הזדמנויות בחינוך לכל ילד וילדה, ללא תלות במצבם הכלכלי וליתן להם אפשרות שווה להגשמה עצמית ולפיתוח אישיותם, וכך בניגוד להוראות חוק זכויות התלמיד, תשס"א 2000, הקובע בסעיף 3 בו, כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין".

ד.3. הפגיעה בעקרון טובת הילד

50. הפגיעה בכבוד הילד היא חלק מהפגיעה בכבוד האדם, אך יש לה מימד מיוחד משלה, על שום פגיעותם המיוחדת של ילדים, רכים בשנים, שטרם צברו כוחות גוף ונפש להתמודד עם מאבקי החיים ותופעות חברתיות פסולות. ככל שיקר ומקודש הוא כבוד האדם, כבודו של ילד מקודש פי כמה, משהוא זקוק להגנת החברה אף יותר מן המבוגר (השוו: ע"א 506/88 שפר נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 87, 197 (1993); ע"א 5942/92 פלוני נ' אלמוני, פ"ד מח(3) 837, 834-843 (1994); בג"צ 7081/93 בוצר נ' מועצה מקומית מכבים-רעות, פ"ד נ(1) 19, 27 (1996);

51. הדגש על כבוד הילד כתלמיד הובא בסעיף המטרה בחוק זכויות התלמיד הקובע:

1. מטרה

חוק זה מטרתו לקבוע עקרונות לזכויות התלמיד ברוח כבוד האדם, ועקרונות אמנת האומות המאוחדות בדבר זכויות הילד, תוך שמירה על כבוד התלמיד... ולעודד יצירת אקלים של כבוד הדדי בקהילת מוסד החינוך"

52. זאת ועוד, הצהרת זכויות הילד בישראל- 1980 קובעת בסעיף 8 כי זכותו של כל ילד ליהנות מהתייחסות מיוחדת של מערכת המשפט ואכיפת החוק בכלל ומתן קדימות לעקרון טובת הילד מעבר לשיקולים ואינטרסים אחרים.

53. העותרים יטענו כי בנסיבות המקרה דן ברי כי המשיבים לא שקלו כלל את טובתם של מאות אלפי הילדים הלומדים במערכות החינוך הפרטיות והמוכרות שאינן רשמיות, אשר אינם זוכים לקבל את אותה ההשכלה לה זוכים התלמידים הלומדים בבתי הספר הרשמיים.

54. במובן זה, התעלמו המשיבים מהעיקרון של טובת הילד, שהינו עקרון יסוד בשיטת המשפט הישראלית, לפיו אין להתעלם מן האינטרסים של הילד, ובשום צירוף מסיבות שהוא, לא יתכן כי נדחה אותם מפני זכותו של מישהו אחר (ע"א 209/54 שטיינר נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד ט 241, 251).

ד.4. חוסר סבירות קיצוני

55. בנסיבות המפורטות לעיל, למרבה הצער, אין מנוס מהמסקנה כי התנהלות המשיבים מקורה בשיקולים זרים, וכי אין להשלים עם העדפת אינטרסים זרים אלה על פני תקינות שלטונית וטובתם של הילדים.
56. כידוע, על המשיב כרשות ציבורית לפעול במסגרת מתחם הסבירות. חוסר הסבירות מתבטא באי שקילת כל השיקולים הרלוונטיים, או מתן משקל מוטעה לשיקולים השונים:

"סבירות היא לעולם פועל יוצא של הגורמים הרלוונטיים ושל המשקל הראוי שיש ליתן להם ביחסיהם הפנימיים. מושג הסבירות מניח תפיסה פלורליסטית, המכירה בקיומם של מספר שיקולים ראויים ומבקשת לאזן ביניהם על ידי מתן משקל 'ראוי' ליחסים הפנימיים שביניהם..." (בג"ץ 935/89 גנור נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מד(2) 485, 514).

57. דרישת הסבירות מבססת את הצורך במתן משקל ראוי לשיקולים ענייניים הקשורים בנסיבות המיוחדות של המקרה, תוך התייחסות לחשיבותם היחסית לצורך אותו עניין, ולאור תכלית החקיקה. כאשר חרטה הרשות ממתחם הסבירות, יתערב בית המשפט בהחלטתה (ראו, למשל, בג"ץ 7364/03 סלאח ג'בארה נ' שר הפנים, פ"ד נח(1) 769).

ד.5. פגיעה חמורה בשלטון החוק

58. מן המפורסמות הוא כי שלטון החוק הינו בסיס משטרנו הדמוקרטי החוקתי:
- "לא יתואר ממשל תקין, אם אינו שוקד על קיומו של שלטון החוק, כי הוא שבונה את חומת המגן בפני האנרכיה והוא שמבטיח את קיום הסדר הממלכתי. סדר זה הוא היסוד לקיומן של המסגרות המדיניות והחברתיות ולהבטחת זכויות האדם. הללו אינם מתקיימים באווירה של לית דין".** (בג"ץ 428/86 ברזילי נ' ממשלת ישראל, פ"ד מ(3) 505, פס' 26 לפסק דינו של כב' הנשיא (בדימוס) שמגר (1986)).
59. אחת ממושכלות היסוד של שלטון החוק הוא כי משניתן פסק דין - חובה לקיימו כלשונו וכרוחו, שכן בלא ציות לפסקי דין של בתי המשפט, הסדר החברתי מתפורר, איש הישר בעיניו יעשה, והמרחק בין שלטון המשפט לאנרכיה הוא כחוט השערה. (ראו למשל בג"ץ 91/5711 פורז נ' יו"ר הכנסת, פ"ד מו(1) 299, 308 (1991)).
60. דברים אלה נכונים על אחת כמה וכמה, היכן שמדובר בקיום פסקי דין על ידי רשויות השלטון. עמד על כך בית המשפט הנכבד זה מכבר בבג"ץ 4805/07 המרכז לפלורליזם יהודי - התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך ואח', תק-על(3) 2008, 1402 (2008).

61. דברים ברוח זו נקבעו אף במסגרת הנחיה 6.1003 להנחיות היועץ המשפטי לממשלה מיום 15.6.03, לפיה "החובה לכבד פסק דין של ערכאה מוסמכת, החלה על כל אדם, חלה ביתר שאת על רשויות השלטון".
62. ויודגש, לא רק מעמדו של בית המשפט עומד כאן למבחן אלא אף כבודם של המשיבים, שהרי אין להעלות על הדעת כי חיוב שחויבו בו במסגרת פסק דין, לא יכובד או יכופף על ידם למהלכים טקטיים, כאשר בנסיבות אלה מעמדם של המשיבים עלול להיפגע, אם תתפתח הסברה המוטעית, כי חובתם לקיים פסק דין שונה מזו של כל רשות או פרט אחרים במדינה (בג"ץ 5711/91 פורז נ' יושב-ראש הכנסת, פ"ד מו(1) 299, 308).
63. העותרת תבקש להזוף כבר כעת טענה שצפוי שתעלה על ידי המשיבים או מי מהם, לפיה קיום הוראות פסק הדין ככתבו וכלשונו יגרום להטלת נטל כבד ביותר על אוצר המדינה, וכי שיקול זה חייב שישפיע על פירושו של פסק הדין.
64. טענה זו אין ולא ניתן לקבל. בכל הכבוד, פסקי דין וודאי שחוקים - חובה לקיים, ושיקולים מעין אלה, חשובים ככל שיהיו, אינם יכולים להצדיק את הפרת פסק הדין על ידי המשיבים, תוך פגיעה כה חמורה ומכוונת בשלטון החוק, שהרי טענות כגון דא פותחות פתח לרבים אחרים להפר את החוק, איש איש למטרתו הוא, ואין להלום כי איש הישר בעיניו יעשה ואין להתיר את הרסן ולהניח לכל איש ואיש לעשות כחפצו.
65. זאת ניתן ללמוד, בין היתר, מהאמור בסעיף 4 להנחית היועץ המשפטי לממשלה מסי 6.1003, לפיו-
"ככל שהמדובר בקשיים תקציביים, מחלוקת בין משרדי ממשלה לעניין חלוקה פנימית של סכום החיוב וכדומה, יש לנסות וליישב סוגיות אלה במהלך התקופה שנקבעה לתשלום, ומכל מקום אין באי-יישובן כדי להצדיק כל עיקר הימנעות או דחיית תשלום במועד. התחשבות בין המשרדים יכולה להיעשות גם לאחר התשלום ובלבד שפסקי-הדין יקוימו במועדם וצד ג' לא ייפגע ממחלוקת פנימית."
66. על כך ניתן אף ללמוד, לכל הפחות על דרך ההקשה, מההלכה הנהוגה מקדמת דנא לפיה רשות אינה יכולה להיתלות בנימוקים תקציביים, כעילה לאי ביצוע חובה הקבועה בחוק (ראו למשל בג"ץ 2344/98 מכבי שירותי בריאות נ' שר האוצר, פ"ד נ"ד (5) 729, 754-753).
67. יפים לעניין זה הדברים שנאמרו בדנ"א 11196/03 יוסף גרנות ואח' נ' הרשות המוסמכת לפי חוק נכי רדיפות הנאצים, תשי"ז-1957, תק-על 2005(4), 98, כדלקמן:
- "הלכה קבועה ונטועה משכבר הימים ואין עליה עוררין כהיום הזה: חוק המטיל חובה מהותית על המדינה.... חייבת היא המדינה לקיים את החובה במלואה ולא תישמע מפיה טענה כי טעמי תקציב מונעים אותה מעמוד בנטל..."**

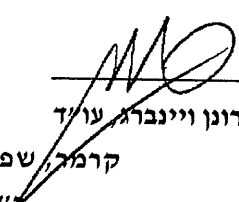
ה. אשר לצו הביניים

68. כאמור ברישא העתירה, בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו **צו ביניים** אשר יורה למשיבים 4 ו-5 'להקפיא' את השימוש (או להימנע מלעשות שימוש) בסך של 4 מיליארד ₪, לגביהם ציינו המשיבים 4 ו-5 כי מדובר ב"עודף גבייה" כפי שפורט לעיל.
69. העותרים יטענו כי בקשה זו עונה על המבחנים המשפטיים שנקבעו בהלכה הפסוקה לצורך הוצאת צו ביניים, לפיה יוציא בית המשפט צו ביניים כאשר קיימים סיכויים טובים לקבלת העתירה וכאשר מאזן הנוחות והנזקים מחייב זאת (ראה למשל בבג"צ 2598/95 **אדם טבע ודין אגודה ישראלית להגנת הסביבה ואח' נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה**, דינים עליון כרך מא' 82).
70. כמפורט בהרחבה בעתירה עצמה, הרי שסיכויי העתירה הם טובים למדי, וזאת שעה שמצוקת התלמידים וההורים הרבים נוכח המחסור החמור בכיתות הלימוד בכל רחבי ירושלים לא מותר שום ספק בדבר הצורך המידי בהקמת כיתות הלימוד, ודי אם נזכיר בעניין זה את פסה"ד בפרשת אבו לבדה, אשר לא זו בלבד שהוא מהווה את ההלכה הפסוקה בענייננו, אלא שהוא אף בגדר מעשה בית דין, לכל דבר ועניין.
71. אשר למאזן הנוחות והנזקים, כפי שפורט ברישא העתירה, הרי שאם לא יינתן צו הביניים כמבוקש, ככל הנראה יועברו הכספים הנייל (סך של 4 מיליארד ₪) וייעודו למטרות אחרות במסגרת התקציב הקרוב ובכך ייווצר מצב בלתי הפיך באשר למקור המימוני הדרוש ליישום הסעד נשוא העתירה.

ו. סוף דבר:

72. לאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן הצו על תנאי וצו הביניים כמבוקש בראש עתירה זו, ולאחר קבלת תשובת המשיבים לעשות את הצו על תנאי למוחלט.
73. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות הגשת העתירה.
74. עתירה זו נתמכת בתצהיר מר פז כהן, יו"ר העותרת 1.

 ישי מורכלי, עו"ד

 רונן ויינברג, עו"ד

קרמל, שפירא, שניידר ושות'
 צ"כ העותרים

רשימת נספחים

- נספח 1 – העתק הודעת אגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר מיום 19.7.16
- נספח 2 – העתק פסק הדין שניתן בבג"צ 5373/08
- נספח 3 – העתק פרוטוקול ישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט מיום 1.2.16
- נספח 4 – העתק פניית העותרת 1 לקבלת מידע מיום 24.1.16
- נספח 5 – העתק תשובת מר אלעד גבע מיום 6.3.16
- נספח 6 – העתק תשובת הגב' אילנית שושני מטעם המשיבה 1 מיום 17.7.16

נספח 1

**העתק הודעת אגף
הכלכלן הראשי במשרד
האוצר מיום 19.7.16**

אגף הכלכלן הראשי מעדכן את התחזיות המקרו כלכליות ואת תחזית ההכנסות לשנים 2016-2018

י"ג תמוז תשע"ו | 19/07/2016

עליה בהיקף הכנסות המדינה ממסים במחצית הראשונה של השנה

גידול של 3% בשכר הריאלי ב-2016; תחזית הצמיחה צפויה לעמוד על 2.5%, 2.7% ו-2.8% בשנים 2016-2018 בהתאמה

הכלכלן הראשי במשרד האוצר, יואל נוה, עדכן הערב את תחזיות המקרו כלכליות ואת תחזית ההכנסות לשנים 2016-2018. על פי נתוני הכלכלן הראשי, היקף הכנסות המדינה ממסים בשנת 2015 גדל בשיעור של 5.6% (במחירים קבועים, המשלבים את מדד מחירי התוצר ומדד המחירים לצרכן ובהתאמה לשינויי מדיניות), קצב שהיה גבוה יותר מפי 2 מקצב הצמיחה במשק. הגמישות החריגה נמשכה גם במחצית הראשונה של 2016 לאור הגידול בהכנסות ממסים ישירים, בעיקר במס החברות ובניכויי שכר. במקביל, גם ההכנסות ממיסוי עקיף היו גבוהות לאור הגידול בצריכה הפרטית, בעיקר רכישת כלי רכב. חלק מעודף הגבייה בשנת 2016 הוא חד פעמי במהותו: מבצע גילוי מרצון תרם להכנסות ממיסוי ישיר ורכישת כלי רכב תרמה למיסוי תצרוכת.

תחזית הצמיחה לשנים 2016-2018 צפויה לעמוד על 2.5%, 2.7% ו-2.8% בשנים 2016-2018 בהתאמה. העדכון כלפי מטה נובע מהחולשה בסביבת הצמיחה הגלובלית, אשר באה לידי השחיקה המתמשכת הן של תחזיות לגידול בסחר העולמי והן של קצבי הצמיחה החזויים של המשקים המובילים. במקביל, התממשות הסיכונים הגלובליים (כגון ברקזיט) תורמים להמשך חוסר הוודאות המשפיע על השווקים הפיננסיים ועל הפעילות הריאלית (בעיקר בהשקעות בנכסים קבועים).

קצב הצמיחה במחצית הראשונה של השנה הושפע מהמשך הגידול המהיר בצריכה הפרטית, והתאוששות בהשקעות. הגידול בצריכה הפרטית נתמך בהמשך עליית השכר והתעסוקה במשק, ריבית נמוכה וקצב האינפלציה שנותר שלילי. התחזית צופה כי המגמות בשוק העבודה תשמרנה (אם כי בעוצמה הולכת ופוחתת) גם בשנים 2017-2018. מגמות אלו תומכות בהמשך הגידול בצריכה הפרטית, שצפויה להוביל את הצמיחה בתקופת התקציב המתגבש. הצריכה הציבורית צפויה להתאושש בהדרגה לאחר תיקון שחל ברבעון הראשון של 2016. מנגד, נמשכת החולשה ביצוא הסחורות, הממוקדת במספר ענפים מרכזיים. עליית מחירי הנפט וסחורות נוספות מייקרת את יבוא התשומות של המשק וצפויה לצמצם את עודף היצוא נטו שהגיע לשיאו בשנת 2015.

שעורי שינוי (בסוגריים העדכון לעומת תחזית קודמת, בנקודות אחוז)	2016	2017	2018
קצב הצמיחה החזוי	2.5 (-0.3)	2.7 (-0.2)	2.8 (-0.1)
גידול בשכר הריאלי	3.0 (+0.5)	2.1 (+0.2)	1.7 (+0.4)
גידול בתעסוקה	2.2 (+0.5)	1.9 (+0.2)	1.7 ללא שינוי

למרות הירידה בתחזיות הצמיחה, הרכב התוצר נותר עתיר מיסוי, והצפי להמשך השיפור באינדיקטורים בשוק העבודה תומך בהגדלת תחזית ההכנסות ממסים ישירים, ומידה פחותה יותר גם של מיסי תצרוכת.

במבט קדימה, גמישות ההכנסות ממסים ביחס לצמיחה צפויה לחזור לטווח הנורמטיבי (מעט מעל יחידתית) בשנים 2017-2018. התחזית לשנת 2016 בסעיף הכנסות אחרות עודכנה מעט כלפי מטה. ירידה זו משפיעה גם על התחזית לשנת 2017 אם כי במידה פחותה יותר ונשחקת לחלוטין ב-2018 (התחזית ללא שינוי), לאור השיפור בתחזית למצרפי שוק העבודה.

במיליארדי ₪, מחירי שנת	2016	2017	2018
------------------------	------	------	------

				2016
299.2	290.1	282.5	הכנסות ממסים ואגרות	
1.4	2.9	4.6	- תוספת לעומת תחזית קודמת	
334.4	324.7	317.6	סך הכנסות המדינה	
1.4	2.7	4.2	- תוספת לעומת תחזית קודמת	

קבצים להורדה

עיקרי עדכון תחזית ההתפתחויות המקרו-כלכליות והכנסות המדינה ממסים ומהכנסות אחרות בשנים 2016-2018 (KB 472.1)

נספח 2

העתק פסק הדין שניתן

בבג"צ 5373/08

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 5373/08

בפני: כבוד הנשיאה ד' ביניש
כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט י' דנציגר

העותרים: 1. אסמעיל אברהים אבו לבדה
2. אחמד ואיל גולאני
3. מוחמד ואיל גולאני
4. דיאא חסן גבר בסיסו
5. פואד חסן גבר בסיסו
6. האגודה לזכויות האזרח

נגד

המשיבים: 1. שרת החינוך
2. המינהלה לחינוך בעיריית ירושלים

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותרים: עו"ד טלי ניר
בשם המשיבה 1: עו"ד אילאיל אמיר
בשם המשיבה 2: עו"ד דן בן טל

חינוך, עתירה זו החזר שכר הלימוד לילדים מירושלים המזרחית, אשר לא נמצא להם מקום משרד ה במערכת החינוך הרשמית והוריהם נאלצים לשלם שכר לימוד עבור לימודיהם.

חקיקה שאוזכרה:

חוק לימוד חובה, תש"ט-1949: סע' 1, 2(א), 3, 4, 5, 6, 6(א), 6(ג), 6(ד), 7, 7(א), 7(ב)

חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו: סע' 1, 2, 4

חוק פיקוח על בתי ספר, תשכ"ט-1969: סע' 2(א), 3, 9, 10, 15, 28, 32, 33(א)

חוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953: סע' 2(8), 11, 11א, 20

פקודת בזיון בית משפט: סע' 6

צו סדרי השלטון והמשפט (מס' 1), תשכ"ז-1967

פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948: סע' 11ב

- פקודת העיריות [נוסח חדש]: סע' 8א
- חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל: סע' 5
- חוק זכויות התלמיד, תשס"א-2000: סע' 3, 5
- חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988
- חוק יסודות התקציב, תשמ"ה-1985: סע' 3א(ט), 3א(י)
- צו לימוד חובה (חינוך חניס שלא במוסד חינוך רשמי), תשל"ח-1978
- חוק-יסוד: חופש העיסוק: סע' 1
- חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951
- חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000: סע' 2(א), 3(א)
- תקנות חינוך ממלכתי (מוסדות מוכרים), תשי"ד-1953: סע' 8, 9
- חוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים, תשס"ח-2008

ספרות:

י' רבין, הזכות לחינוך (2002)

כתבי עת:

גרשון גונטובניק, "המשפט החוקתי: כיווני התפתחות", עיוני משפט, כרך כב (תשנ"ט-תש"ס) 129

מיני-רציו:

* המשיבים, שהפרו את זכות תלמידי מזרח ירושלים לחינוך חובה חניס, יפעלו תוך 5 שנים ליצירת תשתית לקליטתם בחינוך הרשמי ולמתן חינוך חניס מלא; ככל שבחלוף התקופה לא יבוצע האמור, המשיבים יממנו את חינוכם בבתי ספר שאינם רשמיים, הנמנים על מערכת החינוך.

* משפט חוקתי – זכויות הפרט – הזכות לחינוך

* משפט חוקתי – זכויות הפרט – שוויון

* חינוך – מוסד חינוך – מוסדות חינוך לא רשמיים

עתירה שעניינה טענת 5 תלמידים, תושבי מזרח ירושלים, כי המדינה אינה מקיימת את זכותם לחינוך חובה חניס במוסדות חינוך רשמיים, וכי עקב כך הם נאלצים ללמוד במוסדות לא-רשמיים, והוריהם

נושאים בנטל תשלומים כבד. הם דורשים באמצעות הוריהם את החזרת עלויות לימודיהם בטענה כי עומדת להם זכות יסוד לחינוך חינם על פי הדין, וזו אינה מקויימת.

בג"ץ (מפי השופטת פרוקצ'יה ובהסכמת הנשיאה ביניש והשופט דנציגר) קיבל את העתירה ופסק כי: הזכות לחינוך הוכרה כזכות בסיסית של האדם עוד משחר ימי המדינה ועוגנה בחוק. שאלת היות הזכות לחינוך כשלעצמה זכות חוקתית כחלק מכבוד האדם טרם הוכרעה אך נראה כי היא נימנית על ה"גרעין קשה" של כבוד האדם, שבלעדיו ערך הכבוד האישי נפגם פגיעה מהותית וקשה. בענייננו, משתלבת הזכות לחינוך בזכות לשוויון לכדי זכות לשוויון בחינוך. החקיקה, המטילה חינוך חובה על כל ילד בישראל, נועדה להקנות לו חינוך ברמה בסיסית, כאשר נטל הנשיאה בעלות החינוך מוטל על הרשות הציבורית.

הזכות לשוויון הוכרה אף היא בתשתית תפיסת קיומה של המדינה. לעקרון השוויון משמעות מכרעת בהקשר למימוש הזכות לחינוך. בלא שוויון בחינוך לא יובטח מימושה של הזכות לחינוך. ככל שקיימת שאלה אם הזכות לחינוך מהווה זכות חוקתית, הרי הזכות לשוויון בחינוך משיקה במישרין לזכות החוקתית לכבוד האדם. ההפליה ככלל, ובהשתקפותה בחינוך בפרט, יוצרת תחושת קיפוח ונחיתות, הפוגעת בכבוד הילד כאדם. הפגיעה בשוויון בחינוך כמוה כפגיעה בזכות חוקתית לכבוד האדם.

המדינה אחראית למתן חינוך חובה לפי הדין. מי שחל עליו לימוד חובה זכאי לחינוך חינם במוסד רשמי. קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינם מוטל על המדינה ועל הרשות המקומית, והן הנושאות במימונם באופן מלא. סעיפים 6(ג) ו-7(ד) לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949 קובעים כי ככל שהרשויות הציבוריות אינן עומדות בחובתן לספק חינוך רשמי חינם לזכאים לו, עליהן לממן עלויות חינוך זה בבתי ספר חלופיים, בתנאי שהם מהווים חלק ממערכת החינוך.

מהנתונים עולה כי זכותם של ילדים רבים במזרח ירושלים לחינוך רשמי חינם אינה באה על סיפוקה. לפיכך, ילדים שאינם נקלטים במוסדות חינוך רשמיים פונים למוסדות מוכרים שאינם רשמיים או למוסדות פרטיים שאינם מוכרים, והוריהם נאלצים לשלם סכומי כסף בעבור הוצאות לימודיהם, האמורים להינתן להם חינם. מציאות זו כרוכה בפגיעה בזכותם החוקתית לשוויון בחינוך. פגיעה זו כמוה כפגיעה בזכות חוקתית הנתונה להם מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך של ילדי מזרח ירושלים באי-העמדת חינוך רשמי חינם לכל זכאי אינה עומדת במבחני הסבירות המינהלית והמידתיות החוקתית. הסעד הראוי מחייב פעולה נמרצת במישור הפיסי - בניית כיתות. ככל שבמהלך תקופה בת 5 שנים לא יגושר הפער בין דרישת התושבים להיקלט בחינוך הרשמי לבין יכולת הקליטה של מערכת החינוך במזרח העיר, כי אז תידרש היערכות הרשות במישור המימוני לצורך השגת הסדר כספי בינה לבין מוסדות החינוך החלופיים שבהם נקלטו תלמידים שבקשותיהם להשתלב בחינוך הרשמי נדחו.

פסק-דין

השופטת א' פרוקצ'יה:

1. עניינה של עתירה זו בטענת 5 תלמידים, תושבי מזרח ירושלים, כי המדינה אינה מקיימת את זכותם לחינוך חובה חינם במוסדות חינוך רשמיים, וכי עקב כך הם נאלצים ללמוד במוסדות לא-רשמיים, והוריהם נושאים בנטל תשלומים כבד. הם דורשים באמצעות הוריהם את החזרת עלויות לימודיהם בטענה כי עומדת להם זכות יסוד לחינוך חינם על פי הדין, וזו אינה מקויימת. האגודה לזכויות האזרח הצטרפה לעתירה כעותרת ציבורית.

העתירה

2. העתירה מופנית כנגד שרת החינוך וכנגד מינהלת החינוך בעיריית ירושלים האחראית על החינוך בעיר (להלן: מנח"י). על פי הטענה, ילדים רבים, תושבי מזרח ירושלים, נאלצים בעל כורחם ללמוד בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים או בבתי ספר פרטיים שאינם מוכרים, מאחר שמערכת החינוך הרשמית בעיר אינה מסוגלת לקולטם, בהעדר תשתיות פיסיית של מבנים ומערך הוראה העונה על הצורך. בתי הספר הלא-רשמיים בהם משובצים התלמידים מופעלים על ידי גורמים פרטיים שונים, וחלקם אינם מפוקחים כלל על ידי רשויות החינוך של המדינה, ומצויים על כן מחוץ למערכת החינוך המדינתית. רבים מהם גובים ממשפחות התלמידים שכר לימוד גבוה. על פי נתוני העתירה, שהוגשה ביום 16.6.2008, בשנת הלימודים תשס"ח (2007-2008) היו במזרח ירושלים כ-79,000 ילדים בגיל לימוד חובה, מהם 40,256 תלמידים למדו במוסדות השייכים למערכת החינוך הרשמית. לעומת זאת, בחינוך המוכר שאינו רשמי למדו 17,905 תלמידים, ואילו בבתי הספר של הוואקף ובתי ספר פרטיים אחרים שאינם מוכרים למדו 20,363 תלמידים. על פי העתירה, כ-9,000 תלמידים תושבי מזרח ירושלים אינם רשומים באף אחת מן המסגרות הללו. על פי נתוני מנח"י (המופיעים באתר האינטרנט של עיריית ירושלים), בשנת הלימודים תש"ע (2009-2010) נימנו במזרח ירושלים 82,324 תלמידים בגיל חינוך חובה. מתוכם למדו 42,271 תלמידים בבתי ספר עירוניים רשמיים (1,456 כיתות) ו-20,603 תלמידים למדו בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים (753 כיתות). 20,363 תלמידים למדו בבתי הספר של הוואקף ובתי הספר הפרטיים (726 כיתות). מנתונים אלה עולה, כי כמחצית ממספר התלמידים במזרח ירושלים לומדים בחינוך הרשמי, ומחציתם הנותרת לומדים בבתי ספר לא-רשמיים, כאשר מחצית מאותה קבוצה משובצים בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים,

המפוקחים על ידי משרד החינוך, והמתחצית האחרת בבתי ספר פרטיים, שהם חיצוניים למערכת החינוך, ואינם נתונים לפיקוח הרשויות המוסמכות בישראל.

3. העותר 1, תושב שכונת שועפאט בירושלים, היה בעת הגשת העתירה תלמיד כיתה ב'. הוריו ביקשו לרושמו ללימודים בבית ספר רשמי באזור מגוריו, אולם נענו על ידי מנח"י כי לא ניתן לקלוט אותו בחינוך הרשמי מהעדר מקום. לאור זאת, נאלצו ההורים לרושמו ללימודים בבית ספר פרטי 'אחבאב אל רחמן' בשכונת מגוריו, ושילמו עבורו 3,760 ₪ לשנה כשכר לימוד.

העותרים 2 ו-3 הינם אחים, תושבי שכונת השלום בירושלים, אשר היו בעת הגשת העתירה תלמידי כיתות ב' ו-ד'. הוריהם של עותרים אלה ביקשו במשך מספר שנים לרשום את ילדיהם לבתי ספר רשמיים במזרח העיר, אך הן בתי הספר אליהם פנו, והן מנח"י השיבו להם כי, בשל אילוצי מקום, לא ניתן לקלוט אותם במערכת החינוך העירונית. לפיכך, עותרים אלה נרשמו על ידי הוריהם בבית הספר 'שירין' בשכונת מגוריהם, שהוא מוסד חינוך מוכר שאינו רשמי. הורי ילדים אלה שילמו בעבורם בשנת הלימודים תשס"ח שכר לימוד בסכום כולל של 4,925 ₪.

העותרים 4 ו-5 הינם אחים, תושבי שכונת בית חנינא, שהיו תלמידי כיתות ב' ו-ט' בעת הגשת העתירה. הוריהם ביקשו לרשום אותם לבתי ספר רשמיים באזור מגוריהם, אך נענו בשלילה מטעמי חוסר מקום, הן על ידי בתי הספר עצמם, והן על ידי מנח"י. לפיכך, העותר 4 נרשם ללימודים לבית הספר 'ברידג', מוסד מוכר שאינו רשמי בשכונת מגוריו, ואילו העותר 5 נרשם בבית הספר הפרטי 'אלעהד' בא-ראם. שיבוצו בבית ספר זה מחייב את העותר 4 לחצות מדי בוקר את מחסום א-ראם, דבר הכרוך במאמץ ובזמן ניכרים. בשנת הלימודים תשס"ח, שילמו הורי העותרים 4 ו-5 שכר לימוד בסך 3,800 ₪ בעבור לימודי העותר 4, ושכר לימוד בסך 2,190 ₪ בעבור לימודי העותר 5.

4. העותרים טוענים, כי מחובתן של מדינת ישראל ועיריית ירושלים, כרשויות מוסמכות לענין זה, לספק לכל ילדי מזרח ירושלים מסגרת חינוך רשמית חינוך כספי, בהתאם לעקרונות היסוד של חינוך חובה חינוך המעוגן בחוקי החינוך של ישראל. בהעדר תשתיות מספקות לקיום חובה זו במזרח העיר, חלה על הרשויות חובה למצוא חלופה נאותה לתלמידי חלק זה של העיר. ככל שהרשויות אינן עומדות בחובה זו החלה עליהן

מכוח החוק, על המדינה לפעול על פי סעיף 6 לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949 (להלן: חוק לימוד חובה) ולהקים מנגנון להחזר שכר לימוד להורי הילדים הנאלצים בעל כורחם ללמוד בבתי ספר לא-רשמיים, ולממן לימודים אלה מכיסם. מציאות זו, שבה הורי ילדים נאלצים לשאת בעצמם בחינוך ילדיהם בלא שמערכת החינוך נותנת לכך מענה ראוי, אינה מתיישבת עם הזכות הבסיסית לחינוך חינם הנתונה לכל ילד בישראל, ועומדת בסתירה חזיתית לעקרון השוויון בחינוך החל במידה שווה על ילדי מזרח העיר, בדומה לילדי מערב העיר.

הסעדים המבוקשים בעתירה הינם, ראשית, להורות לשר החינוך לעשות שימוש בסמכותו על פי סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה, ולהקים מנגנון להחזר שכר הלימוד לילדים תושבי מזרח ירושלים המבקשים ללמוד במערכת החינוך הרשמית אך נדחים על ידי הרשויות בשל העדר מערכות חינוך בהיקף מספיק המסוגלות לקולטם. שנית, להורות לשר החינוך להוציא צו המורה לאוצר המדינה להחזיר להורי העותרים 5-1 את הוצאותיהם בעבור לימודי ילדיהם במוסדות חינוך לא-רשמיים.

עמדת המשיבות

מדינת ישראל – משרד החינוך

5. המדינה עומדת על האבחנה הנדרשת בין בתי ספר מוכרים שאינם רשמיים, הפועלים על פי רישיון שניתן כדין, בהתאם לחוק פיקוח על בתי ספר, התשכ"ט-1969 (להלן: חוק פיקוח על בתי ספר, או חוק הפיקוח), לבין בתי ספר פרטיים, הפועלים מחוץ למסגרת החינוך המוכרת, ללא רישיון וללא פיקוח מטעם משרד החינוך, כגון בתי הספר בהם לומדים העותרים 1 ו-5. אשר לבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים, משרד החינוך מעביר מימון ממשלתי לאותם מוסדות לצורך השתתפות בהוצאות שכר הלימוד בבתי ספר אלה, העומד על בין 65% ל-75% מהמימון לו זוכים מוסדות רשמיים. הדבר נעשה על דרך העברת כספי מדינה ישירות לבתי הספר, כמקובל במערכת החינוך כולה, ולא על ידי העברת כספים ישירות לידי הורי התלמידים עצמם. הודגש, כי לאור הוראות סעיף 11א לחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953 (להלן: חוק חינוך ממלכתי), גם רשות החינוך המקומית, שהיא עיריית ירושלים במקרה זה, נדרשת להשתתף במימון מוסדות חינוך מוכרים לא-רשמיים. באופן זה, מוזרם לחינוך המוכר שאינו רשמי מימון ציבורי, הקרוב בשיעורו למימון הציבורי הניתן למוסדות הרשמיים. גביית שכר לימוד על ידי בתי ספר רשמיים, ועל ידי בתי ספר מוכרים שאינם רשמיים, ודרישת תשלומי

הורים גבוהים מאלה שאושרו על ידי משרד החינוך הינה מנוגדת לחוק (סעיף 6(ד) לחוק לימוד חובה). משרד החינוך פועל לאכיפת הוראות הדין בענין זה, אך לא תמיד פעולות האכיפה משיגות את התוצאות הראויות באופן מלא. גביית תשלומי הורים בניגוד לחוק הינה בעיה כלל-ארצית, שאינה מיוחדת למזרח ירושלים, ונעשים מאמצים להתמודד עימה. אשר לבתי הספר הפרטיים שאינם מצויים בפיקוח משרד החינוך כלל, עמדת המדינה היא כי אין עליה חובה להעביר אליהם כספי מדינה כלשהם, משהם מוקמים ופועלים בניגוד לחוק, האוסר על קיום מוסד חינוך ללא רישיון, ובהעדר נגישות למוסדות הפיקוח מטעם המדינה לבחון את עמידתם בדרישות הבטיחות ואת הרמה הפדגוגית הנהוגה בהם. המדינה טוענת, כי הפתרון האמיתי למצוקת החינוך במזרח העיר הינו בבניית כיתות לימוד נוספות, וענין זה מצוי בטיפול מתקדם, מתקצב על ידי ממשלת ישראל ומשרד החינוך, ונדון בבית משפט זה במסגרת העתירות כבג"ץ 3834/01 חמדאן נ' עיריית ירושלים וכבג"ץ 5185/01 בדריה נ' עיריית ירושלים. לדבריה, הטלת חובה על משרד החינוך לשאת במלוא הוצאות החינוך של כ-40,000 תלמידי מזרח ירושלים המשובצים כיום בחינוך הלא-רשמי, עלולה לפגוע פגיעה מהותית ביכולת התקציבית של המדינה לעמוד בקצב הנדרש לתכנון ולבניה של כיתות נוספות במזרח העיר, שהוא הפתרון האמיתי לבעיית המחסור במערכות חינוך רשמי במזרח העיר. כן נטען על ידי המדינה כי מכיוון שיש קושי להבחין מי מבין הלומדים במוסדות שאינם רשמיים עושה כן מבחירה, ומי מכורח עקב היעדר מענה בחינוך הרשמי, אין מקום לקבוע כי על משרד החינוך לממן 100% מהוצאות לימודי כלל תלמידי אותם מוסדות.

אשר לענין הסעדים הפרטניים הנוגעים לעותרים 1-5, טוענת המדינה כי עיריית ירושלים היא האחראית בתורת רשות החינוך המקומית למצוא פתרון פרטני לעניינם של עותרים אלה.

עיריית ירושלים – מנח"י

6. מנח"י טוענת כי היא מכירה בעומק הבעייתיות הכרוכה בהעדר מערכות מספיקות לחינוך הרשמי במזרח ירושלים, והיא פועלת לפתרונה מזה שנים. לגישה, הפתרון טמון בבניה של כיתות לימוד נוספות, ענין הנדון בעתירות הקשורות, אליהן נתייחס בהמשך. מנח"י הודיעה, כי כל תלמיד במזרח העיר המבקש להירשם לכיתה א' בבית ספר ממלכתי יתקבל ללימודים. לעומת זאת, תלמידים המשובצים כבר בבתי ספר

אחרים ומבקשים לעבור לבתי ספר ממלכתיים, עשויים להיתקל בסירוב בשל חוסר בכיתות לימוד בחינוך הרשמי בעיר. היא מדגישה, כי היא מעבירה למוסדות המוכרים שאינם רשמיים את התקציבים אותם היא חייבת להעביר על פי הדין. לדבריה, בשנת הלימודים תש"ע פנו אליה מוסדות חינוך רבים יותר מבעבר בבקשה לקבל מימון ציבורי.

אשר לעותר 1 מציינת מנח"י, כי גורמים מטעמה ניסו ליצור קשר עם הוריו לאחר שנמצא לו מקום לימוד בבית הספר העירוני 'שועפאט יסודי בנים ג', אולם לא הצליחו להשיגם. ביחס לעותרים 2 ו-3, צויין, כי לאחר תחילת שנת הלימודים, פנו גורמים מטעמה להוריהם והודיעו להם כי ניתן לקולטם בבית הספר העירוני 'שועפאט יסודי בנים ג', אולם ההורים לא הגיעו לרשום את ילדיהם. לאחרונה, הגישו ההורים בקשה חדשה לרישום ילדיהם בבתי הספר העירוניים, וזו תידון לקראת שנת הלימודים הבאה. ביחס לעותרים 4 ו-5, מנח"י מאשרת כי אכן לא נמצא להם מקום במערכת החינוך הרשמי, ובעייתם לא נפתרה.

עתירות קשורות

7. הדיון בעתירה זו מצריך הסתכלות אל עבר עתירות הקשורות קשר ענייני הדוק לבעיית המחסור החרף במבני לימוד בחינוך הרשמי במזרח ירושלים. קשה לקבוע עמדה בשאלות נשוא עתירה זו בלא התייחסות לעתירות הקשורות, המקרינות במישרין על השאלות המחייבות הכרעה בענייננו.

בג"ץ 5125/00 עוידה נ' עיריית ירושלים

8. עתירה זו (להלן: עתירת עוידה) הוגשה ביולי 2000 על ידי 117 קטינים, תושבי מזרח ירושלים, שהצטרף אליהם חבר מועצת עיריית ירושלים, מר מאיר מרגלית. העתירה הופנתה נגד עיריית ירושלים ומשרד החינוך, והתבקשו בה סעדים הקרובים במהותם לאלה שבעתירה נשוא הליך זה, שעניינם הטלת חובה על הרשויות המוסמכות לרשום את העותרים במוסדות חינוך רשמיים, ובמקום בו הדבר אינו בר-ביצוע, לממן במימון ממשלתי את שכר הלימוד של הילדים במוסדות פרטיים. עמדת המדינה שללה את העתירה בטענות כי היא מוקדמת, מאחר שאותה עת טרם נתקבלו תשובות לפניות התלמידים להיקלט בחינוך הרשמי; כי הבקשות הוגשו במפתיע, לאחר

שנים של לימוד במוסדות לא-רשמיים, ובאופן שלא הותיר זמן לרשויות להיערך לביצוע המבוקש, ושללה מכל וכל מימון ציבורי של שכר לימוד של תלמידים במוסדות פרטיים שאינם מוכרים ואינם מפוקחים על ידי המדינה.

לאחר שניתן צו על-תנאי בעתירה, הגיעו הצדדים לידי הסכם, לפיו יוקם צוות משותף של משרד החינוך ועיריית ירושלים, אשר יעריך את צורכי מערכת החינוך הרשמית במזרח ירושלים, וימליץ על הפתרונות הדרושים והאפשריים לקליטת התלמידים במערכת החינוך הרשמית, הן בטווח המיידי, והן בטווח הרחוק. בכפוף לכך, העתירה נמחקה ביום 5.2.2001.

בג"ץ 3834/01 חמדאן נ' עיריית ירושלים ובג"ץ 5185/01 בדריה נ' עיריית ירושלים

9. העתירה בבג"ץ 3834/01 חמדאן נ' עיריית ירושלים (להלן: עתירת חמדאן), ממאי 2001, הוגשה על ידי 26 קטינים תושבי מזרח ירושלים, בצירוף מר יוסף (פפה) אללו, חבר מועצת העיר ירושלים, והעמותה למען ירושלים, כנגד עיריית ירושלים ומשרד החינוך והתרכות. הסעד העיקרי שהתבקש הוא להורות למשיבים לרשום את העותרים 1-26, וכל תלמיד נוסף במזרח העיר הזכאי לחינוך חובה חינם, לבתי ספר רשמיים במקום מגוריהם, או בסמוך לו, בהתאם להוראות חוק לימוד חובה. על פי העתירה, המשיבים סירבו לרשום תלמידים אלה לבתי ספר רשמיים בנימוק שביקשו להירשם לאחר שחלף מועד הרישום האחרון, אולם סירוב זה הינו בניגוד לנוהל, המחייב רישום אף לאחר תום תקופת הרישום. כן נטען, כי סירוב כאמור פוגע ביכולת צוות הבדיקה שהוקם בעקבות עתירת עווידה לעמוד על היקף התלמידים המבקשים להירשם לחינוך הרשמי במזרח העיר.

בתגובה, טענו המשיבים כי אין ביכולתה של מערכת החינוך הרשמית, אשר כללה אותה עת 30,000 תלמידים ממזרח ירושלים, לקלוט את 20,000 תלמידי מערכת החינוך הפרטית בתוך תקופה קצרה. לפיכך, נטען, כי אין לחייבם לקלוט את התלמידים הלומדים במערכת החינוך הפרטית אל תוך המערכת הרשמית. המשיבים ביקשו להתמקד בבעיות הפרטניות של העותרים בעתירת עווידה ובעתירה זו, התייחסו לפתרונות שנמצאו, עד אותה עת, לכ-1,800 תלמידים, ודיווחו על מיזמים נוספים הנמצאים בשלבי בניה או מכרז, הצפויים, עם השלמתם, לתת מענה לאלפי תלמידים נוספים בעתיד.

10. העתירה בבג"ץ 5185/01 בדריה נ' עיריית ירושלים (להלן: עתירת בדריה) הוגשה ביולי 2001 על ידי 905 קטינים, תושבי מזרח ירושלים, בצירוף נציגי שכונות במזרח ירושלים, חבר מועצת העיר, מר יוסף (פפה) אללו, והעמותה למען ירושלים, כנגד עיריית ירושלים ומשרד החינוך. במסגרת עתירה זו, התבקשו סעדים דומים לאלה שבעתירת עווידה, קרי: רישום הילדים בחינוך הרשמי בסמוך למקום מגוריהם, או לחילופין, מימון שכר לימודיהם במוסדות פרטיים אליהם יירשמו בכורח המציאות.

המשיבים הדגישו את הקושי לממש את משימת קליטתם של אלפי תלמידים בחינוך הרשמי, ואת פעולתם להגדיל את מספר כיתות הלימוד באזור. הם שללו קיומה של חובה לשאת במימון ציבורי לכיסוי לימוד של תלמידים הלומדים בחינוך לא-רשמי, וטענו כי ניתנת תמיכה ציבורית למוסדות מוכרים לא-רשמיים. כן טענו כי מוסדות פרטיים שאינם כפופים לפיקוח מדינתי ופועלים שלא כחוק אינם זכאים למימון ציבורי כלשהו.

11. בעקבות הוצאת צווים על-תנאי בעתירות חמדאן ובדריה, ניתן ביום 29.8.2001 פסק דין חלקי בשתי העתירות (כב' המשנה לנשיא ש' לוין, וכב' השופטות ד' דורנר וד' ביניש). בפסק הדין צויין, כי ענין שיבוצם של ילדים תושבי מזרח ירושלים במוסדות חינוך על פי חוק לימוד חובה עומד על הפרק בפני בית המשפט מזה זמן רב וכי "טענותיהם של העותרים שטענו לשנים רבות של הזנחה בעניין זה אינן נטולות ממש". ביחס לסעד העיקרי המבוקש – חיובן של הרשויות לקבל בפועל את העותרים ותלמידים אחרים ללימודים במוסדות חינוך רשמיים במזרח העיר – ניתן תוקף להצהרת המשיבים כי הם מאמצים תכנית ארבע-שנתית לבניית 245 כיתות לימוד חדשות. אשר לבקשת העותרים לחייב את המשיבים לממן את שכר הלימוד של התלמידים שלא נמצא להם מקום במערכת החינוך הרשמית, נקבע כדלקמן:

"אנו סבורים שאין מקום בגדר עתירה זו לתת סעד הצהרתי גורף, המחייב את המשיבים בכיסוי שכר לימודם של ילדים תושבי מזרח ירושלים במוסדות שאינם מוכרים. עם זאת, אין בפסק דיננו כדי לחוות דעה לגבי השאלה אם הדין מעמיד לזכותם של ילדים שנמנע מהם ליהנות מהזכויות המגיעות להם לפי חוק לימוד חובה לתבוע את זכויותיהם לפי החוק האמור".

עתירות אלה נותרו תלויות ועומדות בפני בית המשפט לתקופה נוספת, וכיום 11.8.2002 ניתן פסק דין סופי בו נקבע, כי העתירות מיצו עצמן, אולם ככל שטענות העותרים מצדיקות זאת, וככל שתהיה בידם עילה חוקית לעשות כן, יוכלו לשוב ולפנות לבית המשפט.

הליכי בזיון בית משפט בעתירות חמדאן ובדריה

12. בחודש ספטמבר 2005, בחלוף כארבע שנים מיום מתן פסק הדין החלקי, הגישו העותרים בעתירות חמדאן ובדריה בקשה לפי סעיף 6 לפקודת בזיון בית המשפט, בטענה כי המשיבים אינם מצייתים לפסק הדין, ואינם עומדים בהתחייבותם לבנות כיתות לימוד במזרח העיר. כתגובתם לבקשה, הודו המשיבים כי לא כל הכיתות אותן התחייבו לבנות אכן נבנו, אך טענו כי הם עושים מאמצים רבים לקידום תכנית הרחבת מבני מערכת החינוך הרשמית במזרח העיר.

13. כתום דיון בבקשה לבזיון בית משפט, קבע בית משפט זה, כי אכן מתקבל הרושם כי מסיבות שונות המשיבים לא עמדו במלוא התחייבותם להשלים בניה של תוספת כיתות לימוד במזרח ירושלים, ולמעשה, בעיית המחסור בכיתות החריפה מאז מתן פסק הדין בעתירות. כן נקבע, כי על המשיבים לערוך סקר צרכים על פי נתונים עדכניים ביחס למספר הילדים בגיל חינוך חובה במגזר הערבי בירושלים, ולהציג תכנית עבודה מפורטת מטעמם להוספת כיתות לימוד במזרח ירושלים.

14. מאז, נותרה הבקשה לבזיון בית משפט תלויה ועומדת בפני בית משפט זה, והתקיימו בה מספר דיונים מעת לעת, לצורך מעקב אחר התקדמות מהלכי התכנון והבניה של הכיתות במזרח ירושלים.

ביום 1.3.2007 הודיעו המשיבים כי החליטו לפעול לבינוי של 400 כיתות בחמש השנים הבאות, והוקצבו לכך 80 מיליון ₪ בשנה, למשך חמש שנים, כשמחצית התקציב יועדה למימון הפקעות שטח, ומחציתו למימון הבניה. עם זאת, המשיבים הבהירו, כי לא ניתן לצפות כי הבינוי יושלם במלואו בתוך חמש שנים, שכן התהליך כולו ארוך ומורכב. ביום 18.3.2007 הודיעה ממשלת ישראל על תכנית רב-שנתית לבניית 8,000 כיתות לימוד ברחבי הארץ, לרבות כיתות לימוד במגזר הערבי במזרח ירושלים. תכנית זו כוללת את בניית 400 הכיתות במזרח ירושלים.

15. בית משפט זה המשיך ללוות את הליך בניית הכיתות במזרח ירושלים במסגרת הליכי בזיון בית משפט. העירייה והמדינה עדכנו מעת לעת בדבר התקדמות הליכי ההפקעה, התכנון והבניה של בתי ספר וגני ילדים במזרח ירושלים.

בתום דיון שנתקיים בעתירות חמדאן ובדריה ביום 1.7.2009, ציין בית המשפט (כב' הנשיאה ביניש, וכב' השופטים ארבל ומלצר) כי מאז מרץ 2007 ננקטו צעדים חשובים לקידום פתרון הבעיה, אך הם עדיין מעטים וראשוניים אל מול הצרכים הקיימים. לפיכך, החליט בית המשפט בשלב זה להמשיך לעקוב אחר ביצוע התכנית.

הודעות מעדכנות והתפתחויות אחרונות

16. ביום 10.10.2010 החלטנו לדון בעתירה זו כאילו הוצא בה צו על-תנאי. כן החלטנו לשוב ולאחד את הדיון בעתירה זו עם הדיון בבקשה לפי פקודת בזיון בית משפט שהוגשה בעתירות חמדאן ובדריה, והתרנו טיעונים משלימים.

17. העירייה והמדינה פירטו את התקדמות יישום המתווה שנקבע בשנת 2007. לדבריהן, חלה התקדמות של ממש באפיק זה, והן פועלות במשותף לקדם את הבניה בקצב ראוי, על ידי העברת תקציבים רבים והסרת מכשולים ביורוקרטיים. לעמדתן, הפתרון האמיתי לבעיה צריך להימצא במסלול הבינוי, שעניינו הקמה של כיתות לימוד, אף כי מסלול זה כרוך בתהליכים ארוכים ומורכבים. הן ציינו נתון חשוב נוסף, והוא, כי בעוד שבשנת 2000 למדו בחינוך הרשמי במזרח העיר 29,000 תלמידים, כיום לומדים בו 41,630 תלמידים. הגידול התאפשר נוכח התקציבים הגדולים שהוזרמו להשלמת החסר בכיתות לימוד. כן הבהירה המדינה, כי בשנה האחרונה כ-300 תלמידים פנו לחינוך הרשמי במזרח העיר, אך נדחו בשל אי-זמינות כיתות לימוד, והופנו למוסדות מוכרים שאינם רשמיים בחלק זה של העיר. המדינה ציינה, בין היתר, כי במשרד החינוך נבחן עתה מסלול נוסף לפתרון בעיית זמינות החינוך הרשמי לתלמידי מזרח ירושלים והוא – העברת בתי ספר במעמד של מוסדות מוכרים שאינם רשמיים למסלול החינוך הרשמי. לצד דברים אלה, חזרה המדינה על עמדתה כי אין להעביר תקציבי מדינה לבתי ספר פרטיים הפועלים בלא רשיון ובניגוד לדין. כן טענה, כי נוכח הנסיבות המורכבות במזרח ירושלים, אין אפשרות להחיל עתה את הוראות סעיף 6(ג) לתוק לימוד חובה, ולממן את שכר הלימוד של הילדים הלומדים במוסדות לא-רשמיים,

מחשש, בין היתר, כי המדינה והעירייה תוצפנה בפניות לא כנות של תלמידים להיקלט בחינוך הרשמי, אף שלאמיתו של דבר הם מעוניינים בחינוך לא-רשמי, רק כדי לזכות בכספי שכר הלימוד במוסד שאינו רשמי שיועבר לידיהם.

18. העותרים בעתירות חמדאן ובדריה הודיעו ביום 24.11.2010 כי הם מבקשים למחוק את הבקשה שהגישו לפי פקודת בזיון בית המשפט. לדבריהם, הם הגיעו למסקנה כי הליך זה איננו עוד הפלטפורמה המשפטית הראויה לחולל את השינויים הדרושים לפתרון בעיית החינוך הרשמי במזרח ירושלים. לטענתם, רק לאחרונה הושלמה התחייבות המשיבים לבניית 245 כיתות לימוד בתוך חמש שנים, אשר עוגנה בפסק הדין החלקי מיום 29.8.2001, ושנים רבות בוודאי יחלפו בטרם יסיימו המשיבים את בניית 400 הכיתות אותן התחייבו להקים בשנת 2007. לטענתם, במהלך העשור האחרון, התרחבו – ולא הצטמצמו – הפערים בין מספר התלמידים הזכאים לחינוך רשמי במגזר הערבי בעיר לבין אלה הזוכים לו בפועל. בנוסף, בעשור האחרון גדל מספר התלמידים הלומדים במסגרות פרטיות ב-133%, דבר המרוקן מתוכן את זכותם של תלמידים אלה ללימוד חובה חינם. העותרים מביעים תקווה כי בית המשפט ימצא דרך להושיט סעד שיצמצם את הפגיעה בזכות ללימוד חינם כהליכים אחרים התלויים והעומדים בפניו. עוד מעירים העותרים באותן עתירות כי תלמידים רבים לומדים במבנים שכורים, בלתי-תקניים, הפוגמים קשות בתנאי הלימוד. כמו כן, לטענתם, למעלה מ-5,000 ילדים בגיל בית ספר במגזר הערבי במזרח ירושלים כלל אינם רשומים במסגרת לימודים כלשהיא. הליכי התכנון מתנהלים בעצלתיים, ובניית בתי הספר איננה מתקצבת כראוי. יחד עם זאת, העותרים מסכימים, כי כעולה מהודעת עיריית ירושלים, חל שינוי של ממש – גם אם בלתי-מספק – בקידום תכניות לבניית כיתות לימוד במגזר הערבי במזרח העיר. בהסתמך על נתוני העירייה, מעריכים העותרים כי בחמש השנים הקרובות ייבנו כ-400-450 כיתות. בכך יהיה, לראשונה, כדי לענות על הגידול השנתי במספר התלמידים, אולם לא יהיה בכך כדי לצמצם את הפערים הקיימים. אף כי לא השיגו את מבוקשם, העותרים מצהירים כי הגיעו למסקנה כי הבקשה מיצתה עצמה ואין בסנקציות העונשיות והאכיפתיות של הליכי בזיון בית משפט כדי להביא לפתרון בעיות החינוך במזרח העיר. לפיכך, ביקשו לבטלם.

19. ביום 18.1.2011 קיימנו דיון משלים בעתירה זו ובעתירות חמדאן ובדריה, בו נשמעו טיעוניהם המשלימים של הצדדים. בהחלטה מנומקת של הרכב זה (מפי כב')

הנשיאה ביניש), נמחקו עתירות חמדאן ובדריה, לאור בקשת העותרים באותן עתירות, תוך חיוב המשיבים בהוצאותיהם.

סיכום ביניים – המצב העובדתי בעתירה שלפנינו

20. במישור הפרטני בעניינם של העותרים בעתירה: נראה כי הושג פתרון לעניינם של העותרים 1-3, משנמצא עבורם מקום בחינוך הרשמי בבית הספר העירוני 'שועפאט יסודי בנים ג'. לעומת זאת, עניינם של העותרים 4 ו-5 לא נפתר, ומנח"י אישרה כי לא נמצא להם מקום במערכת החינוך הרשמית. יש להניח, ככל שהעובדות עולות ממהלך הדברים בעתירה, כי הם ממשיכים בלימודיהם במוסד החינוך המוכר שאינו רשמי, ובבית הספר הפרטי, בהם למדו בשנת הלימודים תשס"ח.

21. אשר לתמונת המצב הכללית בענין החינוך הרשמי במזרח ירושלים: מצטיירת תמונת מצב מורכבת וקשה, לפיה החובה להעמיד חינוך רשמי חינוך אינה נענית על ידי הרשויות המוסמכות במלואה בשל מחסור במבנים ובמערך הוראה מספק, ונותרים בחלק זה של העיר ילדים רבים שהוריהם מבקשים לשלבם בחינוך הרשמי ואינם נענים. בעשור השנים שבית המשפט מלווה את הטיפול בעתירות השונות בנושא זה לא הודבק הפער בין מספר התלמידים הזכאים לחינוך רשמי לבין אלה הנהנים ממנו בפועל. נותר מספר ניכר של ילדים שבקשותיהם להשתלב בחינוך הרשמי נדחות, והם נאלצים לחפש מענה במערכות חלופיות, בהן הם נדרשים, לא אחת, לממן הוצאות ניכרות בעבור לימודיהם.

הסוגיה הספציפית העולה לדיון בעתירה שלפנינו היא – האם קמה זכות לעותרים 4 ו-5, שלא נקלטו במוסדות חינוך רשמי חרף רצונם בכך, לקבל מהמדינה את החזר ההוצאות המשולמות עבור לימודיהם במוסד חינוך מוכר שאינו רשמי ובמוסד חינוך פרטי שאינו מפוקח על ידי המדינה. הסוגיה הפרטנית מעלה, כמובן, את השאלה בהקשרה הכללי, שכן כל הכרעה בענין הפרטני משליכה ממילא על הכלל.

המסגרת הנורמטיבית

החלת המשפט והשיפוט הישראליים במזרח ירושלים

22. בעקבות מלחמת ששת הימים, הוחלו במזרח ירושלים המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל (צו סדרי השלטון והמשפט (מס' 1)), תשכ"ז-1967, שהוצא מכוח סעיף 11ב לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948; אכרזה על הרחבת תחום עיריית ירושלים (ק"ת 2065, עמ' 2694 (כ' בסיון תשכ"ז, 28.6.1967)), שהוצאה מכוח סעיף 8א לפקודת העיריות [נוסח חדש]; סעיף 5 לחוק יסוד: ירושלים בירת ישראל). בכך שולב חלקה המזרחי של ירושלים לתוך תחומי מדינת ישראל, ונוצרה התאמה מלאה בין המשפט, השיפוט והמינהל החלים במערב העיר ובמזרחה (ראו: בג"ץ 282/88 עווד נ' ראש הממשלה ושר הפנים, פ"ד מב(2) 424, 429-430 (1988) (להלן: ענין עווד)). מי שהיו תושבי מזרח העיר במפקד האוכלוסין בשנת 1967 הפכו בעלי רישיון לישיבת קבע בישראל (ענין עווד, שם). ילדים שנולדו לתושבי מזרח העיר שהינם בעלי רישיון לישיבת קבע, הינם בעלי מעמד זהה להוריהם (ענין עווד, בעמ' 430; ע"מ 5829/05 דארי נ' משרד הפנים, פסקה 6 (לא פורסם, 20.9.2007); ע"א 48/89 עיסא נ' מנהלת הלשכה האזורית למינהל האוכלוסין מזרח ירושלים – משרד הפנים, פ"ד מג(4) 573 (1989)). על תושבי מזרח ירושלים בעלי מעמד של תושבי קבע חל, אפוא, המשפט הישראלי על כל היבטיו.

עיקרי השאלות להכרעה

23. בבחינת הסוגיה העומדת לדיון יש להתייחס לשלוש שאלות מרכזיות: האחת – האם הופרה זכות העותרים לחינוך חובה הינם במוסד חינוך רשמי? השניה – האם עומדת לעותרים זכות למימון פרטני של כלל הוצאות הלימוד שלהם במוסדות חינוך לא-רשמיים, שיועבר לידיהם? השלישית – האם יש מקום למתן סעד אופרטיבי לעת זו בנסיבות ענין זה?

הזכות לחינוך

24. הזכות לחינוך הוכרה כזכות בסיסית של האדם עוד משחר ימיה של המדינה. שורשיה נעוצים עוד בהכרזה על הקמת מדינת ישראל, בה נכללה התחייבות המדינה לקיים חופש חינוך ותרבות. הזכות לחינוך עוגנה בחקיקת חינוך ענפה שהיוותה ממעשי

החקיקה הראשונים והחשובים שנתקבלו בסמוך ממש לאחר קום המדינה. הזכות לחינוך שזורה כמרכיב מרכזי בתשתית הערכית הכוללת של השיטה החוקתית בישראל. היא עוסקת בעיקרה בזכותו של הפרט, אך מקרינה ומשליכה על דמותה של החברה ככלל. בלא חינוך, לא ניתן לאדם סיכוי לממש את הווייתו העצמית, לפתח את כשרונותיו ויכולותיו, ולעצב את תפיסתו הערכית והמוסרית, שבלעדיהם נפגעת יכולתו להשתלב בחברה בת-תרבות; בלא חינוך, נפגעת דמותה של החברה, והחתיירה לעצב בישראל חברה דמוקרטית, סובלנית, השומרת על חירויות יסוד ומפתחת תרבות כללית וייחודית עלולה להיכשל (בג"ץ 4363/00 ועד פוריה עלית נ' שר החינוך, פ"ד נו(4) 203, 215-213 (2002) (להלן: ענין ועד פוריה עלית); בג"ץ 2599/00 יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו(5) 834, 843-841 (2002) (להלן: ענין יתד); בג"ץ 7374/01 פלונים נ' מנכ"לית משרד החינוך, פ"ד נו(6) 529, 545 (2003)). הזכות לחינוך משמשת יסוד למימושן של זכויות יסודיות נוספות, כגון חופש הביטוי והיכולת לקלוט מידע, חופש ההצבעה והבחירה, חופש ההתאגדות וחופש העיסוק, אשר בלעדיה, עלולות גם הן להיפגע (ענין יתד, בעמ' 843; בג"ץ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94, 132 (1995) (להלן: ענין מילר); בג"ץ 6973/03 מרציאנו נ' שר האוצר, פ"ד נח(2) 270, 276 (2003) (להלן: ענין מרציאנו)).

25. ישראל הביעה את מחויבותה העמוקה למימוש הזכות לחינוך בהצטרפה להצהרות בינלאומיות, ובהתחייבויות שנטלה על עצמה במסגרת אמנות בינלאומיות רב-צדדיות (ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם משנת 1948, סעיף 26 (להלן: ההכרזה לכל באי עולם); אמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 1966, סעיף 13 (להלן: אמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות); אמנה בדבר זכויות הילד משנת 1989, סעיף 28 (להלן: אמנת זכויות הילד); וראו פרשנותה של הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, שהוקמה מכוח האמנה: Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Gen. Comm. 11, U.N. Doc. E/C.12/1999/4 (1999), and Gen. Comm. 13, U.N. Doc. E/C.12/1999/10 (1999)).

26. שאלת היותה של הזכות לחינוך כשלעצמה זכות חוקתית כחלק מכבוד האדם עלתה לא אחת בפני בית משפט זה (למשל, בג"ץ 1554/95 עמותת "שוחרי גיל"ת" נ' שר החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נ(3) 2 (1996) (השופט אור)). חשיבותו המכרעת של החינוך בחיי הפרט ובעיצוב הווייתו האנושית, מרכזיותו של החינוך בקביעת אורח

חיי ואיכות חייו של האדם, וגורליותו של גורם זה במימוש כבודו האנושי, משלבים, לכאורה, את הזכות לחינוך במשמעותה הגרעינית בערך כבוד האדם אשר הוכר בישראל כזכות חוקתית מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. נראה, כי הזכות לחינוך נימנית על אותו "גרעין קשה" של כבוד האדם, שבלעדיו ערך הכבוד האישי נפגם פגיעה מהותית וקשה (בג"ץ 7426/08 טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך, פסקאות 14-16 (לא פורסם, 31.8.2010) (להלן: ענין טבקה); בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום ולצדק חברתי נ' שר האוצר, פסקאות 14-15 לפסק דינו של הנשיא ברק, והשוו: פסקאות 1-3 לפסק דינו של השופט לוי (לא פורסם, 12.12.2005); יורם רבין "הזכות לקבל חינוך – מעמדה והיקפה בישראל", בתוך: זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל 567, 570-573, 604-608 (יורם רבין ויובל שני, עורכים, 2004); אורנה בן נפתלי ויובל שני המשפט הבינלאומי בין מלחמה ושלום 214-215 (2006); Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Gen. Comm. 3, para. 10 (1990); גרשון גונטובניק "המשפט החוקתי: כיווני התפתחות שלאחר המהפכה החוקתית" עיוני משפט כב 129, 138-140 (1999); והשוו: בג"ץ 7052/03 עדאלה נ' שר הפנים, פסקה 32 לפסק דינו של הנשיא ברק, פסקה 47 לפסק דינו של המשנה לנשיא חשין (לא פורסם, 14.5.2006) (להלן: ענין עדאלה)).

בענייננו, משתלבת הזכות לחינוך בזכות לשוויון לכדי זכות לשוויון בחינוך. שילוב זה של שתי הזכויות בהתמקדותן בזכות אדם לחינוך רשמי חנינם מוביל ענין זה לתחום החוקתי העוסק בזכויות אדם.

זכות וחובה לחינוך

27. זכותו של כל ילד ונער לחינוך עוגנה לראשונה בחקיקה בחוק לימוד חובה (סעיפים 2(א) ו-6(א)) וחזרה ומצאה ביטויה גם בסעיף 3 לחוק זכויות התלמיד, התשס"א-2000 (להלן: חוק זכויות התלמיד). לצד זכות זו, מטיל החוק חובה – הן על הורי התלמיד והן על המדינה – לדאוג לחינוכם של הילדים, ובתוך כך, חייבת המדינה מכוח חוק לספק חינוך רשמי חנינם לכלל הילדים בגילאי לימוד חובה (סעיפים 3, 4, 6, ו-7 לחוק לימוד חובה). הזכות לחינוך נושאת, אפוא, אופי מורכב, של זכות וחובה נגדית בצידה:

"הזכות לחינוך היא זכות מורכבת. יש בה פן של זכות אדם, שכנגדה ניצבת "חובת אדם" שיש לממשה

במסגרת לימוד חובה. חובת הלימוד מכוח החוק חלה הן על הפרט והן על המדינה, שעליה להקצות משאבים לקיום מערכת חינוך חינוך, ולפקח על מימוש הזכות והחובה לחינוך, הלכה למעשה. נדירות הן זכויות האדם שהחוק כופה את מימושו. כזו היא הזכות לחינוך" (בג"ץ 4805/07 המרכז לפלורליזם יהודי – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך, פסקה 52 (לא פורסם, 27.7.2008); והשוו: יורם רבין הזכות לחינוך 137-141 (2002) (להלן: רבין)).

מטרת החקיקה, המטילה חינוך חובה על כל ילד בישראל, נועדה להקנות לו חינוך ברמה בסיסית, כאשר נטל הנשיאה בעלות החינוך מוטל על הרשות הציבורית (ענין ועד פוריה עלית, בעמ' 214).

28. חוק לימוד חובה קובע חובת חינוך לכל ילד בין הגילאים 3-17. הוא מטיל חובה כפולה על הורי הילד ועל הרשות הציבורית; על ההורים מוטלת חובה לדאוג לרישומם של הילד ללימודים ב"מוסד חינוך מוכר", שהינו מוסד חינוך רשמי או מוסד חינוך מוכר שאינו רשמי. כן הוטל עליהם לדאוג כי ילדם ילמד באופן סדיר (סעיפים 1, 3, 4, 6 ו-7 לחוק לימוד חובה; סעיף 20 לחוק חינוך ממלכתי). לצד זאת, על המדינה ועל הרשות המקומית הוטלה במשותף החובה לקיים "מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינוך" (סעיף 7(ב) לחוק לימוד חובה). במקביל, חל איסור על מוסדות הלימוד לגבות שכר לימוד מהורי התלמידים הלומדים במערכת החינוך הרשמית, ובמערכת החינוך המוכרת שאינה רשמית, והוטלו מגבלות על תשלומים נוספים הנגבים מהם (סעיפים 6(א), 6(ד) ו-7 לחוק לימוד חובה). הסדרים אלה מגבשים יחדיו את זכות התלמיד לחינוך רשמי חינוך מצד אחד, ואת חובת הרשויות לספק חינוך רשמי חינוך לכל זכאי, מצד שני. זכות התלמיד וחובת הרשות שלובות ואחוזות זו בזו.

הזכות לשוויון

29. הזכות לשוויון ככזו הוכרה בתשתית תפיסת קיומה של המדינה כבר בהכרזת העצמאות, בה התחייבה ישראל לקיים שוויון זכויות אזרחי ומדיני גמור לכל אזרחי המדינה בלא הבדל דת, גזע ומין. היבטי השוויון חולשים על השיטה המשפטית כולה. הזכות לשוויון מוכרת כזכות חוקתית המהווה חלק מכבוד האדם ככל שהיא קשורה קשר הדוק לזכות לכבוד אנושי. ככזו, היא מוגנת כחלק מכבוד האדם מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (בג"צ 6427/02 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת פסקאות

38-40 לפסק דינו של הנשיא ברק (לא פורסם, 11.5.2006) (להלן: ענין התנועה לאיכות השלטון); ענין עדאלה, פסקה 39 לפסק הדין של הנשיא ברק). ערך השוויון מהווה עקרון-על, המשתקף בחקיקה הישראלית לאורכה ולרוחבה, והוא שזור בהלכה הפסוקה לאורך השנים (למשל, חוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951; חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988; חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים בכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000) (להלן: חוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים); בג"ץ 953/87 פורז נ' ראש עיריית תל אביב-יפו, פ"ד מב(2) 309, 332 (1988) (להלן: ענין פורז); בג"ץ 721/94 אל-על נתיבי אויר לישראל בע"מ נ' יונתן דנילוביץ, פ"ד מת(5) 749, 760-759 (1994) (להלן: ענין דנילוביץ); בג"ץ 2671/98 שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה, פ"ד נב(3) 630, 650-658 (1998) (להלן: ענין שדולת הנשים); בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד(1) 258, 272-275 (2000) (להלן: ענין קעדאן); בג"ץ 4124/00 יקותיאלי נ' השר לענייני דתות, פסקאות 34-36 (לא פורסם, 14.6.2010). הפליה על רקע השתייכות קבוצתית שעניינה גזע, דת, מוצא, לאום, מין וכיוצא באלה פוגעת בגרעין הקשה של הכבוד האנושי, והיא מוחזקת כפגיעה בכבוד האדם הנוגדת את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (ענין מילר, בעמ' 132, 138; ענין שדולת הנשים, בעמ' 658-659; בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל, פסקה 13 לפסק דינו של הנשיא ברק (לא פורסם, 27.2.2006) (להלן: ענין ועדת המעקב); בג"ץ 6304/09 לה"ב – לשכת ארגוני העצמאים והעסקים נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקאות 76-77 (לא פורסם, 2.9.2010)).

הזכות לשוויון בחינוך

30. לעקרון השוויון משמעות מכרעת בהקשר למימוש הזכות לחינוך. בלא שוויון בחינוך לא יובטח מימושה של הזכות לחינוך. הפליה בחינוך משמעה העדפת קבוצה או פרט על פני אחרים המצויים במעמד שווה, ואי-מתן הזדמנות שווה לקבוצה או לפרט שקופחו לממש את פוטנציאל יכולותיהם וסיכוייהם.

31. עקרון השוויון בחינוך מעוגן לא רק בעקרונות הכלליים של השיטה, אלא גם בחקיקת החינוך הספציפית. חוק לימוד חובה קובע כי "לימוד חובה יקיף כל ילד ונער" (סעיף 2(א) לחוק), ואילו חוק חינוך ממלכתי קובע מבין מטרותיו העיקריות, כי יש "להעניק שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה, לאפשר להם להתפתח על פי דרכם, וליצור

אוירה המעודדת את השונה והתומכת בו" (סעיף 2(8) לחוק); חוק זכויות התלמיד קובע כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין" (סעיף 3 לחוק). יתר על כן, סעיף 5 לחוק זכויות התלמיד כולל הוראה מפורשת האוסרת על הפליה בחינוך בקובעו:

"איסור הפליה

5. (א) רשות חינוך מקומית, מוסד חינוך או אדם הפועל מטעמים, לא יפלו תלמיד מטעמים עדתיים, מטעמים של רקע חברתי-כלכלי, או מטעמים של השקפה פוליטית, בין של הילד ובין של הוריו, בכל אחד מאלה:

- (1) רישום תלמיד, קבלתו או הרחקתו ממוסד חינוך;
- (2) קביעת תכניות לימודים ומסלולי קידום נפרדים באותו מוסד חינוך;
- (3) קיום כיתות נפרדות באותו מוסד חינוך;
- (4) זכויות וחובות תלמידים, לרבות כללי משמעת והפעלתם."

ראו גם איסור הפליה בשירותי חינוך בסעיפים 2(א) ו-3(א) לחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים; ענין ועד פוריה עליה, בעמ' 218; בג"ץ 1067/08 עמותת "נוער כהלכה" נ' משרד החינוך, פסקה 17 לפסק דינו של השופט לוי (לא פורסם, 6.8.2009) (להלן: ענין נוער כהלכה)). הפליה בחינוך פוגעת בערכים הבסיסיים שהזכות לחינוך נועדה להגשים. היא פוגעת פגיעה קשה בפרט. היא פוגעת ביעדים שהחינוך אמור להגשים בהיבט החברתי הכללי. ההפליה בחינוך עלולה להנציח תחושות של נחיתות והשפלה בתהליך גיבוש אישיותם של הילדים, ולתת אותותיה בבגרותם; היא עלולה לפתח ניכור ודיסהרמוניה בין מגזריה השונים של החברה (ענין יתד, בעמ' 843; ענין מילר, בעמ' 132; ענין מרציאנו, בעמ' 276). אכן, "הפגיעה בשוויון קשה היא תמיד. היא קשה שבעתיים שעה שהיא פוגעת בזכות לחינוך" (ענין ועדת המעקב, פסקה 15 לפסק דינו של הנשיא ברק).

32. איסור על הפליה בחינוך מוצא את ביטויו במשפט הבינלאומי, באמנות המעגנות את איסור ההפליה, בין היתר מטעמי גזע או מוצא לאומי (סעיף 5(ה)(5) לאמנה בדבר ביעורן של כל הצורות של האפליה הגזעית משנת 1965 וסעיף 26 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות משנת 1966). ערך זה מעוגן גם באמנות העוסקות בזכות

לחינוך, וקובעות כי כל אדם זכאי לחינוך ובתוך כך מטמיעות את יסוד השוויון בחינוך. הן קובעות כי יש ליתן לכל אדם הזדמנות שווה לחינוך (ההכרזה לכל באי עולם, סעיף 26; אמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותדבורתיות, סעיף 13; אמנת זכויות הילד, סעיף 28). האיסור על הפליה מעוגן גם באמנה שיוחדה במיוחד לעניין זה – האמנה נגד הפליה בחינוך משנת 1960, האוסרת במפורש על הפליה בחינוך מחמת צבע עור, גזע ומאפיינים נוספים, וקובעת את עקרון השוויון בחינוך ושוויון בנגישות אל החינוך (לדיון כללי ראו: Pentti Arajärvi, *Article 26*, in: *The Universal Declaration of Human Rights: A Commentary* 405-423 (Asbjørn Eide et al. eds., 1992); רבין, בעמ' 177-184; Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Gen. Comm. 13, U.N. Doc. E/C.12/1999/10, paras. 31-37 (1999); Geraldine Van Bueren, *The International Law on the Rights of the Child* 245-248 (1995)). הזכות לחינוך, הזכות לשוויון בחינוך, וחובת המדינה לספק חינוך יסודי חנם, מוסדרות גם באמנות אזוריות לזכויות אדם, כגון הפרוטוקול הראשון לאמנה האירופית לזכויות אדם (סעיף 2 לפרוטוקול), הפרוטוקול הראשון לאמנה האמריקנית לזכויות אדם (סעיף 13 לפרוטוקול) והאמנה האפריקנית לזכויות אדם (סעיף 17).

הזכות לשוויון בחינוך – כזכות חוקתית

33. ככל שקיימת שאלה אם הזכות לחינוך מהווה זכות חוקתית, הרי הזכות לשוויון בחינוך משיקה במישרין לזכות החוקתית לכבוד האדם. ההפליה ככלל, ובהשתקפותה בחינוך בפרט, יוצרת תחושת קיפוח ונחיתות, הפוגעת בכבוד הילד כאדם. הפגיעה בשוויון בחינוך כמוה כפגיעה בזכות חוקתית לכבוד האדם (ענין יתד, בעמ' 843; ענין מילד, בעמ' 132-133; ענין נוער כהלכה, דברי השופט מלצר בפסקאות 3 עד 5; ענין טבקה, פסקאות 19-21).

סוגי מוסדות במערכת החינוך בישראל, הפיקוח עליהם, ומימונם בכספי ציבור

34. החובה לספק שירות חינוך חובה חנם מוטלת על המדינה ועל הרשות המקומית במשותף (סעיפים 7(א) ו-7(ב) לחוק לימוד חובה). חוק לימוד חובה מטיל על הורים לדאוג ללימוד סדיר של ילדם ב"מוסד מוכר" (סעיף 4 לחוק). "מוסד חינוך מוכר" כולל הן מוסד חינוך רשמי שניתן בו חינוך ממלכתי, והן מוסד חינוך מוכר שאינו רשמי (סעיף 1 לחוק לימוד חובה). בצד שני סוגים אלה של מוסדות חינוך, מכיר

הדין בבתי ספר פרטיים שאינם מוכרים ואינם רשמיים המכונים "מוסדות פטור", שבהם מכוח הוראות הרשות המוסמכת, פטורים ההורים והילדים מחובת לימוד במוסד חינוך מוכר על פי סעיף 4 לחוק (סעיף 5 לחוק לימוד חובה). כדי לקבל מעמד של "מוסד פטור" על מוסד החינוך הפרטי להוות חלק ממערכת החינוך, ולזכות בפטור על פי הוראת שר החינוך שתפורסם ברשומות.

35. כל סוגי מוסדות החינוך המשתייכים למערכת החינוך הממוסדת מצויים תחת פיקוחה של המדינה. חוק הפיקוח על בתי ספר מטיל חובת רישוי על כל בית ספר בו לומדים באופן שיטתי יותר מעשרה תלמידים, למעט מוסדות חינוך המפורטים בסעיף 2(א) סיפא לחוק, ובהם בית ספר שהשר פטרו בצו מתחולת החוק. כל מוסדות החינוך – הרשמיים, המוכרים שאינם רשמיים ומוסדות הפטור – מחוייבים ככלל ברישיון על פי חוק הפיקוח, המבטיח קיום סטנדרטים בסיסיים של בטיחות פיסית, תנאי רווחה ורמת חינוך נאותה לתלמידים. יוצא, אפוא, כי כלל מוסדות החינוך במערכת החינוך, לסוגיהם השונים, כפופים לפיקוח המדינה, וחייבים לפעול על פי תנאי הרישיון שבידיהם. בידי מנכ"ל משרד החינוך סמכות להורות למוסדות כיצד לנהוג על פי הרישיון, ואף לבטלו אם תנאיו מופרים בהפרה מהותית. כן בסמכותו להורות על סגירת בית הספר בהתקיים עילות מסוימות (סעיפים 3, 9, 10, 15, 28, 32 לחוק הפיקוח).

36. מוסדות החינוך הרשמיים ממומנים באופן מלא על ידי הרשויות הציבוריות (המדינה ורשות החינוך המקומית) (סעיפים 1, 7(א) ו-7(ב) לחוק לימוד חובה). מקור המימון של מוסדות חינוך מוכרים שאינם רשמיים אינו בהכרח ציבורי. על פי סעיף 11 לחוק חינוך ממלכתי, שר החינוך רשאי לקבוע בתקנות תנאים להכרה במוסדות מוכרים לא-רשמיים, לפיקוח עליהם ולתמיכת המדינה בתקציביהם "אם השר יחליט על התמיכה ובמידה שיחליט". מכוח סמכות זו הותקנו תקנות חינוך ממלכתי, המסדירות, בין היתר, מתן תמיכה ממשלתית למוסדות מוכרים שאינם רשמיים על פי התנאים המפורטים בתקנות 8 ו-9. עם זאת, יש לזכור כי התקנות בענין זה הותקנו מכוח סמכות שבשיקול דעת הנתונה לשר בחקיקה ראשית, ועל רקע זה יש לפרשן וליישמן (ענין ועד פוריה עלית, בעמ' 216; בג"ץ 8437/99 רשת גני חב"ד בארץ הקודש, עמותה רשומה נ' שר החינוך, פ"ד נד(3) 69, 86 (2000)). אשר למוסדות פרטיים שאינם מוכרים, ופועלים מכוח רישיון ופיקוח משרד החינוך, אין הסדר חקיקתי לתמיכה בכספי ציבור בניהולם, אך בפועל ניתנת תמיכה ממשלתית למוסדות פטור בשיעורים מסוימים, שנתונים לגבי גובהם לא הובאו בפנינו. מכל מקום, נטל עיקרי למימון לימודים במוסדות פטור רובץ

על הקהילה והורי התלמידים. יצויין, כי נקבעו הסדרים מיוחדים בחקיקה לתמיכה בכספי ציבור במוסדות חינוך חרדיים (סעיפים 3א(ט) ו-3א(י) לחוק יסודות התקציב, התשמ"ב-1985 וחוק מוסדות חינוך תרבותיים-ייחודיים, התשס"ח-2008).

37. להשלמת הדברים יצויין, כי ככל שמוסד חינוך פרטי שאינו מוכר פועל מחוץ למערכת החינוך, בלא רישיון ובלא פיקוח משרד החינוך, הוא עובר על החוק, ומבצע בכך עבירה פלילית על חוק הפיקוח (סעיף 33(א) לחוק זה). למותר לומר, כי מוסד חינוך שהפעלתו מהווה עבירה על החוק אינו יכול לקבל סיוע ממשלתי לתקציבו, והרשות מנועה מלתמוך בפעילותו בכספי ציבור.

מימון חינוך חובה חנינם במוסד מוכר שאינו רשמי

38. המדינה אחראית למתן חינוך חובה על פי הדין (סעיף 7(א) לחוק לימוד חובה). מי שחל עליו לימוד חובה זכאי לחינוך חנינם במוסד רשמי (סעיף 6 לחוק). קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חנינם מוטל על המדינה ועל הרשות המקומית שבתחום שיפוטה מתגוררים הילדים, והן הנושאות במימנם באופן מלא (סעיף 7(ב) לחוק). הזכאי לחינוך חנינם פטור לחלוטין מתשלום הוצאות שכר לימוד, והמוטלות במלואן על הרשויות המוסמכות.

39. חוק לימוד חובה מתייחס למצב שבו ילד הזכאי לחינוך רשמי חנינם אינו יכול לקבל חינוך זה, מטעם זה או אחר. הוא קובע בסעיפים 6(ג) ו-6(ד) לחוק לימוד חובה:

"(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי השר, בצו, להורות כי מי שלא ניתן, לדעת השר, להבטיח לימודיו במוסד חינוך רשמי – ילמד במוסד חינוך אחר, ואוצר המדינה ישא בשכר לימודיו במוסד כאמור, בתנאים שנקבעו בצו האמור.

(ד) מי שזכאי לחינוך חנינם לפי סעיף זה, לא ידרשו בעדו דמי הרשמה או כל תשלום אחר בעד לימודיו במוסד חינוך רשמי או בעד לימודיו במוסד חינוך אחר שאוצר המדינה נושא בשכרם לפי סעיף קטן (ג)..."

משמעות הוראות אלה היא, כי תלמיד שחל עליו חוק לימוד חובה, זכאי לחינוך חנינם במוסד רשמי. כאשר המדינה אינה יכולה לספק לימודי תלמיד כזה במוסד רשמי, כי אז עליה לדאוג ללימודיו במוסד חינוך אחר, ועל אוצר המדינה לשאת בשכר

לימודיו באותו מוסד (ענין ועד פוריה עלית, בעמ' 217). יוצא מכך, כי מי שזכאי לחינוך חינם, לא יידרש לדמי הרשמה או כל תשלום אחר בעד לימודיו שאוצר המדינה חייב לשאת בהם במסגרת החינוך הרשמי. ההנחה בענין זה היא כי לימודי תכנית היסוד משקפים את תוכן חינוך החובה, ויש לתיתם חינם לתלמיד הזכאי לחינוך רשמי חינם גם אם הוא נאלץ, חרף רצונו, ללמוד במוסד לא-רשמי, ובלבד שהמוסד האחר נימנה על מערכת החינוך, ואינו פועל מחוצה לה. תכניות העשרה נוספות מעבר לתכנית היסוד מותנות ברצון ההורים ובכוננותם לממנם, ואותן אין המדינה חייבת לכסות. כבר נפסק:

"מכח סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה, חלה על אוצר המדינה חובת הנשיאה בשכר לימוד של תלמיד במוסד חינוך שאינו רשמי, מקום שלא ניתן להבטיח את לימודיו במוסד חינוך רשמי. מכח סעיף 7(ב) לחוק זה, קיום מוסדות רשמיים למתן חינוך חובה בתחום שיפוט של רשות מקומית מוטל על המדינה, ועל רשות החינוך המקומית במשותף. סביר לומר, כי מאחר שבמקרה שלפנינו אין בנמצא מוסדות חינוך על-יסודיים רשמיים במועצה האזורית, על המועצה כרשות חינוך מקומית, להשתתף עם המדינה בעלות לימודיהם של התלמידים במוסד מוכר שאינו רשמי" (ענין ועד פוריה עלית, בעמ' 225).

(ראו הסבר לסעיף 6(ג) מפי יו"ר ועדת החינוך, חבר הכנסת ידלין בקריאה שניה ושלישית: דברי הכנסת תשל"ח חוברת כה', ישיבה קד', בעמ' 2505 (5.4.1978)).

40. הרעיון הגלום בהסדר זה שבחוק הוא, כי ככל שהרשויות הציבוריות אינן עומדות בחובתן לספק חינוך רשמי חינם לזכאים לו, עליהן לממן עלויות חינוך זה בבתי ספר חלופיים, בתנאי שהם מהווים חלק ממערכת החינוך.

41. על משמעותו של סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה יש לומר את שני אלה: ראשית, הוראת החוק המטילה על המדינה לממן את לימודיו של ילד במוסד חינוך חלופי, כאשר לא ניתן להבטיח את לימודיו במוסד חינוך רשמי, מדברת בהסדר חקיקתי במישור היחסים שבין המדינה לבין מוסד החינוך הקולט את הילד (להלן גם: המוסד הקולט), להבדיל מהסדר בין המדינה לבין הורי הילד הנוגע בדבר. מאחר שהסיוע מכספי מדינה הניתן למוסד החינוך הקולט מתחשב במספר התלמידים הלומדים במוסד, קליטתו של תלמיד נוסף במסגרת סעיף 6(ג) לחוק מצריכה התייחסות מיוחדת

כלפי המוסד וצרכיו התקציביים. שיעורי התמיכה הממשלתית במוסדות המוכרים שאינם רשמיים הקבועים בתקנות חינוך ממלכתי מתבססים על ההנחה כי התלמידים נקלטים באותם מוסדות כפרי בחירה עצמאית של הוריהם בחינוך בעל מאפיינים ייחודיים. על רקע זה, בנוסף לתמיכה הממשלתית, נושאים הורי התלמידים במימון יתרת ההוצאות הנדרשות לצורך תכנית הלימודים לרבות תכניות ההעשרה. שונה הדבר כאשר תלמיד נדרש לפנות למוסד חינוך חלופי מאחר שפנייתו להיקלט בחינוך הרשמי נדחתה בשל העדר זמינות, או בשל טעם אחר. בנסיבות אלה, קובע החוק כי זכותו של הילד לחינוך חינם ממשיכה לעמוד לו, ועל הרשויות המוסמכות לממן את מלוא הוצאות לימודיו במוסד החינוך הלא-רשמי. ענין זה מחייב הסדר כספי מתאים בין המוסד הקולט לבין הרשויות. ואכן, החוק קובע בסעיף 6(ד) כי מי שזכאי לחינוך חינם אין לדרוש ממנו דמי הרשמה או כל תשלום אחר, וזאת מתוך הנחה כי המדינה אחראית למימון מלוא שכר הלימוד ביחסים שבינה לבין מוסד החינוך הנוגע בדבר. נובע מכך, כי להורי התלמידים אין עילת תביעה ישירה כלפי המדינה לקבל לידיהם את שכר הלימוד על פי סעיף 6(ג) לחוק. אולם זכותם לעמוד על כך שמילדם, אשר קליטתו בחינוך הרשמי לא התאפשרה חרף רצונו, לא ייגבה שכר לימוד בבית הספר המוכר שאינו רשמי, וכי המדינה תישא בחובת מימון לימודיו כלפי מוסד החינוך הנוגע בדבר. בידי ההורים עילה לדרוש מן המדינה כי תשא כלפי מוסד החינוך בחובתה לממן את שכר לימוד ילדם, בלא שיש בידיהם בנסיבות אלה עילה ישירה כלפי המדינה לקבלת כספי שכר הלימוד לידיהם.

שנית, חובת הנשיאה של המדינה בשכר לימוד במוסד חינוך חלופי על פי סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה אינה ניתנת ליישום, ככלל, על מוסדות פרטיים הפועלים מחוץ לחוק, מצויים מחוץ למערכת הפיקוח של המדינה; חובתה של המדינה לשאת בעלויות חינוך חובה חינם של תלמידים חלה ביחס ללומדים במוסדות חינוך הנימנים על מערכת החינוך של המדינה, ומפוקחים על ידה.

יצוין, כי ב-1978 הותקן צו לימוד חובה (חינוך חינם שלא במוסד חינוך רשמי). התשל"ח-1978, מכוח סמכות שר החינוך על פי סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה. צו זה חל על חינוך במוסד לא-רשמי ברמה של חטיבת ביניים וחינוך על-יסודי כמוגדר באותו חיקוק. ברי, כי האמור באותו צו אינו ממצה את סמכותו – ואת חובתו – של שר החינוך על פי סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה.

מן הכלל אל הפרט

42. על רקע הניתוח שהובא לעיל יש לבחון: האם הופרה זכותם החוקתית לשוויון בחינוך של ילדי מזרח ירושלים באי-מתן חינוך רשמי חינוך לכל דורש? אם חלה הפרה, האם היא מקיימת את תנאי "הפגיעה החוקתית" ברוח עקרונותיה של פסקת ההגבלה של חוק היסוד; אם לאו, מהו הסעד ההולם את העניין?

הפרת הזכות לשוויון בחינוך במזרח ירושלים

43. מהנתונים שהובאו לעיל עולה כי מצויים כיום במזרח ירושלים כ-40,000 ילדים זכאי חינוך רשמי חינוך אשר אינם לומדים במסגרת החינוך הרשמי, אלא במסגרות חלופיות. לפחות חלקם פנו לחינוך החלופי לאחר שנדחו מהחינוך הרשמי בשל העדר תשתית מספקת של מבנים וכוחות הוראה. הנתונים לגבי מספרם של אלה אינם ברורים. מכל מקום, נראה כי זכותם של ילדים רבים במזרח העיר לחינוך רשמי חינוך אינה באה על סיפוקה, ולא ניתן בשלב זה מענה מלא לחובת הרשויות מכוח חוק להעניק לכל ילד בישראל חינוך רשמי חינוך.

מציאות זו מובילה לכך שילדים שאינם נקלטים במוסדות חינוך רשמיים פונים למוסדות מוכרים שאינם רשמיים או למוסדות פרטיים שאינם מוכרים, והוריהם נאלצים לשלם סכומי כסף בעבור הוצאות לימודיהם, האמורים להינתן להם חינוך. לא רק שזכותם לחינוך רשמי במוסדות המדינה נפגעת, אלא נפגעת גם זכותם לחינוך חינוך, ונגרם להוריהם חסרון כיס כשהם נאלצים לממן את לימודי ילדיהם.

44. מציאות זו כרוכה בפגיעה בזכותם החוקתית של הילדים במזרח ירושלים לשוויון בחינוך. פגיעה זו כמוה כפגיעה בזכות חוקתית הנתונה להם מכוח חוק יסודי: כבוד האדם וחירותו. הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך, ובמקרה זה למימוש הזכות הבסיסית לחינוך רשמי חינוך, כרוכה בפגיעה בכבוד האדם ולפיכך מהווה הפרה של חוק היסוד (ענין טבקה, פסקאות 14-21). אין מדובר רק בהפרה של חוקי החינוך, המצהירים על זכות הילד לחינוך רשמי חינוך, והמטילים חובה על רשויות המדינה להבטיח זכות זו. המציאות המתוארת מפרה את זכותם של ילדי מזרח ירושלים ליחס שוויוני בהעמדת מערכות חינוך רשמי באזורם, בדומה למצב המתחייב בענין זה בכלל אזורי הארץ. הפגיעה בשוויון במובן זה נושאת אופי שיש בו מן הפגיעה בכבוד, והיא

כרוכה ושזורה במימד כבוד האדם באופן הדוק (עצ"מ 343/09 הבית הפתוח בירושלים לגאווה וטובלנות נ' עיריית ירושלים, פסקאות 39-42, 45-52 (לא פורסם, 14.9.2010)). הפגיעה בשוויון בחינוך במזרח ירושלים אינה נחלתם של מעטים. היא מקיפה חלק משמעותי ממגזר אוכלוסיה שלם, שאינו זוכה לממש זכות בסיסית שהוקנתה לו מכוח חוק, ומכוח הערכים החוקתיים של המשפט בישראל.

45. הרשויות המוסמכות מודעות היטב לקיומה של פגיעה קשה בזכויות ילדי מזרח ירושלים לשוויון בחינוך, ופועלות באופן אמיתי ומתוך תחושת מחויבות לתיקון המעוות; אלא שקצב הפעילות והמשאבים שהוקצו לכך מצביעים על סיכוי לפתרון חלקי בלבד של בעיה קשה ומורכבת זו בשנים הקרובות. חלק ניכר מהבעייתיות נובע מההתמקדות בפתרון אחד – פתרון בינוי כיתות לימוד – אשר מטיבו אורך זמן רב וכרוך במורכבויות ביצוע רבות. הכרת הרשויות בקיום הפגיעה ובצורך בפתרונה, ככל שחשובה היא, אין בה כדי לגרוע מקיומה ומעוצמתה של ההפליה, שהרי ה-י"סוד הנפשי של הרשות הציבורית אינו משליך על עצם איתורה של הפגיעה החוקתית, והפליה עשויה להתקיים גם בהעדר כל כוונה או מניע של הפליה (ענין פורז, בעמ' 334; בג"ץ 1000/92 בבלי נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד מח(2) 221, 242 (1994); ענין דנילוביץ, בעמ' 764; ענין שדולת הנשים, בעמ' 654; ענין ועדת המעקב, פסקאות 18 ו-22 לפסק דינו של הנשיא ברק).

מהות הפגיעה – האם מתיישבת עם כללי הסבירות והמידתיות

46. הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך של ילדי מזרח ירושלים באי-העמדת חינוך רשמי חינוך לכל זכאי אינה עומדת במבחני הסבירות המינהלית והמידתיות החוקתית. לא הועלה טעם בעל משקל ענייני מפי הרשויות הציבוריות המסביר או מתרץ את הטעמים לאי-עמידתן בחובתן לספק חינוך רשמי חינוך לכל דורש במזרח העיר. ברי, כי מדובר בצרכים מערכתיים תלויי תקציב וכח אדם, שיש לתת להם את העדיפות הראויה בשים לב לחשיבותם. יחד עם זאת, בטווח התקופה הארוכה שחלפה מאז עלתה לדיון סוגיית החינוך הרשמי במזרח ירושלים, היה מקום שבעיה בסיסית זו תמצא את פתרונה מזה זמן, אולם הדבר לא קרה. זאת, בעיקר מהטעם שהרשות הציבורית מתמקדת בהיבט בינוי הכיתות כפתרון אחד העומד לעצמו, במקום לשלב אמצעים נוספים, בצד הבינוי, שיתנו מענה פיסי לחסר בכיתות לימוד. כנגד טיב הפגיעה וחומרתה, לא הוצג כל נימוק נגדי שיש בו כדי להצביע על עמידתה של הפגיעה במבחן הסבירות המינהלית

או המידתיות החוקתית. פגיעה זו במגזר רחב של אוכלוסיה שחל עליה המשפט בישראל איננה מתיישבת עם ערכיה של מדינה דמוקרטית, היא אינה משרתת כל תכלית ראויה, והיא גם אינה מידתית על פי מבחני המידתיות המוכרים.

הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך במזרח ירושלים באי-העמדת חינוך רשמי לכל זכאי אינה עומדת, אפוא, במבחני הסבירות המינהלית והמידתיות החוקתית. עניינה אינו מצטמצם בהפרת חובה שלטונית המוטלת על הרשויות המוסמכות מכוח חוק, אלא בפגיעה בזכות חוקתית של חלק ניכר מבני המגזר הערבי במזרח ירושלים, הזכאים לשוויון בנגישות לחינוך רשמי חנם, שאינו מוענק בדרך השווה לכל נפש במזרח העיר (ענין ועדת המעקב, פסקאות 53-55 ו-59 לפסק דינו של הנשיא ברק; ענין התנועה לאיכות השלטון, פסקאות 45-49 לפסק דינו של הנשיא ברק).

הסעד

47. הסעד המתבקש בעתירה שלפנינו אינו מופנה כלפי הרשויות לצורך חיובן לקלוט את העותרים ודומיהם למסגרות החינוך הרשמי בעיר. עניינו בחיובן של הרשויות להקים מנגנון שבמסגרתו הן תשלמנה שכר לימוד להורי תלמידים מירושלים המזרחית המבקשים לממש את זכותם להיקלט בחינוך רשמי בעיר אך נדחים בשל חוסר במקומות לימוד, ונאלצים להיקלט במוסדות מוכרים ופרטיים.

48. מניתוח הדברים עולה, כי הפתרון המתחייב לבעיית החינוך הרשמי במזרח ירושלים מצוי בשני מישורים. המישור האחד – בהיערכות הפיסית להרחבת יכולת הקליטה הפיסית של תלמידים אל תוך מסגרת החינוך הרשמי. המישור השני – בהיערכות כספית-תקציבית למימון חינוך חנם של תלמידים שלא נקלטו בחינוך הרשמי חרף בקשתם, בדרך של תמיכה כספית של הרשות הציבורית במוסדות החינוך הקולטים באופן שלא תידרש כל השתתפות כספית מהורי התלמידים הלומדים בהם לצורך מימון לימודי היסוד.

ראוי להבהיר לענין זה כי תיקצובם של המוסדות המוכרים שאינם רשמיים בשיעורים המקובלים על פי הנוהג והחוק אינו בהכרח חופף להסדר הכספי הנדרש למימון לימודיו של ילד בחינוך המוכר שאינו רשמי אשר בקשתו להשתלב בחינוך הרשמי נדחתה. במצב רגיל, תלמידים הפונים לחינוך המוכר שאינו רשמי מעדיפים

מרצונם מסגרת זו, ולכן הוריהם מקבלים על עצמם לממן את ההוצאות הנוספות הנדרשות לצורך לימודים במסגרת חינוך ייחודית. שונה הדבר בתלמיד המופנה לבית ספר כזה שלא על פי בחירתו, עקב העדר זמינות מסגרת של חינוך רשמי באזורו. בנסיבות אלה, זכאי התלמיד למימון ציבורי של מלוא שכר הלימוד הנדרש לצורך תכנית היסוד במוסד החינוך הקולט בלא שיוטל על משפחתו נטל תשלום כלשהו בגין לימודיו. מימון זה אמור להשתלם באמצעות הסדרים מתאימים בין הרשות הציבורית למוסד החינוך, תוך התחשבות בתמיכה התקציבית שהמוסד מקבל מכספי מדינה.

49. שילוב הפתרונות הפיסי והכספי לצורך מתן מענה לחסר במקומות לימוד במגזר הערכי אמור לתת מענה למימוש חובתה של הרשות הציבורית לספק חינוך חובה חנים לזכאים. על פתרון זה להתממש בתוך תקופה סבירה, בהתחשב בעוצמת הזכות לשוויון בחינוך מצד אחד, ונוכח מורכבות הפתרון הנדרש בהתחשב בהיקפו הגדול של הפער המחייב גישור, מצד שני.

50. כעולה מהעתירה, מוקד המאמץ בפתרון הסוגיה מרכז, ובדין כך, בהרחבה ניכרת של המערך הפיסי של כיתות לימוד וצוותי הוראה שיש להוסיפם למערכת החינוך הרשמי במזרח ירושלים. הרשויות המוסמכות ערות לחובתן לספק חינוך חובה חנים לכל הזכאי לכך, ולצורך לעמוד באחריות זו באופן מלא. הנושא עלה לראשונה לדיון שיפוטי כבר בתחילת שנות ה-2000. מאז חלה התקדמות מסוימת בהיערכות הפיסית באמצעות בניית כיתות לימוד, אולם אין בכך כדי לספק את הצרכים. הפער הקיים עתה בין זמינות מקומות לימוד בחינוך הרשמי במזרח העיר לבין היקף הדרישה עדיין גדול מאוד, ומשתקף במספר בלתי-ידוע של תלמידים מתוך 40,000 הלומדים במסגרות חינוך לא רשמיות בעיר. הסיכוי לגשר על פני פער זה באמצעות פתרון הבינוי כשהוא עומד לעצמו אינו רב, ובוודאי אינו צפוי בגבולות זמן סבירים.

51. תהליך הבניה אורך, מטיבו, זמן רב, ונתקל לא אחת בקשיים אובייקטיביים ובמורכבות מיוחדת עקב צורכי הפקעה, דרישות תכנון למיניהן, והזמן הנדרש לבניה. לאור זאת, נראה כי יש הכרח לנקוט באמצעים נוספים במישור ההיערכות הפיסית אשר יאפשרו הרחבת התשתית של מערכות החינוך הרשמי במזרח העיר גם בטרם תושלם בניית מלוא מכסת הכיתות. כך למשל, יש לשקול אפשרויות של הנהגת משמרת שנייה של לימודים, העמדת מבנים יבילים לצורך כיתות לימוד, שכירת מבנים קיימים בעיר לצורך כיתות לימוד, הסעת תלמידים ללימוד בבתי ספר בחלקים אחרים של העיר

וכיוצא באלה פתרונות פייסיים שהרשויות נזקקות להם לא אחת באזורים שונים של הארץ, כל אימת שנדרש להרחיב את המערך הפייסי של החינוך הרשמי במקום מסוים. לאמצעים נוספים אלה מצטרף גם המסלול שהמדינה הצביעה עליו, הקשור לנכונות הרשות המוסמכת להטמיע בתי ספר מוכרים שאינם רשמיים אל תוך מסגרת החינוך הרשמי. בדומה לאמצעים אלה, על הרשות הציבורית לשקול פתרונות נוספים, שישתלבו יחדיו למערך של אמצעים אשר יספק, בתוך תקופת זמן סבירה, פתרון פייסי לכל תלמיד במזרח ירושלים במסגרת החינוך הרשמי הישראלי. לאור התקופה הארוכה שחלפה בלא שנמצא פתרון מספק לבעיית החינוך הרשמי במזרח ירושלים, נדרשות הרשויות עתה להתמקד במציאת פתרונות מעשיים להרחבה פיסית של מערכת החינוך הרשמית במזרח העיר, וזאת בתוך פרק זמן סביר, כמתבקש מעוצמת זכותם של התושבים לשוויון בחינוך מצד אחד, ונוכח היקפה ומורכבותה של הבעיה המחייבת מענה, מן הצד השני.

52. ככל שבתוך פרק הזמן שייקבע, לא תעמודנה הרשויות הציבוריות בחובתן להרחיב את המערך הפייסי של מערכת החינוך הרשמי במזרח העיר, ועדיין לא תוכלנה לקיים את החובה לקלוט כל דורש במסגרת החינוך הרשמי, יהיה עליהן להגיע להסדרי מימון עם מוסדות החינוך הלא-רשמיים שיכסו את שכר הלימוד של ילדים הלומדים במוסדותיהם ואשר מערכת החינוך הרשמית לא קלטה אותם. חובה זו מוטלת על הרשויות כלפי מוסדות החינוך החלופיים שבהם לומדים הילדים, ואין מדובר בתשלום כספי ציבור ישירות לידי הורי הילדים. הסדרי מימון, כאמור, נדרשים על פי סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה רק ביחס למוסדות מוכרים המהווים חלק ממערכת החינוך במדינה, פועלים על פי רשיון, ומפוקחים על ידי משרד החינוך. חובת הסדרי מימון אלה אינה חלה על מוסדות חינוך הפועלים מחוץ למסגרת החוק, ומחוץ למערכת הפיקוח המדינתית.

53. בהסדרי המימון בין המדינה לבין מוסדות החינוך הלא-רשמיים לכיסוי שכר הלימוד של ילדים זכאי חינוך חינוך חינוך שנדחתו ממסגרת החינוך הרשמי יש להתחשב בתמיכות שהמדינה והעירייה מזרימות למוסדות המוכרים שאינם רשמיים על פי חקיקת החינוך, ובלבד שההסדר שיושג יבטיח כי לא תחול על תלמידים אלה חובת מימון כלשהי בגין לימודי היסוד בבית הספר.

54. אכן, עלול להיווצר קושי בזיהוי אותם ילדים שמלכתחילה העדיפו את החינוך הייחודי על פני החינוך הרשמי, שעליהם לא חלות הוראות סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה, לעומת אלה שפנו לחינוך החלופי רק מהטעם שלא נקלטו בחינוך רשמי. עלולה אף להיווצר תופעה של פניות מדומות של תלמידים לחינוך הרשמי, כדי לגבש זכאות לפטור משכר לימוד במוסד שאינו רשמי, גם ביחס למי שמלכתחילה לא התכוון באופן אמיתי להשתלב בחינוך הרשמי, ואשר עקב כך אינו זכאי לכיסוי הוצאות לימוד בידי המדינה. נושא זה, על שלל מורכבויותיו, מחייב היערכות מינהלית מתאימה, המותנית באיסוף נתונים, בייחוד תקציבים ראויים לכך, ובגיבוש סדרת פעולות שתבאנה את מצב הדברים במישור הכספי-תקציבי לכלל פתרון ראוי בתוך פרק זמן סביר.

55. הסעד הראוי בעתירה זו מחייב, אפוא, פעולה נמרצת בשני מישורים עיקריים: ראשית, במישור הפיסי, מתחייבת פעולה במישור הבניה להוספת חדרי כיתות שתביא להגדלה ניכרת של המערך הפיסי הקיים לקליטת ילדי מזרח העיר. אולם פתרון זה אינו יכול לעמוד לעצמו, ולא ניתן להמתין עד להשלמת הבניה, האורכת זמן רב. יש לגבש פתרונות פיסיים נוספים, כגון איתור מבנים קיימים להשכרה לצורך כיתות לימוד, הצבת מבנים יבילים, הסעות תלמידים למבנים באזורים אחרים של העיר, הנהגת משמרת שנייה במוסדות חינוך רשמי, שילוב מוסדות מוכרים אל תוך המערכת הרשמית, וכיוצא באלה פתרונות שמשקלם המצטבר עשוי לתת מענה לפער הקיים.

שנית, ככל שבמהלך התקופה שתיקבע לא יגושר הפער בין דרישת התושבים להיקלט בחינוך הרשמי לבין יכולת הקליטה של מערכת החינוך במזרח העיר, כי אז תידרש היערכות הרשות במישור המימוני לצורך השגת הסדר כספי בינה לבין מוסדות החינוך החלופיים שבהם נקלטו תלמידים שבקשותיהם להשתלב בחינוך הרשמי נדחו.

56. נראה, כי מורכבותם של הסוגיה והפתרונות הנדרשים להסדרתה, מצדיקים קיומו של צוות מומחים מיוחד ברשות המוסמכת, שיתווה תכנית, יקבע לוחות זמנים, ויפקח על ביצועה כדי להבטיח התמודדות ראויה עם משימת ההתאמה של מערכת החינוך הרשמי במזרח ירושלים לצורכי התושבים כגדרי הצו האופרטיבי שיוצא בעתירה זו.

היערכות לתיקון הפגם – מסגרת הזמנים

57. תיקון הפער הקיים בקיום חובתה של המדינה להבטיח חינוך רשמי חינם לכל הזכאים לכך בכל אזורי הארץ, ובמזרח ירושלים בכלל זה, היא מטרה לאומית המצויה בעדיפות עליונה. יש לדבר השפעה ישירה על זכויות מהותיות של הפרט. לא פחות מכך, נודעת לכך השפעה על דמותה וערכיה של החברה הישראלית ועל דרכה בכל תחומי החיים. פתרון בעיית החינוך הרשמי במזרח ירושלים היא, אפוא, משימה לאומית שיש למצוא לה מענה מוקדם ככל האפשר.
58. עתירה זו חושפת בעייתיות עמוקה, המקיפה ציבור גדול, שזכותו לשוויון בחינוך אינה מקויימת בשל פערים מערכתיים. בעקבות ניתוח הרובד העובדתי והמשפטי, מסתמנים קווי הפעולה שעל הרשויות לנקוט כדי לפתור במהירות סבירה את הפער הקיים בין דרישות חוק לימוד חובה לבין דרך יישומו הלכה למעשה במזרח ירושלים.
- נקיטת קווי הפעולה שפורטו לעיל לצורך השגת הפתרון, הן במישור הפיסי והן במישור המימוני, מחייבת מתן פרק זמן סביר למימושם. זאת, לאור הפער הגדול בין המצוי לבין המתחייב מכוח הדין, שיש לגשר ביניהם.
59. בהינתן חומרת הפגיעה בילדי מזרח ירושלים מצד אחד, ונוכח מורכבות הפתרון הנדרש מצד שני בשל היקף הפער המחייב גישור, ראוי להגדיר מראש את מסגרת הזמן שבתחומה על הרשויות למצוא את המענה המערכתי הפיסי לצורכי החינוך הרשמי במזרח ירושלים.
60. במתן צו המחייב רשות ציבורית בתיקון פגם מערכתי בעל היקף נרחב והנושא מורכבות מיוחדת, אשר עמד בעינו במשך שנים ארוכות, ראוי בית המשפט להתחשב בקשיים העתידיים לעמוד בפני הרשות כבואה להניע את תהליכי השינוי הנדרשים לצורך קיומו של הצו. לפיכך, לא אחת, מוענק סעד המחייב את תיקון הפגם, אך ניתן לרשות הציבורית פרק זמן קצוב לצורך היערכות לשם תיקונו (ראו למשל, דנג"ץ 4128/00 מנכ"ל משרד ראש-הממשלה נ' הופמן, פ"ד נז(3) 289, 318-319 (2003)). במקרים אחרים, ניתן להשעות את כניסתו לתוקף של צו אופרטיבי שניתן, מטעמים דומים (בג"ץ 1715/97 לשכת מנהלי ההשקעות בישראל נ' שר האוצר, פ"ד נא(4) 367,

416-417 (1997); בג"ץ 10296/02 ארגון המורים בבתי הספר העל-יסודיים, בסמינרים ובמכללות נ' שרת החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נט(3) 224, 237-240 (2004); ענין יתד, בעמ' 849; בג"ץ 3267/97 רובינשטיין נ' שר הבטחון, פ"ד נב(5) 481, 530-531 (1998); בג"ץ 3267/97 רובינשטיין נ' שר הבטחון, פ"ד נה(2) 255, 264 (2000); בג"ץ 6298/07 רסלר נ' כנסת ישראל (החלטה מיום 8.9.2009). במקרים אחרים עשויה עתירה להידחות, תוך הבהרה כי בתוך זמן קצוב, על הרשות לפעול לתיקון הפגם באופן מדורג, ואם לא תעשה כן, יוכלו העותרים לשוב ולפנות לבית המשפט (בג"ץ 6671/03 אבו גנאם נ' משרד החינוך, פ"ד נט(5) 577, 592-595 (2005); בג"ץ 4634/04 רופאים לזכויות אדם נ' השר לבטחון פנים, פסקה 31 (לא פורסם, 12.2.2007); בג"ץ 7844/07 עו"ד כהן נ' ממשלת ישראל, פסקאות 29-32 (לא פורסם, 14.4.2008)).

61. בענייננו, בהתחשב בעוצמת הזכות הנפגעת, ובתקופה הארוכה שחלפה מאז הועמדה לראשונה הסוגיה לבחינה משפטית, ובהינתן מורכבות הפתרונות הנדרשים לאור היקפה של הבעיה, ראוי ליתן צו אופרטיבי, ולהגדיר במסגרתו את פרק הזמן שבמסגרתו על הרשות למצוא מענה ראוי לגישורו של הפער הקיים בחינוך הרשמי במזרח העיר.

62. לשם כך, מוצע כי יהא על הרשויות לתת את הפתרונות המערכתיים הפיסיים המתאימים לצורך העמדת חינוך רשמי לכל זכאי לכך בתוך תקופה של חמש שנים ממועד מתן פסק דין זה. ההנחה היא, כי הרשויות תפעלנה בנחישות וכדבקות על מנת לצמצם את מימדי הפער בחינוך הרשמי במזרח ירושלים משנה לשנה, עד לחיסולו המלא בתוך חמש שנים. ככל שלאחר תום תקופה זו לא יימצא מענה מלא לזכאים הפונים להיקלט בחינוך הרשמי, יהא על הרשויות המוסמכות להפנות את הפונים לבתי ספר שאינם רשמיים, הנימנים על מערכת החינוך, ולגבש הסדרי מימון לכיסוי הוצאות לימודיהם עם מוסדות החינוך הקולטים, במסגרת סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה.

63. תוצאה זו ישימה הן לעניינם של העותרים כאן, שמכולם נותר תלוי ועומד רק עניינם של העותרים 4 ו-5 שלא נמצא לו פתרון קונקרטי, והן למישור הכללי הרחב המצריך פתרון. ראוי, עם זאת, שהרשויות תפעלנה ככל הניתן למציאת מענה קונקרטי, במסגרת החינוך הרשמי, גם לעניינם של העותרים 4 ו-5 לשנת הלימודים הבאה, ככל שהדבר נותר רלבנטי מבחינתם.

הצו האופרטיבי

64. על יסוד הדברים האמורים, אציע לחכרי לקבל את העתירה וליתן צו מוחלט שזה עיקרו:

(א) המשיבים נדרשים לפעול במישורים השונים המתחייבים לצורך יצירת תשתית פיסית הדרגתית שתאפשר קליטת כל תלמידי מזרח ירושלים, זכאי חינוך חובה חנם, המעוניינים בכך, במסגרת החינוך הרשמי בעיר. לצורך הגשמה מלאה של מטרה זו, תועמד לרשות המשיבים תקופה של חמש שנים ממועד מתן פסק דין זה.

(ב) ככל שבחלוף התקופה האמורה בס"ק (א) עדיין לא תספק הרשות הציבורית את מלוא הדרישה לחינוך רשמי חנם במזרח ירושלים, יהא על המשיבים להפנות את התלמידים שבקשתם לחינוך רשמי נדחתה לבתי ספר שאינם רשמיים הנימנים על מערכת החינוך, ולהגיע להסדרים כספיים מתאימים עם מוסדות אלה, לצורך כיסוי עלויות לימודי היסוד של אותם תלמידים.

המשיבים ישאו בשכר טרחת עו"ד העותרים בשיעור 40,000 ₪.

ש ו פ ט ת

השופט י' דנציגר:

1. לאחר שעיינתי בחוות דעתה המקיפה והמלומדת של חברתי השופטת א' פרוקצ'יה אבקש לצרף דעתי לדעתה, הן לעניין הנימוקים והן לעניין התוצאה אליה הגיעה. אף אני סבור כי הרשויות המוסמכות אינן ממלאות את חובתן להעמיד חינוך רשמי חנם לכל ילדי מזרח ירושלים, בין היתר בשל מחסור חריף בבתי ספר ובכיתות לימוד במזרח העיר, ולמרות צעדים שננקטו במרוצת השנים על ידי המשיבים לקידום פתרון הבעיה.

2. מחוייבותה של מדינת ישראל לזכות לחינוך ראשיתה בהכרזת העצמאות אותה קרא דוד בן גוריון בישיבת מועצת המדינה הזמנית מיום ה' באייר תש"ח, ה-14 במאי

1948, כשבתום קריאת הכרזת העצמאות הכריז: "קמה מדינת ישראל". לפי הכרזת העצמאות (שזכתה להתייחסות הן בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (סעיף 1) והן בחוק יסוד: חופש העיסוק (סעיף 1), בהם נקבע כי זכויות היסוד של האדם בישראל "יכובדו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל"), התחייבה המדינה לקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה – בלי הבדל דת, גזע ומין – ולהבטיח, בין היתר, חופש חינוך ותרבות.

3. הזכות לחינוך עוגנה על ידי כנסת ישראל סמוך לאחר הקמת המדינה במסגרת חוק לימוד חובה, התש"ט-1949 (להלן: חוק לימוד חובה) שנועד להקנות לכל ילד בישראל חינוך ברמה בסיסית כעניין שבחובה. האחריות למתן חינוך חובה חינם חלה על המדינה, בעוד שהחובה להקים ולנהל מוסדות חינוך רשמיים, המתאימים לציבור התלמידים כולו ושבהם תמומש הזכות לחינוך חובה חינם, חלה על המדינה ועל הרשויות המקומיות (כל רשות בתחום שיפוטה) במשותף. במרוצת השנים שבה המדינה והביעה את מחוייבותה העמוקה לזכות לחינוך חינם לילדים בעלי כישורים רגילים ולילדים בעלי צרכים מיוחדים בחקיקת חינוך ענפה.

4. מדינת ישראל אף הביעה את מחוייבותה הבינלאומית לזכות לחינוך עת הצטרפה להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם משנת 1948 וכאשר נטלה על עצמה מחוייבות לנהוג על פי הנורמות הבינלאומיות המקובלות עת אישרה את האמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 1966 ואת האמנה בדבר זכויות הילד משנת 1989.

5. מבקש לשוב אני על מושכלות יסוד: החינוך חיוני לקיומה של החברה ולקיומו של משטר דמוקרטי, חי ומתפקד. החינוך מהווה יסוד הכרחי למימושו העצמי של כל אדם, החיוני להצלחתו ולשגשוגו [ראו כדוגמא, דברי השופט [כתוארו אז] ת' אור כבג"ץ 1554/95 עמותת שוחרי גיל"ת נ' שר החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נ(3) 2, 24 (1996) (להלן: עניין שוחרי גיל"ת)]. הזכות לחינוך חינם מגשימה את עקרון השוויון באפשרה לכל ילדה וילד לממש את היכולת ואת הפוטנציאל הטמונים בהם, להשתלב בחברה ולהתקדם בה [ראו, כדוגמא, דברי השופט ד' דורנר כבג"ץ 2599/00 יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו(5) 834, 843 (2002) (להלן: עניין יתד)].

6. השאלה האם הזכות לחינוך הינה זכות חוקתית הכלולה בזכות לכבוד האדם, כמשמעותה של זכות זו בסעיפים 2 ו-4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, עלתה לא אחת בפני בית משפט זה, אך טרם הוכרעה. בעניין שוחרי גיל"ת סבר אמנם השופט ת' אור כי הזכות לחינוך אינה נכללת בזכות לכבוד, אך שני חבריו למותב, השופטים צ' טל ו-ד' דורנר סברו כי יש להשאיר את ההכרעה בשאלה זו לעת מצוא (ראו: שם, בעמ' 34). בעניין יתד סברה השופטת ד' דורנר כי הפליה במימוש הזכות לחינוך עשויה להיחשב "כהשפלה הפוגעת בזכות האדם לכבוד האדם", אם היא נעשית על רקע השתייכות קבוצתית, אך לא כן פגיעה בשוויון מטעמים פוליטיים, מנהליים או תקציביים (ראו: שם, בעמ' 843). נוכח העובדה שבעניין יתד ההפליה של הילדים בעלי הצרכים המיוחדים היתה על רקע השתייכות קבוצתית אך סיבותיה היו תקציביות, ומאחר שבנסיבות אלה לשאלה אם ההפליה פוגעת גם בכבוד האדם יש פנים לכאן ולכאן, בחרה השופטת ד' דורנר שלא להכריע בשאלה (ראו: שם, שם).

7. סבורני, כי במקרה הנוכחי אין צורך להכריע בשאלת מעמדה של הזכות לחינוך, כזכות חוקתית הנגזרת מכבוד האדם שכן בענייננו ברורה הפגיעה בזכות החוקתית לשוויון בחינוך עליה עמדה חברתי. עם זאת, מסכים אני עם חברתי השופטת א' פרוקצ'יה כי ככלל, חשיבותו המכרעת של החינוך בחייו של כל אדם – ובפרט בקביעת אורח ואיכות חייו ובמימוש כבודו האישי – מצדיקה לכאורה את שילובה של הזכות לחינוך במשמעותה הגרעינית בערך כבוד האדם שהוכר בישראל כזכות חוקתית מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (ראו: פסקה 26 לחוות דעתה של חברתי והאסמכתאות המוזכרות שם), ואולם הכרעה בסוגיה זו אינה נדרשת כאמור במקרה דנן.

8. בעתירה זו – בה טוענים העותרים כי המדינה אינה מקיימת את זכותם לחינוך חובה חנם במוסדות חינוך רשמיים, וכי עקב כך הם נאלצים ללמוד במוסדות חינוך לא רשמיים ולשאת בנטל תשלומים כבד לאותם מוסדות – משתלבת הזכות לחינוך בזכות לשוויון והשתיים מתגבשות לכלל זכות אחת – הזכות לשוויון בחינוך. זכות זו מעוגנת לא רק בעקרונות הכלליים של שיטתנו המשפטית אלא גם בחקיקה בתחום החינוך (כמפורט בפסקה 31 לחוות דעתה של חברתי).

מסכים אני עם קביעותיה של חברתי כי בלא שוויון בחינוך לא ניתן להבטיח את מימושה של הזכות לחינוך, כי "הזכות לשוויון בחינוך משיקה במישרין לזכות

החוקתית לכבוד האדם" וכן כי פגיעה בזכות זו "כמוה כפגיעה בזכות חוקתית לכבוד האדם" [ראו: פסקה 33 לחוות דעתה של חברתי; עניין יתד בעמ' 843; בג"ץ 7426/08 טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך (לא פורסם, 31.8.2010) פסקאות 21-16 לפסק דינה של חברתי השופטת א' פרוקצ'יה (להלן: עניין טבקה)].

9. מהנתונים שלפנינו עולה כי ילדי מזרח ירושלים שלא נקלטו במוסדות החינוך הרשמיים נאלצים ללמוד במוסדות חינוך מוכרים שאינם רשמיים או במוסדות חינוך פרטיים שאינם מוכרים, כשהוריהם נאלצים לשלם סכומי כסף עבור לימודיהם. הפגיעה בילדים אלו כפולה: ראשית, נפגעת זכותם לחינוך רשמי; שנית, נפגעת זכותם לחינוך חנם.

מסכים אני עם חברתי כי במציאות זו נפגעת זכותם החוקתית של אותם ילדים לשוויון בחינוך. סבור אני כי הפגיעה בילדים אלו אינה מצטמצמת להפרה של חוקי החינוך – הקובעים זכאותו של הילד לחינוך רשמי חנם והמטילים חובה על המדינה ורשויותיה להבטיח זכות זו – אלא מדובר בפגיעה בוטה בזכות לשוויון בחינוך, זכות הקשורה קשר בלי ינתק לכבוד האדם ומשכך היא מהווה לטעמי הפרה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. האיסור על הפליה בחינוך – המעגן את זכות השוויון בחינוך – משיק באופן ישיר לזכות החוקתית לכבוד האדם, וכדברי חברתי בעניין טבקה "הוא אינו נוגע רק בשוליו של הכבוד האנושי, אלא נוגע בגרעינו" (ראו: שם, בפסקה 19). לטעמי, הפגיעה בזכות לשוויון בחינוך מהווה מעצם טבעה וטיבה פגיעה בכבודו של הילד, ומשכך עולה היא כדי פגיעה בכבוד האדם כמובנו בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (השוו: עניין טבקה, שם בפסקה 20).

10. כפי שמציינת חברתי, הפגיעה בזכות לחינוך ובזכות לשוויון בחינוך של ילדי מזרח ירושלים בשל אי העמדת חינוך רשמי חנם לכל זכאי אינה עומדת במבחני הסבירות המינהלית והמידתיות החוקתית. לטעמי, המשיבים לא הציגו בפנינו נימוקים שיש בהם כדי להסביר את אי עמידתם בחובתם לספק לכל ילדי מזרח ירושלים חינוך רשמי חנם. מסכים אני עם חברתי כי אף אם הרשויות המוסמכות פעלו ופועלות מתוך כוונה לתקן את המעוות, הרי שהפגיעה הנ"ל מונעת מחלק משמעותי ממגזר אוכלוסיה שלם לממש זכות בסיסית שהוקנתה לו מכוח חוק ומכוח הערכים החוקתיים של משפטנו (ראו: פסקה 44 לחוות דעתה של חברתי).

11. בחוות דעתה קובעת חברתי כי הבעיה שמציפה עתירה זו תבוא על פתרונה באמצעות פעולה נמרצת של המשיבים בשני מישורים (ראו: פסקאות 48-56 לחוות דעתה של חברתי): הראשון, מחייב נקיטת פעולות במישור ההערכות הפיסית להרחבת תשתית מערכת החינוך במזרחי ירושלים, חלקן פעולות שיש לנקוט באופן מיידי כגון: הנהגת משמרת שנייה במוסדות החינוך הרשמי; איתור ושכירת מבנים קיימים שאינם משמשים כיום כמוסדות חינוכיים והקמת כיתות לימוד בהם; הצבת מבנים יבילים בצמוד למוסדות החינוך הרשמי שימשו ככיתות לימוד וכיוצא באלה פתרונות; וחלקם פעולות לטווח הרחוק יותר שעיקרן בניית כיתות לימוד נוספות. השני, הערכות במישור המימוני, שתבטא בהגעה להסדרים כספיים בין הרשויות הציבוריות לבין מוסדות החינוך החלופיים הפועלים במסגרת החוק וכחלק ממערכת החינוך, ושבהם לומדים חלק מילדי מזרח ירושלים שלא השתלבו במוסדות החינוך הרשמי, שיבטיחו כי הורי אותם תלמידים לא יחוייבו בהוצאות שכר לימוד כלשהן עבור לימודיהם הבסיסיים של ילדיהם באותם מוסדות.

12. לשם קביעת הסעד האופרטיבי הראוי שינתן, עומדת חברתי מחד גיסא, על חומרת הפגיעה בילדי מזרח ירושלים ועל פרק הזמן שחלף מאז "הוצפה" הבעיה, ומאידך גיסא, על מורכבות הפתרון הנדרש, בין היתר בשל היקף הבעיה ועומקם של הפערים. על יסוד שיקולים אלו סבורה חברתי כי יש לקבוע בתוך תקופה של חמש שנים שבמהלכן יהיה על הרשויות לתת את הפתרונות המערכתיים הפיסיים המתאימים לצורך העמדת חינוך רשמי לכל זכאי לכך במזרח ירושלים, וכי ככל שלאחר תום תקופה זו לא יימצא מענה מלא לזכאים יהיה על הרשויות להפנות את הפונים לבתי ספר שאינם רשמיים, הנמנים על מערכת החינוך, ולגבש הסדרי מימון לכיסוי הוצאות לימודיהם עם מוסדות החינוך שאליהם יופנו (פיסקה 62 לחוות דעתה).

כחברתי, סבור אני כי העמדת פרק זמן בן חמש שנים לשם פתרונה המלא של הבעיה, הינה סבירה וראויה בנסיבות העניין, ובפרט אם לוקחים אנו בחשבון את העובדה שלפי הודעות עדכון מטעם עיריית ירושלים לקראת הדיון בעתירה כיום 1.7.2009, היא השלימה בנייתם של חמישה בתי ספר וגן ילדים בשנתיים שקדמו להודעות העדכון, כי כ-650 כיתות לימוד נוספות נמצאות בשלבים שונים של הקמה (החל משלבים ראשוניים של איתור והליכי הפקעה וכלה בשלבי בנייה מתקדמים של בתי ספר וכיתות לימוד) וכי בניית חלק קטן מהן אף הושלם והן כבר משמשות ללימודים.

אין באמור לעיל כדי להפחית מן הצורך לנקוט בשורה של פעולות במישור המיידי על מנת לצמצם את הפער בנוגע לחינוך אותו מקבלים ילדי מזרח ירושלים. בהקשר זה יש לתת את הדעת למסלול האפשרי עליו עמדו המשיבים בהודעתם מיום 16.1.2011 ולפיו יקלטו מוסדות חינוך בלתי רשמיים למערכת החינוך הממלכתי וכן לשורה של פתרונות נוספים עליהם עמדתה חברתי כגון הנהגת לימודים במשמרות, הצבת מבנים יבילים והסעת תלמידים לחלקים אחרים בעיר ירושלים (ראו בפסקה 51 לחוות דעתה).

13. אוסיף כי לא נעלמה מעיני העובדה כי לסעד האופרטיבי שניתן על ידינו ישנן השלכות תקציביות לא מבוטלות. ואולם, בנסיבות שנוצרו על המשיבים להקצות תקציבים ומשאבים הולמים לתיקון הפגיעה הבוטה בזכות לשוויון בחינוך של חלק משמעותי מתלמידי מזרח ירושלים, פגיעה שהאחריות לה רובצת לפתחם של המשיבים. משעה שחלקה המזרחי של ירושלים שולב בתחומי מדינת ישראל ועל תושבי מזרח ירושלים בעלי מעמד של תושבי קבע חל "המשפט הישראלי על כל היבטיו" (ראו בפסקה 22 לחוות דעתה של חברתי), הרי שלמדינה מחוייבות כלפי תלמידי מזרח העיר. קביעתנו באה איפוא להגשים את כוונת המחוקק, המטילה חובה על המדינה לדאוג לחינוכם של הילדים ולספק חינוך חינם לכלל הילדים הזכאים לו על פי חוק לימוד חובה. החוק אף ביקש להבטיח את הזכות לחינוך רשמי חינם במקום בו לא ניתן לאפשר חינוך שכזה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהוראות סעיפים 6(ג) ו-6(ד) לחוק לימוד חובה.

14. בהקשר זה הנוגע להשלכות התקציביות של הסעד האופרטיבי הניתן על ידינו, איני יכול שלא להיזכר במשפט שנאמר בשנות השבעים של המאה הקודמת על ידי נשיא אוניברסיטת הרווארד, Derek Bok: "אם אתה חושב שהחינוך יקר, נסה את הבערות" ("If you think education is expensive, try ignorance").

לא מופרך יהיה לומר כי לא לכל הורי התלמידים במזרח ירושלים ישנה האפשרות הכלכלית לממן את לימודיהם של ילדיהם במוסדות החינוך שאינם רשמיים. לגבי ילדים אלו, קיים חשש של ממש כי הם ייפלטו ממערכת החינוך, דבר אשר יכול להשפיע בצורה משמעותית ביותר על האפשרויות (לרבות המקצועיות והכלכליות) שתהיינה סלולות בפניהם בעתיד, ואשר מגדיל את הסיכון כי בעתיד עלולים הם

להתקשות לפתח אורח חיים נורמטיבי או לקיים את עצמם. הסתכלות צופה פני עתיד מלמדת כי השקעה בחינוכם בגיל צעיר, יכולה להפחית גורמי סיכון להתפתחות מצב בו התשומות שיושקעו באותם הילדים בעתיד תהיינה גדולות יותר. אף כאשר לאותם ילדים שידם של הוריהם משגת מימון חינוכם במוסדות חינוך שאינם רשמיים, יש לתת את הדעת להשלכות האפשרויות של חינוך במוסדות אלו ככל שהדברים נוגעים לאותו חלק ניכר מן הילדים הלומדים במוסדות פרטיים שאינם מפוקחים. כאשר לקבוצת ילדים זו, אין למדינה כל פיקוח או השפעה על התכנים הלימודיים להם נחשפים הילדים או על רמת ההשכלה שהם מקבלים, על כל ההשלכות הנלוות לכך. איני מזלזל איפוא בהשלכות התקציביות הנגזרות מהכרעתנו, אך יש לבחון זאת בפרספקטיבה רחבה יותר, ובעיקר כמבט צופה פני עתיד.

ש ו פ ט

הנשיאה ד' ביניש:

1. זכותם של ילדי מזרח ירושלים לחינוך, כזכות העומדת לכל ילדי ישראל, הוכרה עוד בפסק הדין בבג"ץ 5185/01 בדריה נ' עיריית ירושלים (לא פורסם, 29.8.2001). מאז ניתן פסק הדין ועד היום ליווה בית משפט זה באופן יוצא דופן את ביצוע התחייבויות המדינה לספק פתרונות מעשיים לבעיית המחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים – התחייבויות הנגזרות מהזכות לחינוך. למרבה הצער, למרות המאמצים, כשלו הרשויות המופקדות על החינוך מליתן מענה לחובה לספק חינוך חינם לילדי מזרח ירושלים. כמפורט בפסק דינה של חברתי, השופטת א' פרוקצ'יה, המעקב התמקד במציאת פתרונות בינוי לכיתות ובתי ספר חדשים. במסגרת ההליכים בפני בית המשפט הגישו הצדדים שורה ארוכה של הודעות מעדכנות. החל משנת 2006 – ונוכח ההתקדמות האיטית בפעולות המשיכים – התייצבו בפנינו אישית נושאי תפקידים בכירים שתפקידם לזרז את פתרון הבעיה. בהתאם להצעת בית המשפט אף הוקמה ועדה בין-משרדית, שתפקידה לקשר בין הגורמים השונים האחראים לפתרון הבעיה ברמה הלאומית והמקומית. הוועדה קיימה מספר דיונים, ובהתאם למסקנותיה התקדמו הליכי הבינוי של כיתות במזרח ירושלים.

2. המעקב שקיים בית משפט זה אחר ביצוע התכניות לפתיחת כיתות לימוד נוספות במזרח ירושלים התבסס על שתי הנחות יסוד. הנחת היסוד הראשונה, שאינה שנויה במחלוקת, היא כי החובות המוטלות על המדינה לספק חינוך חינם חלות גם

במזרח ירושלים. הנחת היסוד השנייה הייתה שהבעיה הניצבת בפנינו היא קשה והפתרון לה הוא מורכב. גורמים שונים – בראש ובראשונה קשיים כלכליים ותקציביים ואפשר שגם סיבות נוספות – הובילו לכך שמשך שנים הרשויות לא שעו לצורך לבנות כיתות לימוד מספיקות במזרח ירושלים, הנושא הוזנח ומספר בתי הספר לא הותאם לגידול הטבעי של האוכלוסייה. ככל הנראה, בתקופות מסוימות גם חלק מהאוכלוסייה המקומית העדיף לפנות לבתי ספר פרטיים על פני בחירה בחינוך הרשמי. יהא הטעם אשר יהא, משך שנים לא הוקצו משאבים מספיקים על ידי המדינה והעירייה, אשר יש בהם כדי להדביק את הפער בין הנדרש על פי דין לבין המצב הקיים, בו לעשרות אלפי ילדים בגיל חינוך חובה לא סופקה מסגרת חינוכית במוסדות הרשמיים. הצורך שהתגלה, אפוא, בראשית שנות ה-2000, היה עצום והצריך שורה ארוכה של פעולות בכדי שניתן יהיה לצמצם באופן יעיל ומשמעותי את הפער בין הצרכים לבין המענה הנדרש. בין היתר, פתרון ממשי לבעיה מחייב הקצאה ניכרת של משאבים ועריכת פעולות שונות, שהליכי הפקעה ובינוי הן רק חלק מהן. פעולות מסוג זה מעצם טיבן אורכות זמן רב. על כן, סברנו בראשית הדרך כי ליווי של בית המשפט עשוי לסייע בריכוז הגורמים השונים האחרים לפתרון הבעיה ולהאיץ את גיבוש ויישום הפתרונות המוצעים כדי לספק כיתות לימוד ובמקביל אף כוחות הוראה ופיקוח.

3. כפי שתיארה בהרחבה חברתי השופטת פרוקצ'יה, אכן חלה התקדמות מסוימת במצב החינוך הרשמי במזרח ירושלים. מאז ניתן פסק הדין בבג"ץ 5185/01 נבנו כ-257 כיתות לימוד, וקיימות תוכניות בשלבי יישום שונים לבניית כמה מאות כיתות נוספות. במסגרת המאמצים לפתרון הבעיה, המדינה העמידה לרשות עיריית ירושלים תקציב מיוחד שנועד לביצוע הפקעת קרקעות עליהן ייבנו בתי ספר. כן הוחלט לקצר את הליכי ההפקעה על מנת לזרז את תחילת הבינוי. כתוצאה ממהלכים אלה, מספר התלמידים הלומדים במערכות החינוך הרשמיות במזרח העיר גדל משמעותית בעשור האחרון; עם זאת בעיית החינוך לילדי מזרח העיר לא באה על פתרונה. מספר גדול מאוד של תלמידים עדיין לומדים בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים או בבתי ספר פרטיים, וככל הנראה תלמידים לא מעטים לא נקלטו במסגרות חינוכיות כלל. לכך יש להוסיף כי בשל מצבם הכלכלי הירוד של חלקים באוכלוסייה הערבית במזרח העיר, אף נוצר קושי נוסף לרבים להיקלט בבתי ספר פרטיים. אין בידי הצדדים הערכה של מספר התלמידים הלומדים במערכות הפרטיות מרצונם – ובוודאי יש גם רבים כאלה – ומנגד, לא ידוע מספרם של התלמידים שפנו למערכות הפרטיות משום שלא נמצא להם פתרון

במערכת הרשמית. יחד עם זאת, יש להניח שמדובר במספר רב של תלמידים שלא נמצא להם מקום במערכת זו.

4. מן האמור עולה, אפוא, כי לצד ההתקדמות והמאמצים שהשקיעו המשיבים במציאת פתרונות לבעיית המחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים, ההתקדמות הייתה איטית מדי; וזאת, גם כשלוקחים בחשבון את הקשיים הכלכליים והלוגיסטיים ואת התנאים המיוחדים השוררים במזרח ירושלים. כך או כך, התוצאה היא שילדים רבים במזרח ירושלים נותרים ללא מענה של מסגרת חינוכית מתאימה. זוהי תוצאה שהדעת אינה סובלת. מעמדה וחשיבותה של הזכות לחינוך מחייבים התגייסות של הגורמים המעורבים על מנת להביא לפתרון מהיר ויעיל של הבעיה.

5. כאמור בחוות דעתה של השופטת פרוקצ'יה, ב"כ העותרים בבג"ץ 5185/01 – במסגרתו קיים בית המשפט את הליכי המעקב – הגיש בקשה למחיקת העתירה. לאחר ששמענו את נימוקיו, נענינו לבקשה. שוכנענו כי מעורבותו של בית המשפט בשלב הזה מוצתה ואין בה כדי לקדם את פעילותם החיונית של המשיבים. ציינו עם זאת כי התחייבויות המדינה בפני בית משפט זה במסגרת הליכי המעקב עומדות בעינן. יוער, כי בין יתר שיקולינו להיענות לבקשה למחיקת העתירה הבאנו בחשבון את קיומה של העתירה הנוכחית, שהסעדים המתבקשים בה קרובים עד מאוד לסעדים שהתבקשו בבג"ץ 5185/01 ובעתירה קשורה.

6. אשר לעתירה שלפנינו, שעניינה, כאמור, קשור בטיפול הרשויות ובמעקב שערך בית המשפט בעתירות הקשורות, מצטרפת אני למסקנותיה של חברתי, השופטת א' פרוקצ'יה. אכן, לא ניתן להפריז בחשיבותה של הזכות לחינוך, עליה עמד בית משפט זה פעמים רבות בעבר (ראו, למשל: בג"ץ 1554/95 עמותת "שוחרי גיל"ת" נ' שר החינוך והתרבות, פ"ד נ(3) 2 (1996); בג"ץ 2599/00 יתד נ' משרד החינוך, פ"ד נ(5) 834 (2002)). הזכות לחינוך, כפי שצינתי בפרשה קודמת, "חיונית לפיתוח אישיותם של כל ילד, ילדה, נער ונערה, למימוש העצמי ולמיצוי כשרונותיהם ויכולותיהם; הזכות לחינוך מאפשרת להם להכיר מגוון של השקפות, החיוניות לתהליך גיבוש זהותם, דעותיהם ובחירותיהם, כמו גם להפנמת ערך כבוד האדם, ובפרט כבודו של האחר, השונה או החריג; מימוש הזכות לחינוך היא הגשר שלהם אל ההשתלבות בחברה כאנשים אוטונומיים, היכולים לבחור את דרכיהם מכין אפשרויות שונות הפתוחות בפניהם, ולשפר את רווחתם ואת רווחת הקהילה בה הם חיים" (ראו, בג"ץ

7351/03 ועד הוריס עירוני ראשון-לציון נ' שרת החינוך, התרבות והספורט (לא פורסם, 18.7.2005; פסקה 4 לפסק הדין)). גם לא ניתן להפריז בחשיבות הזכות לשוויון בחינוך, שהיא חלק מן הזכות החוקתית הכללית לשוויון; ובעניין זה כבר התרענו בעבר מפני ההפליה בכל הנוגע לזכות לחינוך במגזר הערבי (ראו: בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (טרם פורסם, 27.2.2006; עמ' 82 לפסק הדין)).

7. לצד הסדרת חינוך החובה, קובע חוק לימוד חובה, תש"ט-1949, את חובת המדינה לספק חינוך חינם, ולמולו את זכותם של כל ילדי ישראל ללימוד חינם. חינוך החינם נועד לאפשר שוויון הזדמנויות בחינוך, על מנת לתת לכל ילד וילדה – ללא תלות במצבם הכלכלי – אפשרות שווה להגשמה עצמית ולפיתוח אישיותם. יצוין כי בעתירה שלפנינו לא הייתה מחלוקת בין הצדדים בשאלת החובה ליתן חינוך חינם גם לילדי מזרח ירושלים, אלא הדיון התמקד במידת ואופן יישומה של חובה זו.

8. אשר על כן התוצאה האופרטיבית שהוצעה על ידי חברתי, השופטת א' פרוקצ'יה, מקובלת עליי. מסגרת הזמן שהותוותה על ידה לפתרון מצוקת מוסדות החינוך הרשמיים במזרח ירושלים – 5 שנים – היא מסגרת זמן סבירה ומספיקה לצמצום הפערים הקיימים כיום. אכן, מוכנה אני להניח שקיימת מורכבות מיוחדת ביישומה של הזכות לחינוך – שהצדדים כאמור לא חלקו עליה – בתנאים של מזרח ירושלים. מורכבות זו היא תוצר של המשאבים הניכרים הנחוצים כיום, התשתיות הפיסיות הנדרשות, והצורך במבנים ובהכשרה של בתי ספר הולמים וראויים למשכן תלמידים. פרט לאלה, לשם קליטת כלל התלמידים המעוניינים בכך במסגרות הרשמיות יידרשו גם הליכים להכשרת מורים ומפקחים על תוכניות החינוך בהתחשב בצרכי האוכלוסייה. כל אלה עשויים להצדיק מתן שהות למדינה לשם ביצוע פסק הדין, אך אין בהם כדי לפטור את המשיבים מן החובה לספק חינוך חינם. מורכבות הטיפול, ובמיוחד היעדר נתונים ביחס לילדים שביקשו להצטרף למערכת בתי הספר הרשמיים, ופנו לבתי ספר אחרים מחוסר מקום, היא שמצדיקה את השהיית חובת המשיבים להעביר תשלומים עבור תלמידים שלא נמצא להם מקום במערכת הרשמית בהתאם לפרשנות סעיף 6(ג) לחוק חינוך חובה. במאמר מוסגר יצוין כי בא-כוח העירייה טען בדיון שקיימנו כי נבחנת בימים אלה האפשרות להרחיב את מעגל בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים במזרח העיר, ואף הובא לידיעתנו כי כיום, בשונה מהעבר, מבקשים בתי ספר קיימים להשתלב במסלול זה. כך למשל, בעוד שבשנת 2009 היה רק בית ספר

מוכר שאינו רשמי אחד, הרי שבשנה שעברה היו 11 בתי ספר, ובשנה הנוכחית הוגשו 17 בקשות חדשות. נתיב פעולה זה יאפשר להגדיל את מספר התלמידים בחינוך המוכר שאינו רשמי ולצמצם את מספר הכיתות החדשות שצריכות להיבנות. פתרון זה גם יקל על האפשרות – היה ותתעורר בתום מסגרת הזמן המוקצבת – לממן לימודי ילדים שלא נמצא להם מקום בחינוך הרשמי.

9. אשר על כן, אני מצטרפת לפסק דינה של חברתי, השופטת א' פרוקצ'יה. יצוין כי הגם שבית המשפט אינו מלווה עוד במעקב את ההליכים לפתרון בעיית החינוך במזרח ירושלים, חזקה על המשיבים שימשיכו לפעול ביתר שאת למציאת פתרונות מהירים יותר שיאפשרו הגשמה מלאה של הזכות לחינוך באופן שוויוני בכל חלקי העיר ירושלים.

ה נ ש י א

ה

לפיכך, הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה.

ניתן היום, ב' באדר א' התשע"א (06.02.11).

א' פרוקצ'יה 54678313-5373/08

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ה נ ש י א ה

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 08053730_R07.doc יט
מרכז מידע, טל' 02-6593666; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן

נספח 3

העתק פרוטוקול ישיבת

ועדת החינוך, התרבות

והספורט מיום 1.2.16

הכנסת

הכנסת העשרים
מושב שני

פרוטוקול מס' 133
מישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט
יום שני, כ"ב בשבט התשע"ו (01 בפברואר 2016), שעה 11:30

סדר היום:

מחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים

נכחו:

חברי הוועדה:

יעקב מרגי – היו"ר
חנין זועבי

חברי הכנסת:

אוסאמה סעדי

מוזמנים:

–	מנהל אגף מיפוי ותכנון, משרד החינוך	–	גנאדי קמנצקי
–	אגף חינוך ילדים ונוער בסיכון, משרד החינוך	–	אילן שמש
–	מרכזת בכירה, מיפוי ותכנון, מחוז ירושלים, משרד החינוך	–	אורית שמיר
–	מפקח כולל בתי ספר יסודיים, מחוז ירושלים, משרד החינוך	–	וחיד מוסא
–	עו"ד, הלשכה המשפטית, משרד החינוך	–	מיכל חורין
–	עוזר מנכ"ל משרד ירושלים ומורשת	–	עידו הרשקוביץ
–	סגנית ממונה מחוז ירושלים, נוער, משרד הכלכלה	–	רוחמה גניש
–	רכזת חינוך, אגף התקציבים, משרד האוצר	–	נועה היימן
–	סגן ממונה מחוז ירושלים, משרד הפנים	–	עידו לבנה
–	חברת מועצת העיר ירושלים	–	ד"ר לורה ורטון
–	מנכ"ל עיריית ירושלים	–	אמנון מרחב
–	מנהל מנח"י, עיריית ירושלים	–	משה טור פז
–	מנהלת אגף החינוך הערבי, עיריית ירושלים	–	לארה מובראכי
–	עו"ד, ראש צוות נושאים מיוחדים, עיריית ירושלים	–	טוביה פסינגר
–	עו"ד, הלשכה המשפטית, עיריית ירושלים	–	שירה לוי
–	יועץ ראש עיריית ירושלים לענייני ערבים ומזרח העיר	–	דוד קורן
–	עוזרת בכירה למנכ"ל עיריית ירושלים	–	יפעת אורון שוורץ
–	עוזר ראש מינהל החינוך, עיריית ירושלים	–	אלעד גבע
–	עו"ד, המועצה לשלום הילד	–	שושי סומך
–	מינהלת כיתות לימוד ירושלים, מוריה	–	אבנר מרקוביץ
–	המכון הישראלי לדמוקרטיה ואוניברסיטת תל אביב	–	ד"ר סאמי מיעארי
–	אחראית קשרי ממשל, המכון הישראלי לדמוקרטיה	–	דורון סלע
–	המרכז הרפורמי לדת ומדינה	–	לורן פוריס
–	האגודה לזכויות האזרח בישראל	–	ח'דר גבדרא אנטון דעייבס
–	יו"ר ומנכ"ל אופקים לשלום ודו קיום	–	מוחמד יונס
–	יו"ר הנהלת ארגון המורים	–	רן ארז
–	חבר הנהלת ארגון הורים	–	אחמד אבו עיד
–	יו"ר ועד הורים, מחוז ירושלים	–	פז כהן

–	מחמד עאדל גזאווי	–	חבר ועד ההורים
–	מירה עליאן	–	רכזת ועד הורים בבתי ספר במזרח ירושלים
–	עלאדין ביבר	–	מנהל בית ספר במזרח ירושלים
–	אימן אבו גנאם	–	הורה, אלו"ט
–	לינא חדרה	–	הורה, אלו"ט
–	מוסטפא זין	–	הורה, אלו"ט
–	באנה שגרי בדארנה	–	עו"ד, הקליניקה לזכויות אדם, האוניברסיטה העברית
–	עומר גלעד	–	הקליניקה לזכויות אדם, האוניברסיטה העברית
–	אשרת מימון	–	מנהלת פיתוח מדיניות, עיר עמים
–	יוסף פפה אללו	–	לשעבר חבר מועצת עיריית ירושלים

ייעוץ משפטי:

מירב ישראלי

מנהלת הוועדה:

יהודית גידלי

רישום פרלמנטרי:

אהובה שרון, חבר המתרגמים

מחסור בכיתות לימוד במזרח ירושליםהיו"ר יעקב מרגי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת. היום ה-1 בפברואר 2016, כ"ב בשבט התשע"ו. הנושא שעל סדר היום הוא מחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים.

הוועדה הזו דנה בנושא הזה בקדנציה הקודמת ובזו שלפניה ובכלל דנו בבינוי במערכת החינוך של המגזר הערבי אבל הסוגיה במזרח ירושלים, יש לה השלכות רבות. מחסור בכיתות במזרח ירושלים, אני חושב שהוא בכל פרמטר גבוה וזועק לשמים. יש לזה השלכות ישירות על הנשירה, השלכה ישירה על גודלו של החינוך הרשמי הממלכתי ואני אומר לכם מה אני לא רוצה לשמוע. אני לא רוצה לשמוע על אותם פערים, אני לא רוצה לשמוע את התירוץ שאומר שאין לנו שטחים - - -

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

אבל זה נכון. השטחים זה כיבוש.

היו"ר יעקב מרגי:

את מפריעה לי. אני רוצה לשמוע מה נעשה מאז הבג"ץ ומה נעשה הדיון הקודם. אני רוצה לשמוע תאריך לצמצום הפער בין הצורך לקיים ולכן אנחנו מתחילים עם עיריית ירושלים. הבנתי שהכנתם לנו מצגת שלפי הצבעים היא אופטימית.

אמנון מרחב:

אדוני יודע מה ההבדל בין אופטימיות לפסימיות.

היו"ר יעקב מרגי:

תציג את עצמך ונתחיל במצגת.

אמנון מרחב:

אני מנכ"ל עיריית ירושלים. אני רוצה לברך על הדיון. זה נושא חשוב ונושא שמדיר שינה מעינינו בעיריית ירושלים. אני רוצה להדגיש בדברי הפתיחה שמדובר על מחסור ופער של אלפי כיתות לימוד בכל המגזרים בעיר ולא רק במגזר של ערביי ירושלים כאשר שני המגזרים בהם הפער והמחסור בכיתות לימוד הוא הגדול ביותר, זה במגזר הערבי ובמגזר החרדי. אכן לפער הזה יש השלכות רבות.

ברשותך, על מנת שכולנו נהיה על אתו דף מבחינת הנתונים, הכנו לכם מצגת קצרה. אתם רואים כאן את הגידול המתמיד במספרי התלמידים במערכת החינוך בירושלים. נכון לשנת הלימודים הנוכחית לומדים בעיר ירושלים, במערכת החינוך, כ-270 אלף תלמידים, כ-97 אלף מהם הם בחינוך החרדי, 104 אלף מהם הם בחינוך הערבי ו-64 אלף מהם הם בחינוך הכללי. המספרים האלה הם גם בחינוך הרשמי וגם במה שנקרא המוכר שאינו רשמי וחלקם גם ברשתות הפרטיות.

אם אנחנו צוללים לתוך המגזר הערבי, אתם יכולים לראות את ההתפלגות בין החינוך הרשמי שמחזיק כיום בשנת הלימודים הנוכחית כ-45 אלף תלמידים, המוכר שאינו רשמי מחזיק כ-43 אלף תלמידים והחינוך הפרטי מחזיק כ-17 אלף תלמידים.

אדוני שאל מה עשינו בחומש האחרון. בין השנים 2011 ל-2015 נוספו בעיר ירושלים כולה 834 כיתות חדשות, גם בבתי הספר וגם בגני הילדים, מתוכן 380 כיתות חדשות שנבנו, 350 כיתות שנשכרו על ידי העירייה ועוד מבנים ניידים יבילים, 103 כיתות.

היו"ר יעקב מרגי:

וזה נכון לכל מערכת החינוך.

אמנון מרחב:

לכל מערכת החינוך בעיר ירושלים.

היו"ר יעקב מרגי:

תשים לנו פוקוס.

אמנון מרחב:

העמוד הבא, מזרח ירושלים. אתם יכולים לראות כיתות גן בחומש האחרון, נוספו 54 כיתות כאר זה מתחלק בין בינוי חדש לשכירות כפי שאתם רואים. בבתי ספר נוספו 365 כיתות. בסך הכול בחומש האחרון במזרח ירושלים נוספו 418 כיתות. זאת אומרת, מתוך גידול בעיר ירושלים של סך הכול 830 כיתות בחומש, מחציתן התווספו במזרח ירושלים.

אנחנו שוכרים הרבה מאוד כיתות במזרח ירושלים. בחומש האחרון הוצאנו עשרים מיליון שקלים על שכירות. אני מדגיש שזה במבנים לא ייעודיים לחינוך. אנחנו שוכרים מבנים ומסבים אותם בהשקעה כספית אדירה על מנת להתאים אותם כך שישמשו כמבני חינוך. זאת השקעה שמבחינתנו יורדת לטמיון כי מי שנהנה ממנה, אלה בעלי הנכס. אנחנו כמובן לא אוהבים את זה אבל בליט ברירה אנחנו שוכרים כיתות על מנת להבטיח את הצרכים של התלמידים.

אנחנו רואים את הפערים העגומים ומבחינתנו זה פער עגום ומדאיג של כיתות לימוד בכל העיר. יש לנו מחסור של 3,600 כיתות לימוד בכל רחבי ירושלים ואתם רואים את החלוקה המגזרית. אצל החרדים חסרות לנו 1,200 כיתות לימוד בעיקר במגזר של המוכר שאינו רשמי. רוב החינוך החרדי, מי שמכיר ואני בטוח שאדוני היושב ראש מכיר את זה, הוא במוכר שאינו רשמי. במגזר הכללי יש לנו פער של 377 כיתות ובמגזר הערבי הפער הוא גדול מאוד – 700 כיתות חסרות לנו על מנת להחליף שכריות במבנים לא מתאימים לכיתות לימוד במבנים מותאמים ללימודים ועוד 1,300 כיתות שנחוצות להחלפה על מנת לקלוט את הפרטי והמוכר שאינו רשמי, וכן גידול טבעי של שלושה אחוזים מדי שנה.

כאן אני שם כוכבית קטנה. לא כל מי שלומד במוכר שאינו רשמי מעוניין בהכרח להיקלט במערכת הרשמית. אנחנו רואים את זה בנתוני הרישום. אין מעבר גורף מהמוכר שאינו רשמי למערכת הרשמית ואת זה צריך לזכור.

אתם יכולים לראות כאן את התמונה המדאיגה. בכחול אתם רואים את הבקשות שאנחנו הגשנו למשרד החינוך והאוצר, בעיקר החינוך. אנחנו עובדים מול משרד החינוך בקבלת תקצוב המדינה לכיתות לימוד. זאת המערכת כפי שאתם מכירים אותה במדינת ישראל. משרד החינוך מתקצב והרשות בונה. בשנת 2012 אל מול צורך שביקשנו של אלף כיתות, קיבלנו - - -

היו"ר יעקב מרגי:

יש לכם שיפוי לשכריות?

אמנון מרחב:

לא. יש שיפוי חלקי.

היו"ר יעקב מרגי:

מה זה חלקי.

אמנון מרחב:

מדי שנה כמה מיליונים. בשנת 2016 אנחנו נוציא למעלה מתשעים מיליון שקלים בשכריות ואנחנו מקבלים מהמדינה כחצי מהסכום הזה.

היו"ר יעקב מרגי:

למה חצי? למה לא שלישי? למה לא שבעים אחוזים? יש נוסחה או שזה משא ומתן?

אמנון מרחב:

לדעתי אין נוסחה.

היו"ר יעקב מרגי:

אין נוסחה. זה משא ומתן?

אמנון מרחב:

כן.

באדום אתה רואה אל מול צורך ב-2012 של 1,054 כיתות שביקשנו, קיבלנו הרשאות לבינוי של 187. אתם רואים, הטבלה מדברת בעד עצמה. ב-2015 קיבלנו מנה יפה יחסית של 162 כיתות לבינוי אבל טוב, אתם רואים שאל מול הפערים והצרכים, התקצוב שאנחנו מקבלים לא מספיק.

היו"ר יעקב מרגי:

למה? למה זה נמוך?

אמנון מרחב:

אחר כך הדוברים האחרים יסבירו.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה לא יודע לתת לי את התשובה?

אמנון מרחב:

אני יודע שמשרד החינוך מחלק בכל הארץ בממוצע בשנה 1,500 כיתות לימוד וזה לכל הארץ. אתם מבינים שירושלים צריכה לטעמי תקצוב מיוחד אל מול הצורך והפערים האדירים אבל אלה דברים שהם לא במנדט שלנו.

היו"ר יעקב מרגי:

אני מנסה להשיג תקן לסטטיסטיקן לטובת משרד החינוך כי להם קשה להשיג. אני מנסה לקבל מהם נתונים כמה נבנו בכל מגזר ובכל אגף, והם משום מה לא מצליחים לתת לנו את הנתונים.

אמנון מרחב:

פרויקטים מתוכננים במזרח ירושלים. מה נמצא כרגע על שולחן התכנון. אנחנו כרגע מתכננים 244 כיתות בתי ספר ועוד 138 כיתות גן. סך הכול על שולחן התכנון 382 כיתות.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה אומר הליכי תכנון, מה זה אומר? באיזה שלב? יש קרקע זמינה?

אמנון מרחב:

כן. אנחנו כל הזמן דואגים. התהליך מול משרד החינוך הוא שאנחנו מבקשים הכרה בצורך, כך זה נקרא, אחרי שאני מקבל אישור הכרה בצורך אני מכין פרוגרמה תכנונית, אני מקבל אישור על הפרוגרמה התכנונית - - -

היו"ר יעקב מרגי:

חשבתי שבשלב תכנון אתה בפרוגרמות.

אמנון מרחב:

אני מקבל תקצוב לתכנון, ואחרי שאני מאשר את התכנון - אני מקבל תקצוב לבנייה. זה התהליך. זה תהליך שאורך שנים.

היו"ר יעקב מרגי:

כשאתה אומר לי סך הכול כיתות, כיתות זה תהליכי תכנון, עליהם יש קרקע זמינה?

אמנון מרחב:

כן.

בביצוע כיום, מה שיתחיל השנה, עוד 129 כיתות שבנייתן תתחיל השנה.

אדוני רצה לראות תכנית. אנחנו הכנו תכנית - הצגנו אותה גם במשרד החינוך וגם במשרד האוצר - לצמצום הפער של 3,600 כיתות לימוד. התכנית הזאת בעינינו היא פיזבילית אבל בהינתן כמה דברים. קודם כל, היא לא מדברת רק על שיטת הבנייה הקונבנציונאלית. שיטת בנייה קונבנציונאלית שאתה מאתר קרקע, מתכנן אותה ובונה עליה, היא לא מספיק טובה והיא לא תיתן את המענה במזרח העיר כי אנחנו מכירים את הבעיות במזרח ירושלים, שם הקרקע לא מוסדרת מבחינה רישומית, אתה לא תמיד יודע מי הבעלים, וגם אם אתה יודע, אתה צריך לאשר לגביה תכניות בניין עיר וגם שם יש בעיות סטטוטוריות קשות מאוד. לכן מצאי הקרקעות המתוכננות לבנינו לא יספיק לסגור את הפער הזה. לכן אנחנו הצגנו תכנית שהיא גם משלבת שיטות בנייה ומימון חדשות בשילוב הסקטור הפרטי. יש לנו קרקעות פוטנציאליות שהן לא קרקעות מדינה או עירייה ובעלי הקרקע מוכנים, בשיח שאנחנו מקיימים מול בעלי הקרקע והתושבים, להקצות בחוזים ובהסכמים ארוכי טווח של חמישים שנים ויותר את הקרקעות שלהם לבנייה כמובן בתמורה שתשולם להם. הם מוכנים אפילו לממן את הבנייה כנגד תשלומים. זה כמו BOT, סוג של BOT, אבל בלי העברת הנכס בסוף חמישים השנים לבעלות העירייה כי התושבים במזרח ירושלים מסיבות שכולנו מכירים לא מעוניינים להעביר את הקרקעות למדינה ולכן יש לנו גם קושי במימוש הפקעות.

לנו יש תכנית שהיא תכנית בהחלט יישומית להתמודדות עם הבעיות של כלל העיר. אני מדגיש שהתכנית שאתם רואים כאן היא לכל המגזרים בעיר והיא לא רק למגזר הערבי אלא גם למגזר החרדי וגם למגזר הכללי.

התכנית גם נותנת מענים לניצול יעיל של הקרקעות. אנחנו חושבים שאתה לא יכול להרשות לעצמך יותר לבנות שתי כיתות גן על דונם-דונם וחצי. הצגנו בנייה באשכולות שהיא נכונה, יעילה יותר ובאיכות ובמציאות של קרקע לא זמינה.

לסיכום, מה עשינו עד כאן. גיבשנו תכנית חומש להתמודדות עם פערי הבינוי. אנחנו בהחלט מסוגלים לבצע אותה. אנחנו הקמנו מינהלת בינוי כיתות לימוד שזאת מינהלת פרויקטאלית שיושבת בחברה העירונית מוריה שהיא חברת ביצוע מהגדולות במדינה והיא זו שמבצעת את הבינוי עצמו יחד עם החברה למשק וכלכלה של השלטון המקומי. יחד עם זאת אנחנו שוכרים עשרות כיתות לימוד חדשות מדי שנה אל מול בנייה מואצת שהצגנו. הכול כפוף לקבלת הרשאות תקציביות ממשרד החינוך וממשרד האוצר.

מה נדרש. נדרש לאשר את התכנית הרב שנתית לבינוי וצמצום פערים בהתאם לתכנית החומש שהצגנו, כולל סל תוספתי ואני רוצה להסביר למה אני מתכוון. במערב ירושלים או בכל עיר מתוקנת בארץ, כשאתה בונה בית ספר, יש לך כביש גישה, יש לך תשתיות היקפיות, יש לך מים, יש לך חשמל, יש לך ביוב, יש לך מדרכות, יש לך תאורה. שוב, מזרח ירושלים, האתגר והפערים הם יותר גדולים ולכן כשאתה בונה בית ספר, אתה צריך גם לממן תשתיות היקפיות, כביש גישה לבית הספר, תאורה, ביוב וניקוז. אנחנו נידרש גם להקלות רגולטוריות שחלקן כבר ניתנו לנו. אני לא אמנה אותן ולא אציף אתכם בעובדות הרגולטוריות. אנחנו כן חושבים שהמדינה צריכה לאשר שיטות מימון ובינוי חדשות כי עלות מוערכת לבינוי כיתה הוא כמיליון שקלים, כך ש-3,600 כיתות, אתם יכולים לעשות את המכפלות, זה למעלה מארבעה מיליארד שקלים אם אני לוקח בחשבון גם את התשתיות ההיקפיות.

היו"ר יעקב מרגי:

כעירייה אתה מקבל שיפוי מלא?

אמנון מרחב:

לא. אנחנו לא מקבלים שיפוי מלא והעירייה גם נדרשת להוסיף.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה אומר שאתה לא מקבל שיפוי מלא. אתה מנכ"ל העירייה, קיבלת עכשיו הרשאה ואתה הולך לבנות, עד לשער של הבוטקה של השומר, אתה מקבל מימון? לא מלא, אבל כמה באחוזים? שישים, שבעים, שמונים אחוזים?

אמנון מרחב:

זה בערך שבעים-שלושים אחוזים, תלוי בטופוגרפיה, תלוי בתשתיות ההיקפיות, תלוי באלמנטים.

היו"ר יעקב מרגי:

משרד החינוך יודע להחריג במצגים טופוגרפיים?

אמנון מרחב:

הוא נותן שיפוי לא מלא. נוסחאות המימון ומפתחות המימון של המדינה לא מאה אחוזים.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה יודע למה אני שואל?

אמנון מרחב:

כן, כי אתה יודע את התשובות אלא אתה רוצה לשמוע אותן.

היו"ר יעקב מרגי:

לא. אני מקבל כאן נתון. ממוצע ארצי של הרשאות לבנייה מתוך הכרה בצורך בכלל המדינה, כמה להערכתך זה באחוזים? ארבעים אחוזים. כמה בירושלים?

אמנון מרחב:

עשרה אחוזים.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

ביישובים הערביים עשרים אחוזים. 22 אחוזים.

היו"ר יעקב מרגי:

אני עכשיו במזרח ירושלים. אני רוצה להתמקד במזרח ירושלים ואף אחד לא ייקח אותי למקום אחר. אני במזרח ירושלים. אני אפילו לא הולך למגזר החרדי שזה פצע מדמם. אני מתמקד כרגע במזרח ירושלים. עשרה אחוזים. וזה עם השוט של הבג"ץ ועם כל האינטרס העליון שלנו כחברה להדביק את הפערים האלה שם.

אמנון מרחב:

צודק. ככל שנקבל תקצוב, אנחנו נבצע. אנחנו נערכנו, אנחנו מציגים תכנית, אנחנו ערוכים לביצוע כיתות אבל צריך כאן לשחרר כסף.

היו"ר יעקב מרגי:

נשמע אם אתם ערוכים ואם אתם יודעים לעבוד. נשמע את משרד החינוך. מי מדבר ממשרד החינוך?

גנאדי קמנצקי:

מנהל אגף מיפוי ותכנון, משרד החינוך. אני אתייחס למה שנעשה ולמה שצריך לעשות. קודם כל, לגבי מזרח ירושלים, אנחנו עשינו מהלכים חדשניים וחריגים יוצאי דופן שלא נעשו בשום מקום חוץ מאשר במזרח ירושלים ואני אור למה אני מתכוון.

אנחנו מממנים הפקעת קרקעות. יש תקציב, כמוכן בתיאום עם משרד האוצר וזה המקום היחידי בארץ אותו אנחנו מממנים.

דבר שני. אנחנו מתקשרים במצוקת הקרקעות וזה המקום היחידי בארץ שאנחנו בונים אותם אשכולות גנים. אנחנו גם יזמנו וגם קידמנו תכניות ובדיקות ורק במזרח ירושלים אנחנו מממנים אשכולות גנים כולל בקומות, מה שבעצם חוסך קרקע.

דבר שלישי. יש לנו מצוקה תקציבית מאוד גדולה מול מה שאנחנו מכירים בצורך לעומת מה שאנחנו מקבלים. המקום היחידי בארץ שהמילה תקציב לא נשמעת, רק מזרח ירושלים. כל פרויקט זמין לביצוע במזרח ירושלים, מקבל הרשאה באופן מידי. אין אף פרויקט במזרח ירושלים שאפשר לבנות ולא קיבל הרשאה תקציבית.

זאת תמונת המצב נכון לעכשיו.

היו"ר יעקב מרגי:

תקשיב, אני קיימתי כאן דיון על המצוקה במגזר הערבי בירושלים. חנין מיד קפצה ואמרה, ובצדק, שזה קיים גם בישובים הערביים. אמר משרד החינוך שתביאו קרקע, אנחנו בונים אבל בסוף - אני חוזר על מה שאמרת - הריבון לסוגיית החינוך במדינת ישראל זה משרד החינוך. אני לא יכול לומר שאני מוכן לתת אבל אין לי קרקע. לך כמשרד החינוך - ואני רוצה לשמוע - כרגע יש נורית אזהרה מהבהבת וזה הפערים הגדולים בבינוי וחוסר בכיתות במזרח ירושלים. נכון, מבורכת סוגיית ההפקעות, מבורכת סוגיית האשכולות, אבל אני לא יכול לשבת ואני אומר לכם שבעוד חודש נדביק את הריבוי הטבעי. נבוא לכאן ונציג את אותם נתונים כמעט. עשייה מבורכת. הפערים במזרח ירושלים דורשים מכס ומהרשות המקומית שהיא רשות החינוך - ואמנון, תהיה קשוב לי - לפעול אחרת. אי אפשר לפעול באותם כלים אתם מתמודדים בנתיבות, באשדוד, בראשון וברעננה. אי אפשר. אנחנו רואים את הפערים. אנחנו בעשרה אחוזים. לעולם לא נדביק את הפער הזה אלא נחזור אחורה וכל פעם נמצא את עצמנו בדיונים.

כאן אני רוצה לשמוע את משרד הפנים אם יש לו מה לומר בסוגיית הקרקעות.

אם יש פתרונות של בעלי קרקע שמוכנים - תהיו יצירתיים, תגייסו את כל היצירתיות - הפקעת קרקעות ומימון שלה, מה שתרצו, צריך לבלום את הפער הזה. צריך לגמור עם זה. אני לא רוצה לומר לכם ולא רוצה לקחת את הדיון הזה למקומות אחרים ולומר מה ההשלכות של זה, מה ההשלכות של התחושה, מה ההשלכות של חוסר האונים הזה ומה זה מייצר. אני לא רוצה לומר, לא רוצה לקחת את הדיון למקומות אחרים, אבל לא יתכן שנגמרו חמש שנים ועוד חמש שנים ואנחנו נמצאים באותו מצב.

משרד האוצר.

נועה היימן:

אני חייבת להגיד שאני מאוד מופתעת לשמוע באופן כל כך בוטה את האשמות עיריית ירושלים נגד המדינה.

היו"ר יעקב מרגי:

לא, הוא לא האשים. הוא אמר עובדות.

נועה היימן:

הוא האשים. משרד האוצר ומשרד החינוך, אין הרשאה תקציבית אחת, אין קרקע אחת שעיריית ירושלים יודעת לבנות עליה, ולא ניתן לה תקציב חריג, תוספתי ומיוחד מעבר להקצאה הרגילה.

היו"ר יעקב מרגי:

לא. הטענה של התקציב לא עלתה על ידי אמנון ולא על ידי עיריית ירושלים. דווקא שמענו את גנאדי אומר בסוגיית התקציב.

גנאדי קמנצקי:

לא לגבי מזרח ירושלים. אני הדגשתי שהמקום היחידי שאין שום מצוקה מבחינה תקציבית, מבחינתנו, זה מזרח ירושלים.

נועה היימן:

רק בסוף שנת 2015 הגיעה אלינו העירייה עם מתחם גנים של 42 גנים בתעריף בנייה מיוחד וחריג שאושר ועוד שבעים כיתות פנויות לבינוי ושני הנושאים האלה תוקצבו באופן מלא ומידי. יגיד לך גנאדי, וכפי שאתה יודע כבוד היושב ראש, יש קשיים ומחסור בבינוי כיתות לימוד בארץ אבל בכל מה שנוגע למזרח ירושלים, העירייה מקבלת מענה מידי בכלים חריגים ותוספתיים.

לגבי הסיוע לעיריית ירושלים באופן כללי. משרדי החינוך והאוצר חותמים מדי שנה על סיכום מאוד נדיב שאף עירייה במדינת ישראל לא זכאית לו בתחום החינוך.

היו"ר יעקב מרגי:

כי אין לנו עוד עיר בירה. יש לנו רק אחת.

נועה היימן:

בסדר גמור, אבל בתחום החינוך בלבד קיבלה בשנה שעברה עיריית ירושלים כמאה מיליון שקלים תוספתי מעבר לבינוי, לתמיכה בתקציב השוטף. בין היתר הסיוע הזה הולך באופן נדיב למזרח ירושלים, גם לשכירות. אין עוד עירייה שמקבלת מאה מיליון שקלים מהמדינה מעבר להקצאה החריגה ובלי קשר לנושא הבינוי.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. האגודה לזכויות האזרח.

אן סוצ'ינו:

לי חשוב לדבר על משהו קצת אחרת. זאת אומרת, בגיץ קבע לפני חמש שנים בדיוק מה יקרה עת נגיע לנקודה הזאת. הוא אמר שאם הרשויות לא יצליחו לבנות בתוך חמש שנים את מה שצריך לבנות, עוברים לשלב הבא והשלב הבא הוא כיסוי שכר הלימוד של כל אותם 43 אלף תלמידים שלומדים היום במוכר שאינו רשמי. כל אותם תלמידים שלומדים שם בלית ברירה, בסדר, לא כולם, אין ספק שחלקם לומדים שם מבחירה.

היו"ר יעקב מרגי:

בהתחלה לא הבנתי את האמירה של אמנון שנראתה לי לא במקום כשהוא אמר שזה לא אוטומטי מי שלא לומד. האמירה לא הייתה סתמית.

אן סוצ'ינו:

בוודאי שזה לא אוטומטי, בוודאי שיש רבים שלומדים שם מבחירה ועדיין מדובר ב-43 אלף ובגיץ לא במקרה קבע סעדים. סעד ראשון חמש שנים בינוי, שכירות, כל מה שנעשה, יפה מאוד, נעשה בקושי. סעד שני, ואנחנו עוברים מהיום והלאה - השבוע לפני חמש שנים ניתן פסק הדין, - העירייה ומשרד החינוך

צריכים לכסות את שכר הלימוד של כל אותם תלמידים שלומדים במוכר שאינו רשמי. אנחנו כבר שנה מנסים להיפגש עם משרד החינוך כדי להבין איך הם נערכים לזה אבל שום דבר, אין שום תשובה ולא עונים לנו. צריך להיערך. בג"ץ אמר שצריך להקים מנגנון לבדיקת זכאות אבל אין היום שום מנגנון ואין שום אפשרות של אותם 43 אלף תלמידים לגשת ולבדוק מה הזכאות שלהם לכיסוי שכר הלימוד החל משנת הלימודים הבאה.

אני רוצה תשובות לדבר הזה. אני חושבת שמאוד חשוב להבין איך ממשיכים לבנות אבל מאוד חשוב להבין מה הפתרון לבעיה המימונית הזאת.

היו"ר יעקב מרגי:

אני אומר לך שלא תקבלי תשובה. לכן תכיני את הבג"ץ הבא שלכם.

אן סוצ'יו:

בסדר. עובדים על זה.

היו"ר יעקב מרגי:

כך אני מעריך. הלוואי והיו תשובות.

משרד המשפטים נמצא אתנו? לא. חברת הכנסת חנין זועבי, בבקשה.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

ברשותך, אני רוצה לשמוע את עיר עמים.

היו"ר יעקב מרגי:

בבקשה.

אשרת מימון:

מנהלת פיתוח מדיניות בעיר עמים. מאז 2001 אנחנו עוקבים אחרי בניוי הכיתות. האמת היא שגם אני נדהמת כמו משרד האוצר מהטיעון התקציבי שהעירייה פתאום מעלה. שנה אחרי שנה, ואתם מוזמנים לפתוח את הפרוטוקולים של ועדת החינוך מהשנים הקודמות, חזרו ואמרו מהעירייה באופן חד משמעי שהבעיה היא לא תקציבית אלא הבעיה היא קרקעות. כאשר טענו טענות תקציביות, העירייה חזרה ואמרה שאין לה שום בעיה תקציבית עם בניית כיתות.

היו"ר יעקב מרגי:

גם היום הוא אמר את זה. לא שמעתי שהוא אמר שיש בעיה תקציבית.

אשרת מימון:

אני שמעתי את הרמיזות.

היו"ר יעקב מרגי:

עזבי רמיזות. כל אחד רוצה שייתנו לו שיפוי מלא במאה אחוזים וזה לגיטימי.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

הוא אמר כאש יהיה לנו תקציב.

היו"ר יעקב מרגי:

לא. הוא הצביע על המצוקה לייצר פתרונות. תקציב הוא יקבל.

אשרת מימון:

אני אשמח להבין מה בדיוק גרם לזה שרק היום מכינים תכנית חמש שנים קדימה. הייתה אמורה להיות תכנית חמש שנים אחורה. גם המספרים שאצלו הם מספרים אחרים מהבינוי. בכל תקופתו של ברקת בנו 219 כיתות ואני לא יודעת מאיפה הגיעו למספרים שמסרו כאן. עדיין המחזור הולך וגדל. בדוח שלנו אנחנו מראים שבכל שנה רק הגידול הטבעי דורש יותר מ-60 כיתות ובממוצע עיריית ירושלים בונה 36 כיתות. הטיעון שפעם אחר פעם שמענו מהעירייה הוא חוסר בקרקעות ובאמת טוב שהוזמן לכאן משרד הפנים. על פי מקורות שלנו, רק 2.6 אחוזים מכל השטח במזרח ירושלים מתוכנן למבני ציבור.

אבל זה לא רק משרד הפנים אלא כאשר עיריית ירושלים מתעקשת, בניגוד לטובת התושבים, על גן לאומי למשל במורדות הר הצופים, במקום להרחיב את שכונת עיסאווייה ובמקום להרחיב את שכונת א-טור שמבקשות לבנות שם בתי ספר ועיריית ירושלים מתנגדת כאשר רשות הטבע והגנים דווקא מוכנה לשמוע. כאשר עיריית ירושלים ממניעים פוליטיים ככל הנראה פועלת בניגוד לטובת התושבים שלה, העובדה היא שלא קמות במקומות שצריכות לקום קריות חינוך ואולי מאות כיתות, ובמקום זה מבקשים ליצור גן לאומי.

אני חושבת שעיריית ירושלים, גם בהמשך למה שאן אמרה, צריכה להבהיר איך היא תבנה יותר מ-700 כיתות חמש שנים קדימה ותבנה 3,000 כיתות ממש בטווח הקרוב.

היו"ר יעקב מרגי:

משרד הפנים.

עידו לבנה:

כבודו צריך לחדד את השאלה כי נושא התכנון כבר לא נמצא במשרד הפנים. אם מדובר על נושא של תכנון מיזמים או הקצאת קרקעות, זה לא אצלו אלא נמצא במשרד האוצר שהוא ממונה על התכנון. בנושא ההקצאה נכון להיום, צריך לפנות אליהם ולבחון את הנושא. אני יכול להגיד מתוך ידיעה ולא מתוך עיסוק שבמקומות בהם מתוכננים מתחמים גדולים, יושב ראש הוועדה מבקש להקצות קרקעות לצורכי ציבור אבל לתשובה יותר מפורטת והבנה יותר רחבה, צריך לפנות אליהם.

היו"ר יעקב מרגי:

אחד התסכולים שלי כמי שמכיר טוב את השלטון המקומי, מכיר את הפרלמנט ומכיר את הרשות המבצעת והייתי שר במשך קדנציה אחת, אני אומר לכם מה שאיפה שלי. המדינה לא אוהבת לקבוע תקינה כי תקינה היא מחייבת. האידיאל צריך להיות שראש רשות שמבקש לשנות תב"אות, תכניות מתאר, לא היה מגיע לוועדה בלי שהיו בודקים אותו, והוא יודע שבדקים אותו, לראות מה הוא רוצה. הוא רוצה גן לאומי, כיכרות, כל מיני פארקים כי יש לו תורמים וקודם כל נבדוק כמה הוא במעונות יום, כמה הוא בכיתות גן, כמה הוא בכיתות בתי הספר, כמה הוא במרפאות, כמה הוא בטיפות חלב ולאחר מכן ייתנו לו את כל הלוקוס הזה. אז היינו מתנהלים אחרת. אנחנו לא שם. כאשר אנחנו לפעמים מתעקשים לתקינה, זה לא הכול פר כסף. המדינה והאוצר פוחדים לתקן כי ברגע שיש תקינה, אלה עלויות. אבל לא רק עלויות אלא תראו מה אנחנו מפסידים. מי מתערב בשיקול הדעת בצרכים הלאומיים של רשות מקומית? אין מי שמתערב. אין אחד שיכול להגיד, סליחה, עם כל הכבוד לראש העיר שהחליט שהיום הוא רוצה משהו – ואני לא מזלזל בשום פרמטר כזה – כמו גנים לסקטבורד, יבדקו אותו קודם כל במה שצריך באופן הקיומי. יש פתגם במרוקאית על הומלס ערום ששואלים אותו מה הוא צריך והוא אומר שהוא צריך טבעת. זה בדיוק מה שקורה. מתעסקים בטבעת אבל לא מתעסקים בצרכים הקיומיים, בצרכים האמיתיים של אותה חברה, של התושבים.

חברת הכנסת חנין זועבי.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

תודה אדוני. אדוני היושב ראש, אנחנו כאן נמצאים בוועדה רצינית ואנחנו יכולים לא לברוח מהקונטקסט. הדיון שלי כאן אינו הכרה בריבונות הישראלית אלא אני מדברת מתוך החוק הבין-לאומי, על חובת הכובש גם כאשר הוא שולט בשטח כבוש. זאת חובה לתת שירותים לעם אותו הוא כובש וזה הקונטקסט של ירושלים.

אדוני היושב ראש, אני יודעת שאתה שואל ברצינות וכואב לך המצב שם ואתה רוצה לשנות אותו. הסיבה היא סיבה פוליטית. הסיבה היא סיבה של הרס חברה פלשתינית בירושלים המזרחית. אני רוצה להגיד לך שדוחות של האומות המאוחדות שהצביעו על כך שאפילו המערכת החינוכית בעזה בשיא המצור וההפצצות, המערכת החינוכית שם יותר עמידה ויותר מוצלחת מאשר החינוך בירושלים המזרחית. זה תכנון של הרס חברה. הדבר הזה מתוכנן. זה לא כשל של מדיניות אלא זאת המדיניות. הסטטיסטיקה הכי מרכזית שאנחנו חייבים להציג כאן היא האחוז הזה.

אדוני היושב ראש, 36 אחוזים מהנוער בירושלים המזרחית לא מסיימים 12 שנות לימוד. אז אנחנו מייצרים ורוצים לייצר דור מיואש, דור הרוס, דור של סמים, דור מובטל. אנחנו רוצים את זה. 36 אחוזים ואם אתה לא יושב על זה, אתה צריך ללכת הביתה. עיריית ירושלים צריכה להיות מועמדת מול בית משפט בין-לאומי בגין ההרס שאתם עושים בחברה שם ובגין הרס שהוא גם הרס פסיכולוגי והרס פיזי. זה חלק מהפקעת קרקעות, זה חלק מהריסת בתים. מי שמפקיע קרקע ומי שהורס בתים, לא יבנה בתי ספר. מי שמתאנה לאוכלוסייה, לא יבנה בתי ספר. בכל זאת, זאת חובה של כובש על פי חוקים בין-לאומיים. התוצאה של זה היא שגם המדינה וגם האזרחים היהודים יסבלו וישלמו. זה לא עובר. אנחנו רואים דור מיואש, מה הוא עושה כאשר אתה הורס אותו בכל הרמות. הוא מיואש. רוצים לייצר ייאוש.

לסטטיסטיקה. הלכו לבג"ץ בשנת 2011 ובג"ץ אמר להכין – וזאת המלצה שתהיה לוועדה הזאת – תכנית חומש לקליטת כל הנוער שנושר. המנכ"ל דיבר על 1,300 אבל הדוחות מדברים על מחסור של 2,300 כיתות. מערב העיר, יש לך 21 תכניות למניעת נשירה אבל בירושלים המזרחית יש לך שמונה תכניות. בירושלים המערבית יש לך 123 כיתות שח"ר ובירושלים המזרחית 41 כיתות. יש לך שישים כיתות מבי"ר במערב ירושלים ו-שלוש כיתות במזרח ירושלים. כלומר, פי עשרים, פי שלושים ופי ארבעים השקעה בכיתות במערב ירושלים. זאת סטטיסטיקה שאי אפשר לעכל. שואלים מה עושה הנוער של ירושלים המזרחית. הנה מה עושה הנוער המיואש בירושלים.

אנחנו צריכים לדרוש להכין תכנית חומש ולקיים בוועדה מעקב כל שישה חודשים. התכנית הזאת, לפי אומדן של ארגוני זכויות אדם, מצליחה עם 15 מיליון שקלים בשנה. התקציב השנתי של העירייה – ושל אגודת יגידו תקציב כי אתה עושה הקצאה בירושלים המזרחית הכבושה ואתה פי עשרים ופי שלושים מקצה למערב ירושלים – מ-15 מיליון שזה הצורך עומד על שמונה אחוזים. התכנית שלכם לדרוס את החברה הפלשתינית שם, קודם כל, לא אנושית ולא הומנית אבל אתה תסבול ממנה והאזרחים היהודים יסבלו ממנה.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה.

משרד החינוך, ההגדרה שלך היא מרכזת בכירה מיפוי ותכנון מחוז ירושלים. לפי ההגדרה, זה משהו בומבסטי. יש לך משהו להוסיף? את נערכת? מתכללת? ממפה?

גנאדי קמנצקי:

היא ביחידה אצלי ואני בעצם אמרתי את מה שהיה לנו לומר.

היו"ר יעקב מרגי:

לפי תיאור התפקיד חשבתי שהתשובה אצלך. רבותיי, לצערי הרב אין מיפוי ואין תכנון.

ד"ר לורה ורטון. בבקשה. לא לחזור על דברים. נאומים חוצבי להבות, במקומות אחרים. תוסיפי לנו דברים שלא נאמרו.

לורה ורטון:

תודה. אני אתחיל בזה שאני מתנצלת שאיחרתי אבל נכנסתי וראיתי את השקופית האחרונה בה מנכ"ל העירייה הציג 382 כיתות בתהליך תכנון. אני מציעה להתעלם מכל התכנונים. אני שבע שנים בעיריית ירושלים וכל שנה ראש העיר מגלגל מספרים על מספר הכיתות בתכנון ותכלים אין אפילו עשירית מזה. בספטמבר, במועצת החינוך, ראש העיר היה צריך להציג מה נבנה במזרח העיר והיה מדובר על 26 כיתות במשך שנה שלמה.

אמנון מרחב:

ממש לא נכון.

לורה ורטון:

כן. זה מה שהיה. יש לי כאן את המצגת. אני אראה לך את המצגת. זה המספר שהציג מנח"י בפני מועצת החינוך וזה בערך המצב. יש עשן מסביב על כל מיני דברים ומחשבות אבל תכלית העבודה לא מתבצעת.

כאשר מנסים להבין למה, אפשר לבדוק. נאמר כאן מפורשות על ידי מספיק אנשים שהבעיה היא לא תקציבית. בדרך כלל יש מיליונים – הבנתי שלפעמים גם מאות מיליונים – בתקציב שפשוט העירייה לא מממשת אותו לבנייה.

דבר אחר שאין זה מחסור בקרקעות. אני גם דנתי עם ריטה לגיינסקי שעכשיו היא אחראית על נכסים והיא הציגה טבלה שלמה. יש קרקעות, יש אנשים שהציעו את הקרקעות שלהם, יש קרקעות של ה-וואקף בכמה מקומות.

אמנון מרחב:

אסור. המדינה לא מרשה לנו לבנות עליהן.

היו"ר יעקב מרגי:

את חברת מועצת עיר, נכון?

לורה ורטון:

כן.

היו"ר יעקב מרגי:

יושבת ראש סיעה. יש לכם כמו בכנסת הצעות לסדר?

לורה ורטון:

כן.

היו"ר יעקב מרגי:

תקיימו דיונים גם שם.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

אתה מפקיע קרקעות לטובת דיור ליהודים. אל תפקיע מהערבים. יש מספיק אדמות מדינה שהמדינה השתלטה עליהן.

אמנון מרחב:

זה דיון שצריך להתקיים כאן.

היו"ר יעקב מרגי:

אני רוצה להפוך את הנאום שלך למשהו תכליתי.

לורה ורטון:

אני מנסה.

היו"ר יעקב מרגי:

אני מעזר לך. משלי אין לי ואני רק מנסה לעזור משל אחרים. אני שואל אותך שאלה. לפי הדברים, יוצא שאת אומרת שאת הפער הזה של אלפיים כיתות, אם עיריית ירושלים הייתה מפשילה שרולים, יכולה לסגור אותו.

לורה ורטון:

כן.

היו"ר יעקב מרגי:

יש קרקעות כאלה וכאלה. אני אומר לך שאני מוכן לקיים עוד דיון אם תבססי את הנתונים. אנחנו לא מתנהלים רק באמירות אלא רוצים כיסוי. הנה, אני אומר לך שאני מוכן לקיים לא ברבעון ולא בשלישון אלא אפילו בשבוע הזה אם תביאי לי מסמך. אני אקיים עוד דיון אם את יודעת להצביע לי על דרכים שעיריית ירושלים כן מסוגלת ולא עושה, ואני אתמודד אתה.

לורה ורטון:

אני אשמח. אני לא יודעת אם נמצא כאן נציג מהמשרד לענייני ירושלים אבל יש להם מצגת שקיבלתי מהם ובה התייחסות גם לעניין הזה.

היו"ר יעקב מרגי:

אני אשמח לקבל אותה.

לורה ורטון:

יש הצעות מאוד מעשיות לבנייה בקומה שנייה. יש בתי ספר כמו בית ספר בסילואן.

היו"ר יעקב מרגי:

דיברו על אשכולות שבונים.

לורה ורטון:

לדעתי זאת לא בעיה של קרקעות אלא הבעיה היא נחישות של העירייה להגיע להסכמים עם בעלי קרקעות, עם ה-ואקף, עם האנשים האחרים.

אמנון מרחב:

אסור.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה לא חייב להגיב. היא אמרה וכבר פעם אחת אמרת אסור. הבנו.

לורה ורטון:

מותר. יש גם צוות. אני רק אומר שאין בעיה לא של תקציב ולא של קרקעות אלא הבעיה היא של רצון ונחישות של העירייה. העירייה יודעת לבנות.

היו"ר יעקב מרגי:

אמרו לי שאת אישה רצינית. אני מבקש לבסס את האמירות שלך לגבי זה שאין בעיה של קרקעות ואין בעיה של תקציב. תבססי את האמירות האלה ואני אשמח להתמודד אתן.

לורה ורטון:

לגבי קרקעות, אני יכולה להעביר לך.

היו"ר יעקב מרגי:

אני מאוד מודה לך.

לורה ורטון:

הבעיה היא בניהול משא ומתן אותו העירייה לא עושה. יש אנשים שהציעו קרקעות, בעלי קרקעות פרטיים שהציעו את הקרקעות ודבר לא נעשה. אני אשמח להציג לך את הנושא.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. רן ארז.

רן ארז:

תודה. קשה לי להאמין שעיריית ירושלים ומשרד החינוך נוהגים בתכנית מקיאבלית לפגוע באוכלוסייה במזרח העיר ולא לבנות להם אלא לקפח אותם, לרמוס אותם ולפרק את החברה. קשה לי מאוד להאמין שהם יכולים לבנות ולא רוצים לבנות כדי לפגוע בחברה. יכול להיות שאין את כל התקציבים או את כל הקרקעות או את כל התכנון, אבל קשה לי לקבל את הגישה הזאת שבעצם רוצים לפגוע באנשים ולכן לא בונים.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה יודע, מטעי אני לא קונספירטור. למה הגרפים מדברים תמיד על המצוקה האמיתית אצל החרדים והערבים? לא הכול ריבוי טבעי. אם היו שלושה אחוזים ריבוי טבעי, לא היינו מקיימים דיון. למה זה זועק אצל החרדים והערבים? אף אחד לא רוצה להרוס אף אחד, אנחנו מאמינים בכוונות הטובות של כולם, אבל עובדה והעובדות מדברות.

רן ארז:

כנראה, אני משער, אין לי תשובה בדוקה.

אמנון מרחב:

יש תשובות בדוקות וברורות.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה אמנון. אתה מפריע לי פעם שנייה.

רן ארז:

כנראה שעניי עירך קודמים ולכן כל אחד דואג לאלה שקרובים אליו יותר.

היו"ר יעקב מרגי:

אנחנו כאן כדי לדאוג שעניי עירך יהיו כולם. מי שלא רוצה אוכלוסייה מסוימת, אם יש ראש רשות או ראש ממשלה שלא רוצה אוכלוסייה מסוימת בתחום המוניציפאלי שלו, שיפריד אותם.

רן ארז:

בדיוק.

היו"ר יעקב מרגי:

אי אפשר לאחוז את החבל משני קצוות.

רן ארז:

אני מדבר מבוא והקדמה למבוא. אחרי שאמרתי את מה שאמרתי אני רוצה לומר שאנחנו צריכים למצוא את הפתרון ולא להאשים אחד את השני. אנחנו צריכים לחפש את הפתרון איך אנחנו יכולים לשנות את המצב הזה.

היו"ר יעקב מרגי:

מהניסיון שלך, מרום שנותיך, יש לך הצעה?

רן ארז:

תכנית חומש או תכנית עשור, זה היה ברוסיה והם היו היכן שהיו. אני אומר בפירוש שממשלת ישראל – וזאת לא רק העירייה – צריכה להחליט שירושלים היא בראש מעיינינו ולכן אנחנו צריכים לעשות כמו שהרמב"ם אומר. אם אתה רוצה ליישר ברזל עקום, אתה צריך לעקם אותו לצד השני. כאן צריך לנהוג אחרת ובמדיניות אחרת.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. יוסף פפה אללו.

יוסף פפה אללו:

אדוני, הייתי חבר מועצה ובמשך שלוש שנים החזרתי את תיק החינוך של מזרח ירושלים בעיריית ירושלים.

היו"ר יעקב מרגי:

תיזהר. בדיון כזה, זה כמו להודות באשמה.

יוסף פפה אללו:

לא. אני צעקתי. כאן אנחנו שמענו על פער של עמדות בין משרד החינוך לעיריית ירושלים. אני רוצה להגיד שגיליתי שמשרד החינוך צודק. לא היה פעם שמשרד החינוך או עיריית ירושלים ביקשה תוספת עבור בית ספר כלשהו ולא קיבלה. אם היה, שיביאו רשימה של כל בתי הספר.

היו"ר יעקב מרגי:

אני עוזר לך. ראינו גרף עם הצבע הכחול למעלה והאדום למטה. הכרה בצורך לעומת ביצוע. איך זה מסתדר עם הדברים, אני לא יודע.

יוסף פפה אללו:

אתה אמרת וביקשת מחברתי לורה להביא לך רשימה. זאת אחת הבעיות, שלא רוצים לעשות רשימה. לא רוצים. העירייה עושה הכול, עושה מניפולציות, על מנת לא להביא רשימות של קרקעות פתוחות שיכולים לבנות עליהן. בגיץ קבע שצריך למנות פרויקטור שמבין בעניין הזה כי בעירייה לא מבינים. אדם בשם משה כהן שעבד במשרד הפנים התחיל לעבוד אבל אחרי חודשיים הוא התחיל לגלות את כל הקרקעות הקיימות, נעלם. זאת אומרת, זאת לא הבעיה.

אני רוצה להגיד לך כל הכבוד אבל הכול בידיים שלך ואני לא סתם אומר לך את זה. היינו חמש פעמים בבג"ץ כשהבג"ץ החמישי היה בפני השופטת פרוקציה והיינו בביזיון בית המשפט. אמרה לנו השופטת: אתם רוצים שאני אעקוב אחרי בניית הכיתות? אנחנו לא יכולים, בית המשפט קבע שצריך לבנות אלף כיתות.

היו"ר יעקב מרגי:

אני אגיד לך מה בית המשפט היה צריך לעשות. לקחת את משרד החינוך, את שר החינוך דאז, את ראש העיר דאז, לשים להם חובה אישית, להטיל עליהם קנס על ביזיון בית המשפט בסך 300 אלף שקלים, 400 אלף שקלים, ואולי זה היה מזיז משהו.

יוסף פפה אללו:

יכול להיות.

היו"ר יעקב מרגי:

אין אמירה כזאת שעל ביזיון בית משפט השופטת שואלת מה היא יכולה לעשות. שופטת לא יכולה לומר דבר כזה.

יוסף פפה אללו:

אני יכול לקרוא לך מפסיקת הבג"ץ החמישי. בית המשפט קבע מה צריך לעשות. הביצוע תלוי בעירייה, במשרד החינוך ובכנסת.

הייתי כאן בוועדת החינוך לפחות בחמישה דיונים. כולם קבעו שנצא ונסתכל מה קורה בחוץ, אבל אף אחד לא יצא. אני אומר לך שצריך לראות במו העיניים לא רק את חוסר הכיתות אלא את הזנחת הכיתות, הנשירה, חוסר במעבדות, חוסר במגרשי ספורט והכול חוסר, חוסר, חוסר בכל דבר. אחר כך אנחנו מדברים על מצב הגזענות שקיימת בעיר.

היו"ר יעקב מרגי:

לכן אמרתי שאני לא רוצה לקחת את הדיון לשם אבל יש לזה הרבה השלכות.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

זה לא הדדי. זה כיבוש.

היו"ר יעקב מרגי:

נציג ארגון ועדי הורים במזרח ירושלים.

מוחמד עאדל גזאווי:

אני רוצה להתחיל בקרקעות שנמצאות בכל מיני שכונות.

היו"ר יעקב מרגי:

לפני כן, משהו שקשור לדיון הקודם שהיה היום. יש נציגות הורים בבתי הספר?

מוחמד עאדל גזאווי:

בוודאי.

היו"ר יעקב מרגי:

בכולם?

מוחמד עאדל גזאווי:

ברוב. באחוז גדול מהם.

היו"ר יעקב מרגי:

לא סתם שאלתי. תמיד אמרו לי שאני לא שואל סתם.

אמנון מרחב:

אני רוצה רק להבהיר שאנחנו עובדים יחד בשיתוף פעולה.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

הוא ידבר. הוועד עצמו. אל תעזור לו.

מוחמד עאדל גזאווי:

אני לא רוצה להיכנס לזה אבל יש שני ועדי הורים, כאילו מזרח ומערב. אתה מבין שהמצב כאן קצת שונה.

היו"ר יעקב מרגי:

דבר על מזרח ירושלים.

מוחמד עאדל גזאווי:

אני רוצה להגיד שוב שאנחנו ניסינו כמה פעמים להוכיח שיש קרקעות לתת לעירייה על מנת שתבנה אבל העירייה מסרבת. יש לה כל מיני דברים. הגן הלאומי אם זה בסילואן או בהר הזיתים. תמיד מדברים על חוסר קרקעות אבל הקרקעות נמצאות אלא שלא מנצלים אותן. אני אדם פשוט ואני לא יכול לנהל את העניין של המדינה אבל אני אומר שיש מקום לבנות אלא שלא בונים.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

לא רוצים לבנות.

היו"ר יעקב מרגי:

אמרת שלא נפריע לו, נכון?

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

אני עוזרת לו.

מוחמד עאדל גזאווי:

אנחנו ועדי ההורים במזרח ירושלים שמייצגים 105 אלף תלמידים, אנחנו 550 חברי ועדי הורים ואנחנו עובדים טוב.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. אני אגיד לך את האמת, אתם לא עובדים טוב, העירייה לא עובדת טוב, משרד החינוך לא עובד טוב כי אם המצב הוא כזה, אף אחד לא עובד טוב. גם אנחנו לא עובדים טוב. גם הכנסת לא עבדה טוב ונרדמה בשמירה.

מוחמד עאדל גזאווי:

אנחנו ניסינו הרבה פעמים.

היו"ר יעקב מרגי:

אני חושב בקול. לא חייבים להגיב על כל מה שאני אומר. תקשיבו, אני אומר לכם שאני מנהל דיונים ותסמכו עלי שאני יודע. אני יכול לנצל את כל הזמן של הדיון הזה ואני לא אנעל את הישיבה, אל תדאגו, אבל אני יודע שאני לא הולך לשום מקום. זה כמו מורה שבאה לכיתה או מורה שבא ושואל אם הכנתם שיעורי בית, תוציאו מחברות ואף אחד לא מוציא מחברות. זה מה שקרה כאן היום. אף אחד לא הוציא מחברות. אנחנו באותו מצב. אנחנו לא בלוקסוס חברתי כזה בירושלים כדי להרשות לעצמנו את ההזנחה הזאת. מי שמבין, אם הוא רוצה, אני אחדד את זה.

אל תחפשו האשמות. נכון שההסתה היא פרועה וצריך לטפל בה אבל זאת לא רק הסתה. 36 אחוזי ילדים שלא מסיימים 12 שנות לימוד, זה זועק לשמים. מה אתם מצפים? הורדנו לתנאי הסף לקבלה לעבודות הכי פשוטות? לא הורדנו את תנאי הסף. כבר שילבנו את החברה הערבית באחוזים הראויים בחברה הישראלית? גם שם עוד לא היינו. מישוהו אצה לו הדרך. אני חושב שבוזה שיישמו את השלב הבא של העתירה, זה יעלה הרבה כסף למדינה.

אני אומר לך אמנון, תקשיב טוב טוב. יש בית ספר אחד בהליך בנייה. יש מגרש אחד. נכון? בוא תסתכל באמת עם יד על הלב. חשבתם אולי לנצל את מקסימום השטח ולעשות קמפוס ענק ולמצוא פתרון יותר גדול?

אמנון מרחב:

כן.

היו"ר יעקב מרגי:

איזה סדרי גודל? יש בית ספר אחד שהוא קמפוס ומהווה מקבץ בתי ספר?

אמנון מרחב:

חד משמעית.

היו"ר יעקב מרגי:

יש לכם פרויקט כזה?

אמנון מרחב:

חד משמעית. באל-סאלה אנחנו בונים בית ספר.

היו"ר יעקב מרגי:

כמה כיתות בפרויקט הכי גדול?

אמנון מרחב:

יש בדיון הזה פער בין היכולת לרדת לפרטי פרטים. הרי גם כשאתה בונה בית ספר על מגרש, אתה צריך להבטיח שיהיה חצר, אתה צריך לתת חדרי ספח - - -

היו"ר יעקב מרגי:

אני אוהב את זה. רגע. אני לא שם. ריבוננו של עולם, אני לא שם. תקשיב. אמרתי וחזר אחרי רן ארז שבמצב הזה צריך לעבוד בשיטות אחרות ובכללים אחרים.

אמנון מרחב:

נכון. אנחנו אתך.

היו"ר יעקב מרגי:

לא. אתה לא עושה. ברגע שאתה עונה לי ואומר לי שגם בבית ספר צריך להיות מגרש וצריכים להיות חדרי ספח, אני אומר שעיריית ירושלים לא יכולה לומר לי שכאשר היא מתכננת בית ספר, אתה לא במצב אידיאלי. אנחנו לא במצב האידיאלי.

אמנון מרחב:

אתה מתפרץ לדלת פתוחה. אפילו הצגנו את זה.

היו"ר יעקב מרגי:

גם משרד החינוך צריך להקשיב. גם בחמש השנים האלה אנחנו לא במצב האידיאלי, אז אל תחפשו לי תירוצים להסתתר אחרי מגרש המשחקים ואחרי חדרי ספח ומעבדות. קודם כל בוא נגיע לסטנדרט מינימלי. אנחנו לא בסטנדרט מינימלי.

אמנון מרחב:

כבודו, אתה מתפרץ לדלת פתוחה בעניין הזה. אין דבר אחד שלא נלקח בחשבון. נושא הבנייה באשכולות שהזכרתי קודם, היא דוגמה אחת. נושא של בנייה על קרקעות פרטיות שאנחנו הצענו אותה, היא דוגמה שנייה אבל לכל דבר כזה יש הרבה מאוד חסמים במדינה. אני מציע, הדיון כאן מתמקד בהאשמות במקום בפתרונות.

היו"ר יעקב מרגי:

לא. לא האשמנו אף אחד. הגוף היחיד שהאשים את עצמו זה אני ואמרתי הכנסת לא עושה את העבודה שלה.

אמנון מרחב:

הבעיה כאן היא רב מערכתית ורב ממדית. גם אני לא עוסק בהאשמות. אני מציע לא להתכנס ולהגיד שמאשימים אותי. יש כאן בעיה שחסרות כ-3,500 כיתות לימוד וזה לא מספר בטל בשישים. אף אחד לא מקל בזה ראש. לבנות אותן צריך ארבעה מיליארד שקלים. גם האוצר מודה שאין את הכסף הזה בקופה. לתכנן את הכיתות האלה צריך כסף וגם את הכסף הזה אין בקופה. אתם רואים את הנתונים העובדתיים. יש קרקעות, חלקן הן קרקעות מדינה, הן מופקעות, הן מתוכננות, הן לא מספיקות. צריך גם לבנות על קרקעות פרטיות ועל מנת לעשות את זה צריך לשחרר חסמים רגולטוריים.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

אנחנו לא מקבלים את זה.

אמנון מרחב:

לא סיימתי. עוד משפט אחד. אני גם מזכיר לכבודו שהבעיה היא גם לא בעיה מהחמש והשמונה שנים אחרונות אלא היא בעיה של יובל שנים שלא טיפלו בסוגיה הזאת ואנחנו בהחלט מציעים עכשיו דרך שהיא רב מערכתית לטפל בזה.

עוד מילה לגבי הנשירה. נתוני הנשירה ונתוני ההשקעה בפדגוגיה במזרח ירושלים הם לא כפי שמוצגים כאן.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

הם בדיוק כאלה.

היו"ר יעקב מרגי:

לא, חנין, לא. אני לא מוכן. אמנון, אני לא רוצה לברוח לשום מקום. מותר לי להרהר בקול ואתה לא חייב להגיב על כל דבר. תקשיב, אני כרגע בבינוי ואל תברחו למקום אחר. לא אתן לאף אחד לברוח.

אמנון מרחב:

התייחסו כאן לנשירה.

היו"ר יעקב מרגי:

זה אחד הפרמטרים.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

זאת תוצאה.

אמנון מרחב:

התוצאה של היעדר בינוי היא נשירה. חד משמעית. אדוני אמר את זה. לכן אני מציע שבמקום שכל אחד ירחץ בניקיון כפיו, זה אומר תקצבתי, ההוא אומר אישרתי, זה אומר בית ספר במקום גן לאומי, ואני מציע – ואדוני, אני מוכן – אם במקום להשקיע זמן כאן, להשקיע עם אדוני בלשכתו שעה ולמעלה מכך ולהציג לו את הדברים לפרטי פרטים, אז אדוני ייווכח שיש כאן תכנית אחת טובה, נכונה, רב מערכתית ורב ממדית שאם יינתנו לה כל הכלים, אנחנו נעמוד במשימה ונוכל לבצע ולבנות לגמור את הביזיון הזה של 3,500 כיתות שחסרות בירושלים.

היו"ר יעקב מרגי:

לורה, לא ידעתי אבל הפנו את תשומת לבי לפוסט שלך. אל תדאגי, אנחנו לא הולכים להקים כאן את ממלכת יהודה עם הסנהדרין. תציעי הצעה גם לשנות את הכנסת. הכנסת היא כנסת ישראל. אם זה יניח את דעתך שלא הולכים כאן להשתלט ולא הולכים לעשות מהפכה. הנה, אני מרגיע אותך, אין לנו שום תכניות.

לורה ורטון:

נרגעת.

היו"ר יעקב מרגי:

אני שמח. עורכת דין באנה שגרי בדראנה.

באנה שגרי בדארנה:

אני מהקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטה העברית. הקליניקה מייצגת בשנה וחצי האחרונות את צורכי החינוך בכפר עיסאווייה. יש נכונות ורצון אבל שמענו על מחסור של 12 כיתות כאשר לילדים אין מקום לימוד בתוך הכפר, ועוד 15 ילדים שלומדים במוכשר. הפתרון הוא בית נוסף של שמונה כיתות. שמונה כיתות, פעם אחרונה שחישבתי זה הרבה פחות מה-12 שהיום אין והרבה פחות מה-12 בעוד 15. הפתרון הזה עוד לא מסתיים. זאת אומרת, אני עוד לא יודעת האם אושרה התכנית הזאת בוועדת התכנון ומתי מתחיל הבינוי.

היו"ר יעקב מרגי:

את רוצה ספציפית לדבר עכשיו על זה?

באנה שגרי בדארנה:

נתתי דוגמה ספציפית. הנה ישוב אחד שיש בו מחסור של 27 כיתות והפתרון הוא שמונה אבל שמונה לא נותן פתרון לפער של 27 וזה בלי הגידול הטבעי וגם את זה אנחנו מלווים כבר שנה וחצי.

אמנון מרחב:

תסתכלי מאחוריך. במקרה עיסאווייה, שמונה כיתות ומתחיל להיבנות עכשיו.

באנה שגרי בדארנה:

ראיתי.

היו"ר יעקב מרגי:

לא ענית לה.

באנה שגרי בדארנה:

לכן ההצעה הפרקטית שלי, בהמשך לדבריך אדוני על אחריות אישית. אני רוצה להיבנות מהדברים האלה וללכת לשלב השני. אני מציעה שכל ילד שבא להירשם במערכת, יקבל אישור, יקבל דף שההורים באו לרשום אותו ואז נוכל לדעת אם האנשים האלה לא נרשמים כי אין מקום או לא נרשמים כי הם לא רוצים. בואו נעשה מנגנון מאוד פשוט שכל ילד שבא להירשם, כל ילד שההורים שלו באים לרשום אותו, יקבל פתק שאומר התקבלת, יש מקום או לא התקבלת, אין מקום.

היו"ר יעקב מרגי:

אין במדינת ישראל – אני רוצה להאמין ואוי ואבוי אם יש – שילד שבא להירשם במוסד חינוכי לא יקבלו אותו כי אין מקום. אין דבר כזה.

באנה שגרי בדארנה:

ועוד איך.

היו"ר יעקב מרגי:

חוק חינוך חובה. מה זה?

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

שולחים אותו למקום אחר. שולחים אותו למקום רחוק.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

זו המציאות.

באנה שגרי בדארנה:

לפני שבועיים קיימנו ישיבה עם קרוב לעשרים משפחות בכפר עיסאווייה, בתוך המשפחות האלה, כל הילדים שהם מעל כיתה א', אף אחד לא נמצא לו מקום.

היו"ר יעקב מרגי:

ומה עשו אותם ילדים? לאן הם הלכו?

באנה שגרי בדארנה:

אמרו להם לחכות.

היו"ר יעקב מרגי:

איפה הם יתחילו את שנת הלימודים?

מוחמד עאדל גזאווי:

בבתי ספר פרטיים שעולים הרבה כסף.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

עכשיו רוצים להשתלט על הפרטי.

היו"ר יעקב מרגי:

חבר הכנסת אוסאמה סעדי.

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

אדוני היושב ראש, אני עכשיו מדבר כתושב ירושלים. נכון שאני במקור מהגליל מכפר ערבה, אבל שנים על גבי שנים אני גר בירושלים, בבית צפפא.

היו"ר יעקב מרגי:

ולמדת בעלבון.

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

למדתי בעלבון. אתה זוכר את זה מהדיון הקודם. אני אומר לכם שמה שקורה במזרח ירושלים, בירושלים המזרחית, הוא פשע נורא שצריכים כולם לתת את הדין עליו. לא יכול להיות שמצד אחד כולם מתפארים ואומרים ירושלים המאוחדת, ירושלים המאוחדת, בירת ישראל לעולמי עד, אבל בפועל כולם לא רוצים את מזרח ירושלים, לא את השכונות, לא אלה שבתוך הגדר ולא את אלה שמחוץ לגדר. אתם מדברים כאן אבל המצב הוא שבשכונות שמחוץ לגדר ההפרדה, יש 150 אלף תושבים שהם לא מקבלים שום שירותים מעיריית ירושלים.

היו"ר יעקב מרגי:

לא פה ולא שם.

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

לא פה ולא שם. עיריית ירושלים גובה ארנונה אבל בקושי שולחת כמה משאיות זבל לאסוף את הזבל בשכונות סמירמיס, קופר עקב ושועפט. אלף אנשים במחנה הפליטים שועפט. אנחנו קיימנו כאן דיון ואין אפילו טיפת חלב אחת לרפואה במחנה הפליטים שועפט.

היו"ר יעקב מרגי:

אנחנו בבינוי כיתות. בוא נתמקד בזה.

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

קראנו את פסק הדין ואני מכיר את הסוגיה הזאת מכיוון שאני גר בירושלים. הנושא הזה הוא כתם שחור על מצחה של מדינת ישראל. אנחנו אומרים, אדוני, וזה לא סוף, אנחנו ברשימה המשותפת אומרים שירושלים המזרחית היא שטח כבוש וכי צריך לחול שם המשפט הבין-לאומי ויש אחריות בין-לאומית, אבל אתם במדינת ישראל, עיריית ירושלים שמתפארת בכך שהיא עירייה של כולם, אבל בפועל לא עושה כלום. מנכ"ל העירייה הנכבד אומר 4,000-3,500 כיתות, זאת מדיניות אדוני. במשך עשרות שנים הזניחו את ירושלים המזרחית, הזניחו את השכונות. איך זה יכול להיות שארבעים אחוזים מוכר לא רשמי ועשרים אחוזים פרטיים? אדוני, מצפצפים. המילה היא מצפצפים על בג"ץ. אם בג"ץ היה, כפי שאמרת, נותן להם על ביזיון בית משפט, על כל יום הפרה כמה אלפי שקלים, מזמן היו אוספים את הכסף הדרוש.

כאשר ראש עיריית ירושלים רצה לעשות כוח ושרירים מול משרד האוצר, ראינו שכל המשאיות של הזבל מכל ירושלים עמדו וחסמו את הכבישים עד שקיבל 650 מיליון שקלים תוספת תקציב. למה אתם לא עושים את זה בעניין הכיתות? למה?

לכן אני אומר אדוני, לא יכול להיות שיש בכיתות 40 ו-45 תלמידים והבן שלי לומד בבית צפפא בכיתה שיש בה 45 תלמידים. סרדינים. איך זה יכול להיות? בסוף מדברים על נשירה. בטח שתהיה נשירה ובטח שלא תהיה רמת לימודים כמו שצריך.

לכן, אחת מהשתיים. תחליטו. אי אפשר לתפוס את החבל משני קצותיו.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

להחזיר את ירושלים.

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

להחזיר את ירושלים.

היו"ר יעקב מרגי:

אתה הולך לפתרון הקל. אני רוצה קודם כל לבנות כיתות.

אוסאמה סעדי (הרשימה המשותפת):

אני אתך.

היו"ר יעקב מרגי:

מה אכפת לך לקבל את המקום בנוי?

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

רק תתנו. אנחנו ניקח.

היו"ר יעקב מרגי:

פז כהן, נרשמת לדבר. יש לך משהו להוסיף?

פז כהן:

אין לי משהו חכם להוסיף מעבר למה שנאמר כאן. כן חשוב לי להגיד שמדובר בסוף בילדים גם במגזר החרדי וגם במגזר הכללי.

היו"ר יעקב מרגי:

תציג את עצמך. לא כולם מכירים אותך.

פז כהן:

יושב ראש ועד ההורים בירושלים.

קריאה:

המערבית.

היו"ר יעקב מרגי:

אדוני, קיבלת רשות דיבור ממני?

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

הוא מתקן אותנו.

היו"ר יעקב מרגי:

לא. אל תעזרי לי בבקשה.

פז כהן:

אני כן אגיד שאנחנו עובדים בשיתוף פעולה עם איחוד ועדי ההורים במזרח ירושלים ויש לנו למעלה מחמישים יושבי ועדי הורים במזרח ירושלים שהם חברים ועובדים אתנו. אני לא אכנס לוויכוח.

היו"ר יעקב מרגי:

אל תיכנס. זה לא המקום.

פז כהן:

בסוף מדובר בילדים שחלקם הגדול גם לא רק שאין להם מבנה ראוי אלא שהם פשוט נמצאים מחוץ למסגרת ולא נמצאים במסגרת לימודית. נמצאים אתי כאן מנהל בית ספר ויושב ראש ועד הורים שמכירים קרקעות והביאו קרקעות קיימות. הקושי של המדינה לתת אפשרות להקים בתי ספר שהם פרטיים, מה שנקרא מוכר שאינו רשמי, מהסיבות הפוליטיות המורכבות, אני חושב שהוא אחד החסמים. אני אשמח לקחת חלק ולסייע בהמשך הדיונים.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה רבה. מוסטפה.

מוסטפא זין:

שלום לך אדוני היושב ראש. אני מוסטפא, אני יושב ראש ועד הורים של בית ספר אל בסמי לאוטיזם. אני גם חבר בהתאגדות ועדי הורים וחבר בוועדות השמה. אני רוצה להגיד לך במקום המכובד הזה שהנתונים הם מאוד קשים.

אני רוצה לדבר על בית הספר שלי. אנחנו קרוב לשלוש שנים שולחים מכתבים לאנשים האחראים על הנושא של בית הספר וצינו שאצלנו הכול צפוף. אנחנו אפילו מנצלים את החדרים שעושים בהם כל מיני פעילויות לילדים כי המצוקה היא מאוד קשה ואין לנו חדרים. דרשנו בית ספר לאוטיזם ושייבנה בית ספר מיוחד לילדי עם אוטיזם כי כפי שאתה יודע, אלה ילדים מיוחדים במינם שצריכים בית ספר מיוחד. עד עכשיו המענה הוא שלילי ואין לנו תשובה.

אני מנצל את המקום המכובד הזה לבקש שתדרוש שיזרוז את הנושא הזה שלנו.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה.

רוחמה גניש:

אני ממושרד הכלכלה, סגנית ממונה מחוז ירושלים. איזושהי נקודת אור קטנה במסגרת כלל הדיון הזה. משרד הכלכלה נערך ונרתם לאור בקשתה של עיריית ירושלים להקים בית ספר לחינוך מקצועי בעיר לתושבי מזרח העיר, לתלמידים ממזרח העיר, ואנחנו נמצאים בעיצומו של הקמת בית הספר. כרגע נבדקות ההצעות שהוצעו כדי לבחור זכיון יקים בית ספר לבנים במזרח העיר עוד השנה. אנחנו אמורים, אם ירצה השם, כבר באפריל לפתוח את בית הספר.

היו"ר יעקב מרגי:

זה סביב ההפעלה והתכנים אבל לא סביב הבינוי.

רוחמה גניש:

לא בינוי. אמרתי, זאת נקודת אור קטנה. כרגע יש בית ספר שהקמנו לפני כשנה וחצי לבנות בבית חנינה ואתם מוזמנים לבוא, לבקר ולראות בית ספר נפלא לחינוך מקצועי.

אמנון מרחב:

ואחד שנפתח בחודש שעבר.

היו"ר יעקב מרגי:

יש משהו סביב השולחן שלא דיבר ורוצה לדבר?

ח'דר גבדרא אנטון דעייבס:

יועץ תקשורת לאיגוד ועדי הורים במזרח ירושלים, בתי הספר הערבים, איגוד שמייצג 98 אחוזים מבתי הספר במזרח ירושלים ואני גם הורה. באתי כהורה אבל הייתי חייב לחדד נקודה זאת. אין לנו שום טענה נגד איגוד ישראלי אלא שסוגיית מזרח ירושלים היא סוגיה מאוד מורכבת. אני באתי לכאן לבית הנבחרים כדי להגיד שאני כהורה, הרצון הטוב שלכם, כולכם, ואני לא שולל אף אחד מהאשמה, לא עוזר לי כאשר אני צריך לשלם המון כסף עבור הילד שלי שלומד בבתי ספר פרטיים והתהליכים נתקעים באיזושהי מגירה. לא מעניין אותי משרד הפנים, לא משרד הכלכלה ולא עיריית ירושלים אלא אני יודע שכל שנה אני מוציא שלושים אלף שקלים על חינוך הבנים שלי בבתי ספר פרטיים. אני הולך למשרד החינוך ואני אומר להם שיש כאן חוזר מנכ"ל, בואו תעזרו לי בזה – וזה לא רק אני אלא המון הורים – אבל שולחים אותי הביתה בלי תשובות ואומרים שלא מתערבים במלכ"ר.

המלכ"ר מחולק לשני גורמים כאשר הראשון הוא מלכ"ר שהוא בתי ספר שאנחנו גאים בהם כתושבי מזרח ירושלים ושם אחוזי ההצלחה הם 95 אחוזים, וזה כאשר כמעט ואין להם תקציבים, והשני אלה הם בתי הספר של הוואקף שאין להם כיתות ואין להם תקציבים ושם משכורת המורים היא 3,800 שקלים לחודש ואחוז ההצלחה עולה על 92 אחוזים. לפני הכיתות צריך לעשות כאן עבודה מתקנת בפנים. אנחנו ממש דואגים לעתיד הילדים שלנו.

עניין הקרקעות. אף פעם לא פנה אלינו גוף כאיגוד או כנציגי שכונות במזרח ירושלים ולא ביקש מאתנו קרקע למטרת הקמת בית ספר ולא קיבלו. מול כולם אני אומר שיש לי 756 דונם במורדות הר הצופים. אתה מוכן עכשיו לבוא ולבנות שם קריית חינוך שתפתור את כל הצפיפות במזרח ירושלים? אני אחראי על מה שאני אומר. אני מייצג כאן את שכונת הר הזיתים ואת עיסאווייה ואני מדבר על משהו נקודתי. בואו נפתור את זה עכשיו אבל צריך להיות לכם רצון. הרצון הטוב לא לוקח את הילדים שלי לשום מקום, הרצון הטוב לא מאפשר לי לחייך.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

כן. אין רצון.

סאמי מיעארי:

המכון הישראלי לדמוקרטיה ואוניברסיטת תל אביב. התייחסות לכמה נקודות בנושא של הנתונים הסטטיסטיים של 36 אחוזי נשירה. אמנם אני חושב שזה אחוז נמוך מהאחוזים שעולים מהמחקרים שאני עושה כולל מזרח ירושלים אם ניקח בחשבון שזה כולל גם את אוכלוסיית מזרח ירושלים שלומדת לפעמים ברמאללה או באזורים שלא שייכים למזרח ירושלים. לכן אחוז הנשירה במזרח ירושלים הוא הרבה יותר מדאיג והוא הרבה יותר גבוה.

אם מדברים על ההשלכות של החינוך, הרי הממשלה בתקופה האחרונה, ראינו את זה בבג"ץ, משתמשת במחקרים אקדמיים כמו למשל הריסת בתים של מפגעים כגורם לרגיעה פוליטית. אז למה לא להשתמש במחקרים שמדברים על בניית בתי ספר שגורמים לרגיעה פוליטית, גורמים לשלום ולשיפור יחסים? יש כאלה שעוסקים בנושא הזה של שיפור השירותים הציבוריים של אוכלוסיות מוחלשות כמו הערבים, כמו מזרח ירושלים, והרי זה יכול לשפר את המצב.

דיברו כאן על עיריית ירושלים ואני מסכים שכל הבעיה נמצאת אצלה. אני הייתי תושב מזרח ירושלים ולמדתי 12 שנים בירושלים והייתי מורה בבית ספר תיכון כך שאני יודע מה המצב המדאיג של

החינוך במזרח ירושלים. אם הייתי קורא לזה, זה נושא של פצצה מתקתקת. הפתרון נמצא אצל עיריית ירושלים שממניעים פוליטיים היא לא רוצה לפתח בתי ספר ולבנות בתי ספר.

אם היינו מדברים על הפתרון הקל, נכון, הפתרון הקל הוא הפתרון האידיאלי. נעזוב את זה. אבל אם לא, ואתם רוצים באמת לשפר ולהתחיל עם הפתרון הקשה, אני חושב ששמעתי בתקופה האחרונה על תכנית תקציבית של פיתוח מזרח ירושלים. האם הממשלה למשל שמה דגש על בניית בתי ספר ולמשל על בניית עוד חדרי לימוד במזרח ירושלים? הפתרון נמצא אצל ממשלת ישראל והיא זו שצריכה לעקוב אחרי עיריית ירושלים ולחייב אותה לבנות במזרח ירושלים.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה רבה. את רוצה להוסיף משהו שלא אמרת ולא נאמר?

קריאה:

זה לא עלה בסטטוס.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

היושב ראש לא צנזר.

היו"ר יעקב מרגי:

אדרבה, רציתי שהיא תקבל חשיפה.

קריאה:

תראה את הפייסבוק.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

טוב שאתה לא קורא את הפייסבוק שלי.

היו"ר יעקב מרגי:

אין לי פייסבוק. הנה, אני אומר לכם. במסגרת כל המגבלות שלי והשריטות שלי, אין לי פייסבוק.

לורה ורטון:

כן. תודה רבה. שני דברים רציתי להגיד. אני יודעת שהמוקד הוא על בניית כיתות אבל - - -

היו"ר יעקב מרגי:

אין אבל. אל תברחי.

לורה ורטון:

לא בורחת. אני מציינת שלפי הביטוח הלאומי 85 אחוזים מהילדים במזרח העיר חיים מתחת לקו העוני וזה מתקשר לבעיה הזאת למה שהבן אדם הזה אמר כי בין היתר הורים מוציאים אלפי שקלים, לפעמים עשרות אלפי שקלים, על בתי ספר כי העירייה לא מספקת להם לימודים.

רציתי להסביר, אם זה לא היה מובן, לגבי המגרשים, למה העירייה מתחמקת.

היו"ר יעקב מרגי:

זה היה מובן.

לורה ורטון:

אני אתן לך דוגמאות.

היו"ר יעקב מרגי:

דוגמה אחת.

לורה ורטון:

דוגמה אחת. העירייה עכשיו מפקיעה קרקעות כדי להרחיב איזה מגרש ליד איזה בית של מתנחלים שנקרא בית יהונתן כדי שהאוטובוס שבא לאסוף את הילדים ולהביא אותם לבית הספר, יהיה לו יותר מקום להסתובב. בדברים כאלה העירייה כן מתעסקת. אני למדתי בצבא שאומרים אין לא יכול אלא יש לא רוצה. אני חושבת שיש לנו כאן דוגמה קלאסית לעניין הזה.

היו"ר יעקב מרגי:

הדוגמה היא לא רוצה ולא לא יכול.

לורה ורטון:

כן. אין דבר כזה לא יכול אלא יש לא רוצה וזאת הבעיה כאן.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. רבותי, אני אסכם את הדיון. תתפלאו לשמוע, אין לי הרבה מה לומר לכם. קודם כל, תוך שלושים ימים תהיה כאן ישיבה נוספת והפעם יהיה משרד האוצר כדי שלא יהיו תירוצים. יש פתגם במרוקאית שאומר שהשקן והגנב נותנים לך תירוצים, לך אתו עד פתח הבית, עד שייגמרו לו התירוצים. אנחנו נלך אתכם משרדי הממשלה עד שייגמרו לכם התירוצים. לא יעזור כלום.

קריאה:

כל הכבוד.

היו"ר יעקב מרגי:

עד שייגמרו לכם התירוצים. תוך שלושים ימים יהיו כאן דיון נוסף. משרד האוצר, גם הצד הכספי, התקציבי, גם אגף התקציבים וגם מינהל התכנון שעבר לרשותכם. משרד הפנים גם הוא יהיה כאן. נראה אותו כמה הוא יודע לפקח על הפעולות. תהיה כאן עיריית ירושלים על כל אגפיה.

אני אומר לכם שאני אדרוש לראות את כל עתודות הקרקע הזמינות כדי להיכנס לזה. כל מה עשתה עיריית ירושלים בתחום הבינוי מבורך אבל זה לא כלום. זאת טיפה בלב ים לעומת הצרכים. אני אומר לכם, משרד החינוך, לא תוכלו לרוחץ בניקיון כפיכם. אתם הרגולטור, אתם הריבון בתחום כל מה שקשור לחינוך שזה כולל הכול ובוודאי הבינוי. אי אפשר לחכות שיקרה נס ומישהו יזמין לנו איזה אי בלב ים בתוך העיר ירושלים שאין בה ים וניסים לא קורים.

אמנון מרחב:

אדוני, אני רק מבקש להזכיר את המחסור בכיתות בכל המגזרים. יש לנו מחסור בכיתות בכל המגזרים.

היו"ר יעקב מרגי:

על המגזר החרדי נקיים דיון נפרד.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

אבל יש אסון במגזר הערבי.

היו"ר יעקב מרגי:

חנין, את לא צריכה כל הזמן להגיב. על המגזר החרדי יהיה דיון נפרד. אחרי שאשיג את התקן ממשרד האוצר לתת למשרד החינוך כדי שייתן לי את הנתונים, אז נקיים דיון.

אמנון, שמעתי הכול. תאמין לי, לא נפקד מאוזני שום דבר. שמעתי הכול. אני חוזר ואומר, תוך שלושים ימים יהיה דיון נוסף בהשתתפות משרד האוצר, כולל מינהל התכנון ואגף התקציבים, בהשתתפות משרד המשפטים כולל מחלקת הבג"צים. אני אוהב לשמוע את מחלקת הבג"צים ואני רוצה לשמוע אותם כאן. אמרתי, בהשתתפות עיריית ירושלים על כל אגפיה, כאשר כל מי שנוגע כהוא זה בבינוי, באיתור קרקעות, אני רוצה לשמוע אותו.

אנחנו לא נעזוב את הנושא. הוועדה רואה בחומרה ועוקבת בדאגה אחרי הנתון הזה של 36 אחוזים מתלמידי מזרח ירושלים שלא מסיימים 12 שנות לימוד.

אמנון מרחב:

זה לא הנתון. פחות מ-13 אחוזים.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

זה לא נכון.

קריאה:

מעל 36 מצטבר. אלה נתונים שלכם. נתונים של מדור פרט.

אמנון מרחב:

אלה לא הנתונים.

היו"ר יעקב מרגי:

אלה לא הנתונים? אני מבקש לקבל את הנתונים.

אמנון מרחב:

הנה, מנהלת אגף חינוך ערבי תגיד לך מה הנתון.

היו"ר יעקב מרגי:

את יכולה לתקן את הנתון?

לארה מובראכי:

כן. ממוצע הנשירה הוא 13 אחוזים.

היו"ר יעקב מרגי:

לשנה.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

כן, לשנה. זה מצטבר.

לארה מובראכי:

ממוצע הנושרים מכיתה ז' עד כיתה י"ב, 13 אחוזים.

היו"ר יעקב מרגי:

לשנה?

לארה מובראכי:

כן.

היו"ר יעקב מרגי:

מצטבר לכל שנת לימודים?

לארה מובראכי:

מצטבר. כן. אחוז הלא מסיימים את כיתה י"ב הוא 33 אחוזים.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה רבה. אמנון, רצית הבהרה, הנה הבהרה. הוא לא מת, רק הרגו אותו. בסדר. זה אותו הדבר. אני אומר לכם, רבותיי, כל נתון שייזרק פה עכשיו בסיכום, לא משפר את המצב העגום. המצב הוא עגום.

קריאה:

אדוני היושב ראש, כל המוסיף גורע.

קריאה:

זה מעוות את התמונה כאשר אנחנו שומעים על אחוזים כל כך נמוכים. אני לא מאמין לנתון הזה.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

זה לא אחוז נמוך.

קריאה:

היא מדברת על 13 אחוזים.

אמנון מרחב:

אגב, זה כולל את המוכר שאינו רשמי. כמה נושרים אצלכם במוכר שאינו רשמי?

היו"ר יעקב מרגי:

אמנון, אתה לא עונה.

חנין זועבי (הרשימה המשותפת):

95 אחוזי הצלחה.

היו"ר יעקב מרגי:

משרד החינוך, עיריית ירושלים, משרד האוצר, בדיון הבא אני מבקש לקבל תשובות.

תודה רבה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12:55.

נספח 4

העתק פניית העותרת 1

לקבלת מידע מיום

24.1.16

קרמר - שפירא - שניידר ושות' משרד עורכי דין ונוטריון
Kramer - Shapira - Schneider & Co. Law Offices & Notary

Yehoshua Kramer, Adv. & Notary
Michael Schneider, Adv.
Ronen Weinberg, Adv.
Aviv Behrendt, Adv., E.M.B.A
Sagi Tirosh, Adv. M.A.
Eliad Cohen, Adv., B.A.

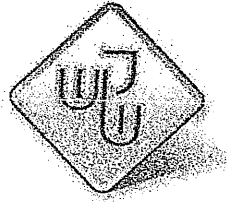
19 King David St.
Jerusalem 9410143
פקס: 02-6255493

E-mail: lawyers@netvision.net.il
web site: www.ksslaw.co.il

רח' דוד המלך 19
ירושלים 9410143
טל: 02-6234258
דוא"ל:
אתר:

שע קרמר, עו"ד ונוטריון
אל שניידר, עו"ד
וינברג, עו"ד
ב ברנט, עו"ד, E.M.B.A
יא תירוש, עו"ד, M.A.
יעד כהן, עו"ד, B.A.

Ziva Barashi, Adv.
Dorit Shapira, Adv., BSN
Dr. (Ph.D) Shachal Yariv, Adv.
Shimrit Zik, Adv.
Kfir Levi, Adv., L.L.M.; M.B.A.
Ohad Shpak, Adv
Yishai Morali, Adv
Eli Hirsh, Adv, B.A
Yuval Yerushalmi, Adv. M.B.A

ה בראשי, עו"ד
יית שפירא, עו"ד, BSN
שחל יריב, עו"ד (Ph.D)
מרית זיק, עו"ד
גיר לוי, עו"ד, L.L.M.; M.B.A
הד שפק, עו"ד
וי מורלי, עו"ד
לי הירש, עו"ד, B.A
בל ירושלמי, עו"ד-יועץ - M.B.A

Yael-Raz Jakubovitch, Adv.
Yael Nasridashy, Adv.
Roni Smadja-Kashi, Adv.

Beit Rasko, 28 Rager Av.
Beer-Sheva 8489512
פקס: 08-6539123

בית רסקו, שד' רגר 28
באר שבע 8489512
טל: 08-6539010

גל-רז יעקובוביץ', עו"ד
על נסרידשי, עו"ד
וני סמדג'ה-קאשי, עו"ד

E-mail: Yehudit@ksslaw.co.il דוא"ל:

ירושלים, 24.1.2016

משרד החינוך והתרבות
הממונה על יישום חוק חופש המידע
רחוב שבטי ישראל 29, ירושלים 9100201
בדואר רשום

לכבוד
עיריית ירושלים
הממונה על יישום חוק חופש המידע
בפקס: 02-6297441
ובדוא"ל: eshmulik@jerusalem.muni.il

א.ג.נ.,

הנדון: בקשה לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998

- בשם מרשתי, ארגון ההורים למערכת החינוך בירושלים (ע"ר), הריני לפנות אליכם כדלקמן:
1. כפי שוודאי ידוע לכם, ביום 6.2.2011 ניתנה החלטה בבית המשפט העליון בשבתו כבג"צ בהליך 5373/08 אסמעיל אברהים אבו לבדה נ' שרת החינוך, הקובעת כי על הרשויות (עיריית ירושלים ומשרד החינוך) לספק "תשתית פיסית הדרגתית" בתוך 5 שנים מיום מתן ההחלטה לשם פתרון למצוקת המתסור החמור בכיתות הלימוד במוסדות החינוך הרשמיים במזרח ירושלים (להלן: "ההחלטה").
 2. מרשתי קיבלה מספר רב של תלונות כי על אף ההוראות המפורשות אשר ניתנו בהחלטה (יובהר כי על אף שההחלטה אמנם מתייחסת לאזור מזרח ירושלים - מרשתי קיבלה תלונות מכל רחבי העיר ולא רק ממזרחה; ועל כן אבקש לקבל נתונים כפי שיפורט להלן ביחס לכל רחבי ירושלים) נראה כי עיריית ירושלים ומשרד החינוך לא מילאו אחר חובתם לאספקת כמות כיתות הלימוד הנדרשת לשם פתרון המצוקות האדירות הנובעות כתוצאה ממחסור בהן.
 3. בהתאם לחוק חופש המידע התשנ"ח-1998, אבקש לקבל את הנתונים המפורטים להלן:

קרמר - שפירא - שניידר ושות' משרד עורכי דין ונוטריון
Kramer - Shapira - Schneider & Co. Law Offices & Notary

- א. פעולות שבהן נקטה העירייה ומשרד החינוך (כ"א בנוגע לפעולות הרלוונטיות אליה) לפתרון הבעיה; ובכלל זאת נתונים מספריים באשר למספר כיתות הלימוד שנבנו בפועל.
- ב. כל הפרוטוקולים מהישיבה/ות בהן עלה הנושא.
- ג. העתק כל ההנחיות שניתנו ע"י משרד החינוך בעניין זה וכיוצ"ב.
- ד. מספר הכיתות החסרות לשיטת העירייה ומשרד החינוך (כ"א בהתאם לנתונים).
- ה. מספר התלמידים הלומדים בבתי הספר שאינם רשמיים.
- ו. מספר התלמידים אשר הרשויות אינן עומדות בחובתן לספק להם חינוך רשמי חינוך וזכאים לקבלת מימון עלויות החינוך בבתי ספר חלופיים עפ"י סעיפים 6(ג) ו-ו(ד) לחוק לימוד חובה, התשי"ט-1949. תשומת לבכם תופנה להחלטה בדבר הורדת מספר התלמידים בכיתה, ולהשפעתה על האמור לעיל (נבקש לקבל התייחסותכם האם בנתונים המפורטים לעיל, הבאתם בחשבון את החלטה זו).
4. מצ"ב למכתבי זה קבלה בדבר תשלום אגרת בקשה. מרשתי מתחייבת לשאת באגרות הטיפול וההפקה הכרוכות בבקשה עד לסכום של 150 ₪ (בכל מקרה בו יידרש על-ידכם סכום גבוה יותר, נדרשת מראש הסכמת מרשתי להמשך הטיפול בבקשה).
5. להזכירכם, ע"פ חוק חופש המידע עליכם להשיב לבקשה זו בהקדם האפשרי ולא יאוחר משלושים יום מעת קבלת בקשה זו.

בבנו רב ובברכה,
 דונן וינברג עו"ד
 קרמר-שפירא-שניידר ושות'
 משרד עורכי דין

נספח 5

העתק תשובת מר אלעד

גבע מיום 6.3.16

720)

קרמר, שפירא, שניידר
15-03-2016
נתקבל

כ"ו אדר א' תשע"ו
 06 מרץ 2016
 פניה 4815

לכבוד
 קרמר-שפירא ושות'
 לידי עו"ד רונן וינברג
 רחוב דוד המלך 19
ירושלים 9410143

א.נ.

הנדון: תשובה לבקשתך לקבלת מידע - לפי חוק חופש המידע התשנ"ח 1998
סימוכין: בקשתך מיום 14.02.16 לאחר תשלום אגרת בקשה מיום 28.02.16

בהמשך לפנייתך לעיריית ירושלים לקבלת מידע, בעניין נתוני כיתות לימוד, נתבקשתי ע"י הממונה על חוק חופש המידע למסור לידך את מכתבו של מר אלעד גבע עוזר לראש מנהל החינוך (מנח"י).
 יצוין כי המידע הועבר אליכם לפני מסורת הדין למרות שאגרת הטיפול טרם שולמה, הודעה על אגרת הטיפול תשלח בד בבד למכתב זה, נבקשכם להסדיר התשלום בהקדם האפשרי.

בברכה
 שמואל אנגל
 מנהל יישום חוק חופש המידע

העתק: מר משה טורפז, ראש מנהל חינוך
 מר אלעד גבע, עוזר מקצועי לראש מנהל חינוך
 עו"ד אשר עמרם, עוזר ליועץ המשפטי

י"ב אדר תשע"ו
21 פברואר 2016
סימוכין: 2016-0033-219

הנדון: בקשה עפ"י חוק חופש המידע - נתוני כיתות לימוד

פנייה מספר 4815

הצגת הנתונים כמבוקש בפנייתו של עוזי רוני ונוברג עבור ארגון ההורים למערכת החינוך בירושלים (ע"ר):

א. פעולות בהן נקטה העירייה לפתרון הבעיה:

- גיבוש תכנית חומש להתמודדות עם פערי הבינוי
- הקמת מנהלת כתות לימוד ייעודית פרויקטלית לתכנון וביצוע כתות הלימוד
- שכירת עשרות כתות לימוד חדשות מדי שנה אל מול בנייה מואצת (בכפוף לקבלת הרשאות ממשד החינוך).
- שימוש במערך הסעות בתקופות מסוימות.

1. תקצוב כל כתות הלימוד הזמינות לביצוע מידי בשנת 2016 בכל העיר

רשימת הפרויקטים הזמינים לתקצוב באופן מידי עם קבלת ההרשאות לביצוע ממשד החינוך - סה"כ 195 כתות.
17 כתות מצויות בשלבים מתקדמים מאוד לתקצוב, להן אושרה פרוגרמה ע"י משרד החינוך והן ממתונות לאישור תכניות אשר יושלמו תוך כחודש ימים.

2. שכירות של מוסדות חינוך

- 2.1 בשנת 2015 שכרה העירייה 1023 כתות לימוד בכלל המגזרים, מתוכן 675 כתות במזרח העיר (92 כתות חדשות ב-2015 לבדה).
- 2.2 תקציב עיריית ירושלים לנושא שכירויות של מוסדות חינוך בשנת 2015 בכלל המגזרים עמד על 87 מלשי"ח מתוכו 43 מלשי"ח במזרח העיר, ומהווה תחליף לבינוי כיתות לימוד החסרות בירושלים, שהאחריות לחסרונן מונח על כתפי עיריית ירושלים, משרד החינוך ומשרד האוצר במשותף.
- 2.3 ע"פ הערכתנו, בשנת תשע"ז נדרש ל-1215 כתות בשכירות בעלות של יותר מ-100 מלשי"ח, מתוכן 820 כתות במזרח העיר בעלות של כ-56 מלשי"ח.

3. כיתות חדשות שהתקבלו בין השנים: 2011-2015

כיתות בית ספר ונוו ילדים חדשים							
סך כ"ס	בית החדש		שכונות חדשות		מנדלים חדשים		סך כ"ס
	כיתות גן	בית ס	כיתות גן	בית ס	כיתות גן	בית ס	
45	63	25	42	11	15	9	6
364	54	164	32	180	22	20	0
199	109	107	9	84	40	8	60
834		379		352		37	

194 כיתות נבנו ונמסרו להפעלה במזרח ירושלים בין השנים 2011-2015 תוך השלמת עלות עירונית של 22.9 מלש"ח, להלן הפירוט לפי שנים:

שנים	מספר כיתות בית ספר	מספר כיתות גנ"י	עלויות עירוניות
2011	39	2	2,149,927
2012	0	6	1,299,700
2013	48	4	3,137,874
2014	39	18	12,407,444
2015	36	2	3,927,150
2011-2015	198	32	22,922,095

4. הפקעות שטחים לצרכי חינוך במזרח העיר והתאמתם לבינוי

ישנם כרגע 21 מגרשים בהליכי הפקעה בשטח כולל של כ-62,400 מ"ר אשר ביכולתם לייצר כ-200 כיתות (כתלות בתנאי השטח ואפשרויות התכנון).

- 21 מגרשים נמצאים בטיפול במסגרת תקציבית בסך 50 מיליון ₪ - אין כסף שאיננו צבוע למגרש מסוים.
- 10 מגרשים פורסמו ברשומות הודעות לפי סעיפים 5 ו-7 הוצבו בשטח ב-6 מגרשים הודעות אודות ההפקעה.
- 5 מגרשים הנמצאים בשלבי הכנה סופיים בטרם יאושרו בוועדה מקומית.
- 5 מגרשים מצויים בשלבי בדיקה משפטית/ תכנונית.

- מגרש 1 נמצא בהכנה של תשריט הפקעה, בטרם יועבר לאישור הוועדה המקומית.
- מקודמים מגרשים נוספים בכפוף למנה תקציבית נוספת.

5. קידום הליכים סטאטוטוריים (תב"עות) להגדלת כמות השטחים המיועדים למבני

חינוך

אגף התכנון בעירייה מקדם תכניות רבות באמצעות תכנון יזום. כרגע מקודמות על ידי האגף 34 תכניות הכוללות שטחי לצרכי ציבור. קיים כיום מחסור חמור בשטחים המיועדים למבני ציבור במזרח ירושלים, כמות השטחים הינה פחות ממחצית מכמות השטחים המקובלת בשכונות מגורים. על כן, יש לקדם תוכניות בנין עיר להוספת שטחים המיועדים למבני ציבור בכלל ומבני חינוך בפרט בשכונות מזרח העיר. תוכניות אלו יתנו מענה לכיתות שייבנו בשנים הבאות. על פי הערכותינו לתקופת החומש הקרוב נדרש סך של 10 מלש"ח לקידום התב"עות לרבות מדידות ורישום תצ"רים.

6. פתרונות המוצעים ע"י העירייה לבניוי בטווח המיידי והקצר (כשנתיים):

לשם התמודדות עם הפער, הקימה עיריית ירושלים מנהלת ייעודית בחברת מוריה (תאגיד עירוני המוחזק ב-100% על ידי העירייה) לתחום בניית מבני החינוך על מנת לצמצם את הפער הקיים באופן מיטבי ומהיר ככל האפשר.

מבוצע הליך שינוי ארגוני שיאפשר למינהלת להוות One-Stop-Shop לנושא תכנון והקמת מבני חינוך בעיר. עלות התפעול השנתית של המינהלת עומדת על כ- 2 מיליון ₪. המינהלת מציעה בין היתר, על מנת להתמודד עם החוסר בקרקעות זמינות לבניה, חלופה של תוספת קומות על מבנים קיימים.

הוקם על ידי המינהלת צוות מקצועי שייסקור מבני חינוך בבעלות עירונית ובאזורי ביקוש מובהקים בשכונות הערביות במזרח ירושלים (ע"פ דגשים) אזורים שיתקבלו ממנח"י) לבחינת היתכנות תוספת קומות.

פתרון זה יאפשר את מיצוי השטחים החומים הקיימים בצורה מיטבית וכן ייצר מלאי כיתות משמעותי לבנייה בטווח זמן קצר.

פתרון זה תלוי בסיוע תקציבי הנדרש הן לצורך חיזוק המבנים הקיימים עליהם יתווספו הכיתות והן לצורך השלמת תקציב משרד החינוך לבניוי לגובה אשר מחייב הוצאות נוספות (מעליות, הנגשה ועוד).

בשכונות הערביות קיים קושי בקידום פרויקטים נוכח העובדה כי מרבית הקרקעות נמצאות בבעלות פרטית. עמדת משרד החינוך היא שלא ניתן לאשר ולתקצב בינוי לרשות המקומית כאשר לעירייה אין זכות בקרקע. הדברים שבים ומדגימים את חוסר ההתאמה שבין דרישות "הרגולציה" לצורך הקמת בתי ספר ומימונם אל מול המציאות הייחודית והמורכבת במזרח ירושלים.

המסלולים הקונבנציונאליים בהם פעלו עיריית ירושלים, משרד החינוך ומשרד האוצר עד כה, מאפשרים יצירה של מאות ספורות של כיתות בלבד. לאור זאת, ועל מנת לתת מענה לצורך ב-2,500 כיתות במזרח העיר לבדה, הצגנו בפני משרדי החינוך והאוצר מספר מסלולים נוספים שבאפשרותם לייצר מאות רבות נוספות של כיתות.

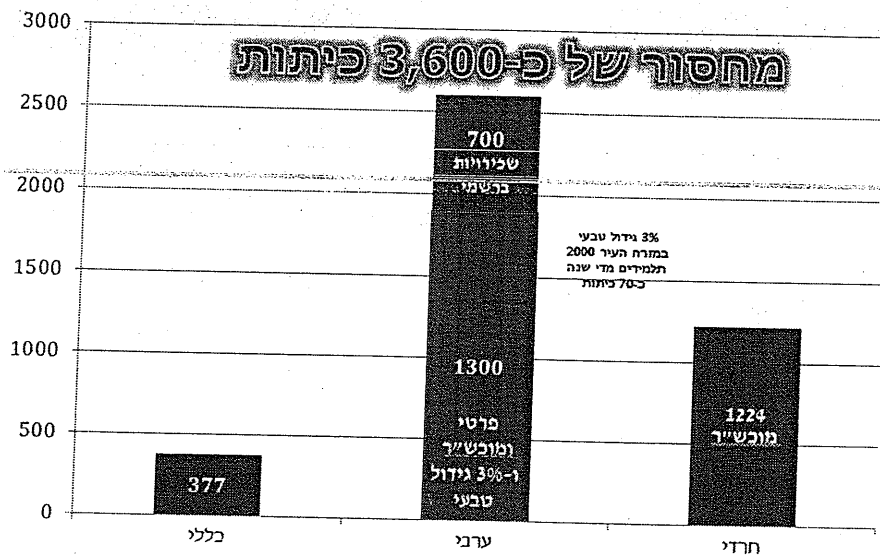
ס"ה"כ	2020	2019	2018	2017	2015-2016	פוטנציאל יצירת כיתות לתכנון ובנייה
1,290	400	520	260	175	87	בנייה קונבנציונאלית
440	150	110	100	50	30	תוספת קומות על מבנים קיימים
432	110	110	90	80	42	בנייה באשכולות
2,112	770	630	500	330	157	ס"ה"כ מזרח

ב. פרוטוקולים בהם עלה נושא המחסור בכיתות:

- נושא המחסור בכיתות לימוד נידון בשנים האחרונות מדי חודש בישיבה בראשות מנכ"ל העיריה. פרוטוקול הישיבות הינו עדכון טבלת המעקב על פרויקטים לבינוי מול הצורך, הכוללים הנחיות לביצוע לצורך עמידה בצרכי פתיחת שנת הלימודים.
- **נספח א:** סיכום דיון בראשות ראש מינהל החינוך בנושא ישיבת הכנה להיערכות ליישום פסק דין - האגודה לזכויות האזרח - אבו לבדה נגד שרת החינוך מתאריך ה-26/01/15
- **נספח ב:** סיכום דיון בין מנכ"לית משה"ח למנכ"ל עיריית ירושלים בראשות מבנושא עיריית ירושלים מתאריך ה-09/02/15. התייחסות לסעיף 1 בפרוטוקול.
- **נספח ג:** סיכום דיון בנושא להיערכות ליישום פסק דין אבו לבדה נגד שרת החינוך עם האגודה לזכויות האזרח - מתאריך ה-26/02/15
- **נספח ד:** סיכום דיון בנושא מזרח ירושלים - אגף אכיפה משרד החינוך מתאריך ה-12/05/16.

ג. איננו מכירים הנחיות מיוחדות שניתנו על ידי משרד החינוך על הנושא.

ד. מספר הכיתות החסרות לשיטת העיריה

ה. מספר התלמידים בעיר ירושלים שלומדים בבתי הספר שאינם רשמיים:

- א. 127,375 תלמידים בבתי ספר לא עירוניים (כולל עייס ברשתות)
 - ב. כ-18,000 תלמידים (הערכה) במוסדות פרטיים במגזר הערבי.
 - ג. כ-10,000 תלמידים (הערכה) במוסדות חרדי לא מוכר.
- סה"כ כ-155,375 תלמידים בבתי ספר שאינם רשמיים בכלל המגזרים בעיר.

1. מספר התלמידים אשר לומדים במערכת המוכש"ר והפרטי במזרח ירושלים:
 מינהל החינוך עושה מאמצים רבים להגדלת מספר התלמידים בחינוך הרשמי במזרח ירושלים. עם זאת, מספר רב של תלמידים בוחרים ללמוד בבתי הספר במערכת החינוך המוכש"ר והפרטית בחינוך הערבי במזרח ירושלים כמפורט להלן:

תלמידים	כתות	מוסדות	מערכת החינוך במזרח ירושלים
42,767	1,701	74	מוכר שאינו רשמי
17,266	732	68	פרטי
60,033	2,433	142	סה"כ

ז. יש לציין כי הנתונים נאספו על ידי העירייה ערב הצגתם בפני וועדת החינוך של הכנסת.

בכבוד רב,

אלעד גבע
 עוזר מקצועי לראש מינהל חינוך (מנח"י)

נספח 6

**העתק תשובת הגב'
אילנית שושני מטעם
המשיבה 1 מיום**

17.7.16

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תקשוב טכנולוגיה ומערכות מידע
הממונה על יישום חוק חופש המידע

ירושלים: י"א תמוז תשע"ו
17 יולי 2016

לכבוד:
עו"ד רונן וינברג
קרמר שפירא שניידר ושות'
lawyers@netvision.net.il

שלום רב,

הנדון: בקשתך לקבלת מידע במסגרת חוק חופש המידע בנושאים:

1. מידע ונתונים לגבי בינוי כיתות לימוד בעיר ירושלים
2. מס' התלמידים בבתי"ס מוכרים שאינם רשמיים בירושלים
פנייתך: 24/1/16, מכתבינו: 31/1/16, 2/3/16, 11/4/16

במענה לבקשתך לסעיפיה,

1. לסעיף א' – מצ"ב דוח התחייבויות שיצאו בשנים 2010 – 2016. לעניין יתר המבוקש בסעיף זה, הרי שמדובר בבקשות למתן הסברים והבהרות, והמענה לכך אינו בתחום סמכותו של הממונה על יישום חוק חופש המידע. תשומת לבך, הממונה אמון על מסירת מידע בלבד, קרי נתונים/מסמכים, כפי שהם קיימים ברשות המשרד. להגדרת "מידע" ו"קבלת מידע", ראה סעיף 2 לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן החוק).
2. לסעיף ב' – מצ"ב המסמכים המבוקשים. לתשומת לבך, בהתאם לסעיף 11 לחוק, במסמכים הוסתרו פרטים, להם אין נגיעה לנושא פנייתך.
3. לסעיפים ג'-ד' – מצ"ב המידע הקיים ברשותנו - רשימת בקשות בנייה בירושלים בשנת 2016.
4. לסעיף ה' – מצ"ב קובץ אקסל הכולל את המידע הקיים ברשותנו בנושא פנייתך.
5. לסעיף ו' – אין באפשרותנו למסור את המידע המבוקש, מכוח סעיף 8(3) לחוק, שכן המידע אינו מצוי ברשותנו. תשומת לבכם, בעניין זה הרשם הרשמי הוא עיריית ירושלים. בהתאם לסעיף 7 (ו') ו-17 (א') לחוק חופש המידע, התשנ"ח – 1998, הנך רשאי לעתור על החלטתנו זו לפי הוראות חוק בתי המשפט לעניינים מינהליים, התש"ס – 2000.

בכבוד רב,

אילנית שושני,
מרכזת תיאום פעולות
בשם הממונה על יישום חוק חופש המידע

העתק: ד"ר עופר רימון – הממונה על יישום חוק חופש המידע
גב' מירב צדוק – סגנית מנהלת אגף בינוי ותקצוב, מינהל הפיתוח
עו"ד מיכל חורין – ממונה ייעוץ משפטי, הלשכה המשפטית

המשרד הראשי * רחוב שבטי ישראל 29, ירושלים * טלפון 02-5602444 * פקס: 02-5604342 *

אתר ממשל זמין - <http://www.gov.il>

אתר המשרד - <http://www.education.gov.il>

דו"ח התחייבויות בחתכים שונים

אחוז ת.גמר תאריך שלב מימון חוזה מעקב	סכ"כ התחייבות	מספר התחייבות	ג שטח	תאור הפרויקט	שם מוסד	סמל מוסד	סמל אתר	ישוב	רשות
03/14 הת' נשלחה	4,043,847	201403002	ח	בפר 877 ואדי שלב א' בפר 877	יסודי ואדי	3194	1023633	ירושלים	ירושלים
03/15 הת' נשלחה	7,907,492	201502036	ח	בפר 1702 ואדי שלב ב' + ג' בפר 1702	יסודי ואדי	3194	1023633	ירושלים	ירושלים
12/15 הת' נשלחה	6,397,542	201503057	ח	בפר 1377 השלמת הפרו	עיסאויה לב	118216	1138655	ירושלים	ירושלים
03/14 אושר תשלום	4,883,049	201403004	ח	בפר 1059 השלמת הפרו	אלתורי לב	118299	1138738	ירושלים	ירושלים
12/15 הת' נשלחה	4,771,442	201503054	ח	בפר 1027 השלמת הפרו	אלתורי לב	118299	1138738	ירושלים	ירושלים
08/12 ביצוע תשלום	497,595	201079002	ח	בפר 106 השלמה עפ"י	אלתורי לב	118349	1138788	ירושלים	ירושלים
06/15 הת' נשלחה	20,739,744	201503023	ח	בפר 4464 השלמת הפרו	אלתורי לב	128033	1148472	ירושלים	ירושלים
08/15 ביצוע תשלום	602,342	201403027	ח	בפר 28,240,355 השלמת הפרו	אלתורי לב	148056	1168495	ירושלים	ירושלים
08/14 ביצוע תשלום	28,240,355	201079001	ח	בפר 4857 השלמת הפרו	אלתורי לב	148155	1168594	ירושלים	ירושלים
12/15 שונה הסכום	3,443,902	201276047	ח	בפר 2637 שיעור השלמת תכני	אלתורי לב	183228	1203667	ירושלים	ירושלים
11/15 שונה הסכום	8,618,734	201103050	ח	בפר 1854 השלמת הפרו	אלתורי לב	475665	1213442	ירושלים	ירושלים
11/15 שונה הסכום	3,403,068	201203004	ח	בפר 658 השלמת הפרו	אלתורי לב	347161	1367600	ירושלים	ירושלים
10/14 אושר תשלום	9,453,545	201079004	ח	בפר 2335 השלמת הפרו	אלתורי לב	347161	1367600	ירושלים	ירושלים
08/14 ביצוע תשלום	16,558,311	201179001	ח	בפר 3248 השלמת הפרו	אלתורי לב	347179	1367618	ירושלים	ירושלים
12/15 ביצוע תשלום	6,035,750	201203008	ח	בפר 2428 השלמת הפרו	אלתורי לב	347187	1367626	ירושלים	ירושלים
10/15 ביצוע תשלום	11,569,049	201203009	ח	בפר 1756 השלמת הפרו	אלתורי לב	353458	1373897	ירושלים	ירושלים
12/15 ביצוע תשלום	16,975,532	201276048	ח	בפר 3248 השלמת הפרו	אלתורי לב	353607	1374046	ירושלים	ירושלים
02/13 ביצוע תשלום	1,589,515	201001106	ח	בפר 250 השלמת הפרו	אלתורי לב	359828	1380267	ירושלים	ירושלים
11/13 ביצוע תשלום	3,179,030	201079005	ח	בפר 500 השלמת הפרו	אלתורי לב	977744	1998183	ירושלים	ירושלים
07/14 ביצוע תשלום	3,827,465	201222272	ח	בפר 512 השלמת הפרו	אלתורי לב	977744	1998183	ירושלים	ירושלים
01/16 העברה לחשב	1,817,889	201222604	ח	בפר 256 השלמת הפרו	אלתורי לב	978114	1998553	ירושלים	ירושלים
				בפר 256 השלמת הפרו	אלתורי לב	978239	1998678	ירושלים	ירושלים

מינהל תקשוב ומערכות מידע
תאריך הפקה: 28/01/16
דף מספר: 3

משרד החינוך והקצוב

מינהל הפיתוח - אגף בינוי ותקצוב

דוח התחייבויות בחתכים שונים

תאריך תשלום	אחראי תשלום	מספר התחייבות	סכום התחייבות	סה"כ תשלומים	סכום התחייבות	מספר התחייבות	גמ	שטח	תאריך הפרויקט	שם מוסד	סמל מוסד	סמל אתר	ישוב	רשות
02/15	סגור	201222605	4,363,996	4,363,996	201222605	ח	512	4	כתות גן	א טור	978247	1998686	ירושלים	ירושלים
10/14	0	201222767	1,514,947	1,514,947	201222767	ח	256	2	כיתות גן	בג"ז	978866	1999305	ירושלים	ירושלים
07/15	סגור	201222762	1,980,675	1,980,675	201222762	ח	256	2	כיתות גן	שועפאט	990119	2010558	ירושלים	ירושלים
11/15	סגור	201222764	1,913,567	1,913,567	201222764	ח	256	2	כיתות גן	בית חנינא	990127	2010566	ירושלים	ירושלים
07/15	סגור	201222763	2,061,204	2,061,204	201222763	ח	256	2	כיתות גן	בית חנינא	990135	2010574	ירושלים	ירושלים
01/16	100	201222486	2,088,047	2,088,047	201222486	ח	256	2	בג"ז	בית חנינא	990143	2010582	ירושלים	ירושלים
07/15	סגור	201222765	3,252,865	3,252,865	201222765	ח	384	3	כיתות גן	בית חנינא	990150	2010589	ירושלים	ירושלים
07/15	סגור	201222766	2,870,351	2,870,351	201222766	ח	384	3	כיתות גן	בית חנינא	990168	2010607	ירושלים	ירושלים
05/15	0	201222062	1,514,947	1,514,947	201222062	ח	256	2	כתות גן	אל סלאם	5000375		ירושלים	ירושלים
12/15	0	201503055	10,197,970	10,197,970	201503055	ח	2195		השלמת הפרו		5001515		ירושלים	ירושלים
12/15	0	201503056	9,389,566	9,389,566	201503056	ח	2021		השלמת הפרו		5001742		ירושלים	ירושלים
06/15	0	201503022	11,958,804	11,958,804	201503022	ח	2574		השלמת הפרו		5003528		ירושלים	ירושלים
12/15	0	201503058	8,660,144	8,660,144	201503058	ח	1864		השלמת הפרו		5010128		ירושלים	ירושלים

סה"כ תשלומים: 134,342,787

סיכומים

מ"ר. סכום התחייבויות: 258,569,423

מ"ר.

4334

מ"ר מזה סך שטח גן: 46,621

מ"ר. סך התאמת מבנה (ועדת טרכטנברג): 3,584

42 +
מ"ר. סך התאמת מבנה (ועדת טרכטנברג): 3,584

מספר התחייבויות: 34

פענוח שלבי פרעון התשלום
י"ו - תשלום הוכנה ולא הופקה י"ו - תשלום בגז', טרם אושר י"ו - תשלום סימון' - תשלום נפרע, בוצע

סה"כ: 76

סה"כ
325 נ"מ

דו"ח התחייבויות בחתכים שונים

תאריך תשלום	תאריך תשלום	מספר התחייבות	שטח מ	ג	תאור הפרויקט	שם מוסד	סמל מוסד	סמל אתר	שטח ישוב	ירושלים
01/16	0	201501021	6,164,228	ח	אשכול 6 גנ 1116	אשכול 6 גנ 1116	5001783	5001783	ירושלים	ירושלים
01/16	0	201501023	12,328,456	ח	אשכול 12 ג 2232	אשכול 12 ג 2232	5001814	5001814	ירושלים	ירושלים
01/16	0	201501024	6,164,228	ח	אשכול 6 גנ 1116	אשכול 6 גנ 1116	5001855	5001855	ירושלים	ירושלים
01/16	0	201501022	12,328,456	ח	אשכול 12 ג 2232	אשכול 12 ג 2232	5002964	5002964	ירושלים	ירושלים
01/16	0	201501025	6,164,228	ח	אשכול 6 גנ 1116	אשכול 6 גנ 1116	5003065	5003065	ירושלים	ירושלים

סיכומים
הגד

סה"כ תשלומים: 43,149,596 סכום התחייבויות: 7812 מ"ר מזה סך שטח גן: 7812 מ"ר מזה סך שטח גן: 7,812 סה"כ שטח: 7,812
מ"ר. סך התאמת מבנה (ועדת טרכנטברג): 7812 מ"ר. סך התאמת מבנה (ועדת טרכנטברג):

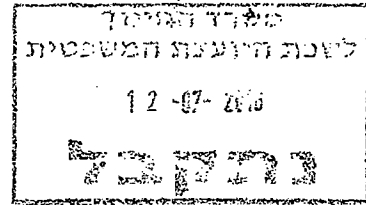
מספר התחייבויות: 5

פענוח שלבי פרעון התשלום
! - ה' תשלום הוכנה ולא הופקה * - תשלום בגז', טרם אושר # - תשלום אושר, בגז' ילא סימון - תשלום נפרע, בוצע

45000
45000
5346
42
1812
42
128
42

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

ירושלים, כ"ג באדר תשע"ג
05/03/2013
מספר פניה: 15721433
מספר סימוכין: 15722807

סיכום דיון בנושא כיתות ג במזרח ירושלים	
תאריך: 04 במרץ 2013	
מקום הדיון: לשכת מנכ"לית	
רושם הסיכום: גב' מיכל שטרנברג	
<p>זכחים: גב' דלית שטאובר, המנהלת הכללית; מר ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים; מר יוסי היימן, מנכ"ל עיריית ירושלים; מר מאיר שמעוני, מנהל מחוז ירושלים; מר יגאל צרפתי, סמנכ"ל ומנהל מינהל הפיתוח; מר משה טור פז, מנהל מנח"י; גב' פלורה גבאי, סגנית מנהלת אגף א' הצטיינות והסעות; מר אסף דטנר, מנהל אגף א' בינוי מוסדות חינוך; הגב' אריאלה רג'זאן, יועצת ראש העיר לענייני חינוך; גב' לארה מובארקי, סגנית מנהל מנח"י למגזר הערבי; גב' סימה חוד, מנהלת אגף א' חינוך קדם – יסודי; נאווה פירר, יועצת למנהל מנח"י; הגב' סיוון ורדי, יועצת מנכ"ל עיריית ירושלים; גב' שירלי בא"בד, משרד האוצר; מר ערן כהן, משרד האוצר; גב' מיכל שטרנברג, יועצת למנכ"לית</p>	

תוכן השיבה	
1.	מר ניר ברקת – מערכת החינוך בירושלים עושה מאמצים גדולים לענות על דרישות טרכטנברג וישנה תנופה גדולה של עשייה, הן בתחום התוכן והפדגוגיה והן בתחום הבינוי. אבל כדי לענות על האתגר של מתן מענה לגילאי 3-4 צריך לחשוב מחוץ לקופסא.
2.	המנכ"לית – בנושא מזרח ירושלים יש לנו עבודה חשובה ורבה לעשות בכדי לענות על זכויות כלל הילדים.
3.	מר יוסי היימן – בתשע"ג התחלנו יישום טרכטנברג והוספנו 3000 ילדים למערכת החינוך בעיר. רובם במערב העיר על כל הפלגים שבה, ונתנו מענה לכל ילד שרצה. במזרח העיר, הצלחנו לתת מענה רק מגיל 4 ובאופן חלקי. בתשע"ג ובתשע"ד החינוך עדיין איננו חובה, אבל במערב העיר נתנו מענה לכל ילד שרצה, ובמזרח העיר אנחנו עוד לא עומדים במחויבות הזו.
4.	מר משה טור פז (קינלי) – 1. במזרח העיר אנחנו רואים נתונים קשים. בכדי להגיע ליעד של חינוך חובה ל-24,000 ילדים בגילאי 3-5 משנה"ל תשע"ה יש לנו מחסור של 330 כיתות ג. ישנה כמות דומה של גני ילדים שכבר קיימת במערכת העירונית והמוכש"ר ביחד. 2. הפער הוא 311 כיתות ואנחנו יודעים לפלח את זה שכונתית. 3. פוטנציאל ביוני של 150 כיתות לא בהכרח תואם את הצורך על פי פילוח לשכונות. ולכן צריך כאן יצירתיות.
5.	מר ניר ברקת – בעיה קשה של שכריות, מאחר והשכירות הן על חשבון העירייה. בעצם אנחנו עוזרים למדינה ומתבקשים לשלם.

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימייליה 02-5602336
כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>,
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

תוכן השיבה	
6.	מבנים זמניים ושכירות על פי החלטת טרכטברג ימומנו רק בסוף היישום אך אנו נחשוב יחד על הפתרונות הייחודיים הנדרשים לירושלים.
7.	מר יוסי היימן – מעלה שלושה נושאי מקרו גדולים עליהם יש לדון: 1. סוגיית השכירות: אנחנו מאמינים שכדי לעמוד ביעדים יש צורך בפיתוח מפתח ייחודי למזרח ירושלים. 2. סוגיית ההפקעות: אנחנו נמצאים במלכוד וגם באוצר לא מוצאים פתרון לסוגיה זו. עקב שונות תרבותית, כאשר מופקע שטח, בעליו לא מעוניינים לגבות את הכסף כי מאמינים שהשטח יוחזר. לכן נוצר מצב שיש כסף בקופה ששייך לתושבים, ולכן לא מקבלים עוד כסף, אך גם לא יכולים להשתמש בו. 3. בנייה בקומות: מעוניינים בהיתרים לבניה לגובה של גני ילדים, ולא דווקא רק שתי קומות
8.	מר יגאל צרפתי – בנוגע לבנייה לגובה, למדנו את הנושא וגילימ שזה מייצר התייקרות מאוד רצינית, מאחר ולא מחשבים את ערך הקרקע. אנחנו מתקצבים פר גן ולא פר קרקע ולכן גן בקומות עלה יותר.
9.	מר ערן כהן: את כל הסוגיות שהועלו על ידי העירייה יש לבדוק לעומק וביחד.
10.	המנכ"לית – מדובר כאן על מתן מענה לצרכים כלל ארציים לסוף תהליך טרכטברג מחד, ומתן מענה ספציפי למזרח ירושלים מאידך. יש להקים ועדה משותפת בהקדם האפשרי שתסכים על הנתונים ולדון בפתרונות.

מס'	החלטות / משימות לביצוע	אחראי לביצוע	למעקב	תאריך לביצוע / הערות
1.	קיום ישיבה משותפת בין אנשי מנהל הפיתוח במשרד, נציגי האוצר, ונציגי העירייה, שתדון במיפוי הנתונים ובסוגיות השכירות, הפקעה, ובנייה לגובה.	יגאל צרפתי	מיכל שטרנברג	עד פסח
2.	הגשת סטטוס תוצאות הישיבה	יגאל צרפתי	מיכל שטרנברג	מיד לאחר פסח

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336

כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

ירושלים, ד' אדר א' תשע"ד
08/02/2014
מספר פניה: 16102552
מספר סימוכין: 16102552

תחום דיון: מועצה למערכת הרושמים	
	תאריך: 3.2.14 מקום הדיון: לשכת מנכ"לית רושמת הסיכום: מיכל שטרנברג
<p>נוכחים: גב' מיכל כהן, המנהלת הכללית; עו"ד דורית מורג, היועצת המשפטית; מר משה שגיא, סמנכ"ל ומנהל מינהל כלכלה ותקציבים; מר תמיר בן משה, מנהל מינהל הפיתוח; גב' אריאלה ישראלי, מנהלת אגף א' (עוז לתמורה חטמעת הרפורמה); מר משה טור פז (קינולי), מנהל מנח"י; מר חיים הלפרין, ממונה לתכניות משלימות למידה); מר פארס טויל, מנהל תחום רישוי; עו"ד שנית פנחסי הראל, ממונה (יועץ משפטי - תמיכות והתקשרויות); מר גנאדי קמנצקי, מנהל אגף א' מיפוי ותכנון; גב' מיכל שטרנברג, יועצת מנכ"לית; מר ערן כהן, רכז חינוך משרד האוצר;</p> <p>נוכחים עיריית ירושלים: עו"ד אמנון מרחב, מנכ"ל עיריית ירושלים; גב' יפעת אורון, עוזרת בכירה למנכ"ל; גב' אריאלה רגזאן, יועצת בכירה לרה"ע; מר ארח"ל בן נון, ראש אגף מבני ציבור; גב' קרן ברק, ראש אגף תקציבים וסגן גזבר; גב' מיכל ליבוביץ, רפרנטית בכירה תקציבים; מר יוסי רחמן, גזברות העירייה; גב' בתיה קאופמן, יועץ משפטי, מר דן בן טל, יועץ משפטי.</p>	

תוכן הישיבה	
	1.

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
 משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

תוכן העניינים	
<p style="text-align: center;"><u>הפקעות לטובת בינוי גני ילדים ובתי ספר במזרח העיר -</u> מנכ"ל העירייה:</p> <p>1. נכון להיום קיים מחסור חמור של למעלה מ-1,000 כתות לימוד במזרח העיר, בכדי לעמוד בחללטות הממשלה לגבי חינוך חינוך ובדרישות בגיש בעניין.</p> <p>2. במטרה להתגבר על המחסור העירייה מובילה שני מאמצים מרכזיים:</p> <p>א. בניית כיתות לגובה בשיתוף משהיח, וזאת במטרה להביא לניצול מקסימלי של השטח.</p> <p>ב. מאמץ נרחב לאיתור קרקעות להפקעה.</p> <p>3. עיריית ירושלים איתרה קרקעות לבינוי הנדרשות לתקצוב ב 70 גניי 160 בתי ספר. לשם הפקעתן בלבד נדרשים 110 מיליון ₪.</p> <p>4. עיריית ירושלים מבקשת ממשרד החינוך וממשרד האוצר לפעול לתקצוב ולהעברת כספים. יודגש כי אישור התקצוב יאפשר מענה חלקי בלבד למחסור בכתות הלימוד במזרח העיר.</p>	2.

דוד שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • טקסימיליה 02-5602336
 כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
 כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016
 משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

תוכן תעודת	
תמיר בן משה: תקנת הפקעת קרקעות תוקצבה ב 10 מלשיח מתקציב האוצר לפני שנתיים ובשנים 2013-2014 לא ניתן דבר. המשרד איננו מתקצב הפקעות, אלא רק בינוי כיתות. משרד החינוך יכול להשתתף בתיעדוף בינוי כיתות על קרקעות שיופקעו. ערן כהן: הנחיצות במזרח ירושלים מוכרת ומשרד האוצר מוכן להציע 50 מלשיח כאשר משרד החינוך משקיע 25% ומשרד האוצר משקיע 75%.	
	3

רח' טובטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016
משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

תוכן הישיבה	
[Redacted]	
[Redacted]	4
[Redacted]	5
[Redacted]	6

רח' שבטני ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
 כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
 כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016
 משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת תמנהלות הכללית

מס' תשובה	שם תשובה	מס' תשובה	תחומי תשובה / משפחות לביטוח	מס' תשובה
				.1
				.2
				.3

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016
משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
 משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

ירושלים, כ"ו אייר תשע"ד
 26/05/2014
 מספר פניה: 16102552
 מספר סימוכין: 16104860

סיכום דיון הוועדה המייעצת לשינוי תוכנית הלימודים
תאריך: 26.5.14 מקום הדיון: לשכת מנכ"לית רושמת הסיכום: גב' יערה שוורץ + מיכל שטרנברג
מכתים: גב' מיכל כהן, המנהלת הכללית; מר ניר ברקת, ראש העיר ירושלים; מר משה שגיא, סמנכ"ל ומנהל מינהל כלכלה ותקציבים; עו"ד דורית מורג, היועצת המשפטית; מר מאיר שמעוני, מנהל מחוז ירושלים – מנח"י ומחוז חרדי; מר תמיר בן משה, מנהל מינהל הפיתוח; מר גור רוזנבלט, מנהל מינהל רישוי בקרה ואכיפה; מר חיים הלפרין, ממונה תכניות למידה; גב' יערה שוורץ, יועצת המנהלת הכללית

תוכן הוועדה
1. תשלומי הורים
2.
3.

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • סל' 02-5602242 • פקסימייליה 02-5602336-02
 כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
 כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הבללית

	.4
	.5
	.6
	.7
	.8
	.9
	.10
	.11
	.12
	.13
	.14
	.15

רח' שבטאי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016
משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
 משרד החינוך

לשבת המנהלת הכללית

חוכמי הוועדה	
16.	מזרת ירושלים: 1. תוסף ציוד בכיתות: שולחנות בסאות. 2. מחסור תמור של כ- 114 כיתות. דודו: ניתן להיענות לבקשות שכירות בסך של כ- 4 מיליון ומאתיים אלף שקלים.
17.	המנכ"לית: - העבודה במשא צריכה להיעשות מול מינהל הפיתוח של משה"ח זה לא לדין. - משה"ח יעשה תיעודף למזרת ירושלים על פני מקומות אחרים. כעת חסרים 23 מלש"ח והעירייה מתקצבת בכ- 4 מלש"ח. בהנתן הגשה מסודרת של הבקשות משרד החינוך יתעדף את מזרח ירושלים.
18.	ראש העיר ניר ברקת: הרשות עתידה ככל הנראה להקים מנהלת במסגרתה גם יוקם כ-2,000 כיתות במזרח ירושלים, יוגדר שבכל בית ספר ניתן לבנות לגובה קומות מסופות.
19.	[Redacted]
20.	[Redacted]
21.	[Redacted]
22.	[Redacted]

חבר	החלטות / משימות לביצוע	אזור אחריות / לבצוע	תאריך / תאריך תחילת	מספר / מספר תעודת
1.	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]
2.	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]

רח' שבטוי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
 כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
 כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
 משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

מס	החלטות / משימות לביצוע	מחבר / יוצר	תאריך לביצוע / תחילת
3.	יינתן תעודף לשכירויות במזרח ירושלים כנגד השלמת ההגשות מעיריית ירושלים.	עיריית ירושלים מול מנהל הפיתוח במשרד החינוך	מיכל שטרנברג
4.			

העתקים:
 מר אריאל לוי, סמנכ"ל ומנהל המנהל הפדגוגי
 הגב' גבית ויינשטיין, מנהל גף (ניסויים ויזמות חינוכית)
 הגב' חגית מאיר, מנהל אגף יישומי חוק ומדיניות במערכת החינוך

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
 כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
 כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016
 משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

סיכום דיון בנושא מזרח ירושלים – ישיבת המשך לדיון עם
שר החינוך מיום 18.10.2015

השתתפו: מר משה שגיא, מר מאיר שמעוני, מר אריה מור, מר גור רוזבלט, מר פארס טוויל, מר דודי כהן, מה דודי מזרחי, מר עבדאללה חטיב, עו"ד דורית מורג, מר תמיר בן משה, גב' לארה מובריקי, מר עופר האן, מר דני רוזנר, מר סער הראל, גב' מיכל שטרנברג, גב' מיכל חורין-סגל

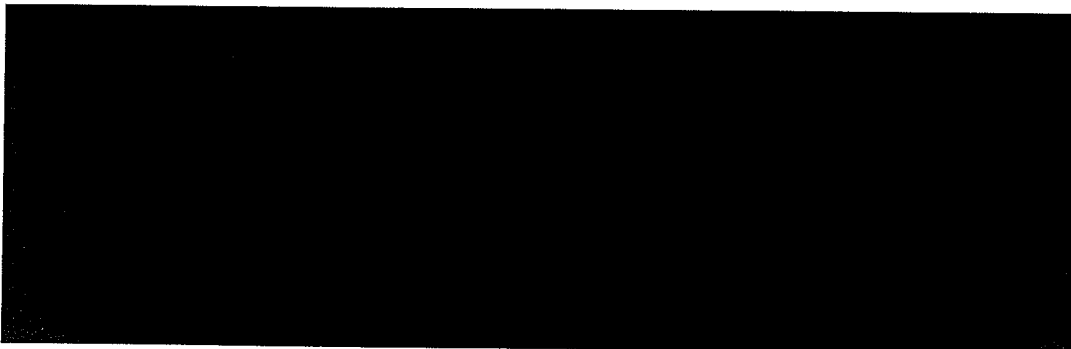
1. נקודות שעלו במהלך הדיון ודגשים:

א. יש לגבש פתרונות מערכתיים הן לטווח הקצר והן לטווח הארוך, בתיאום מלא עם הרשות המקומית.

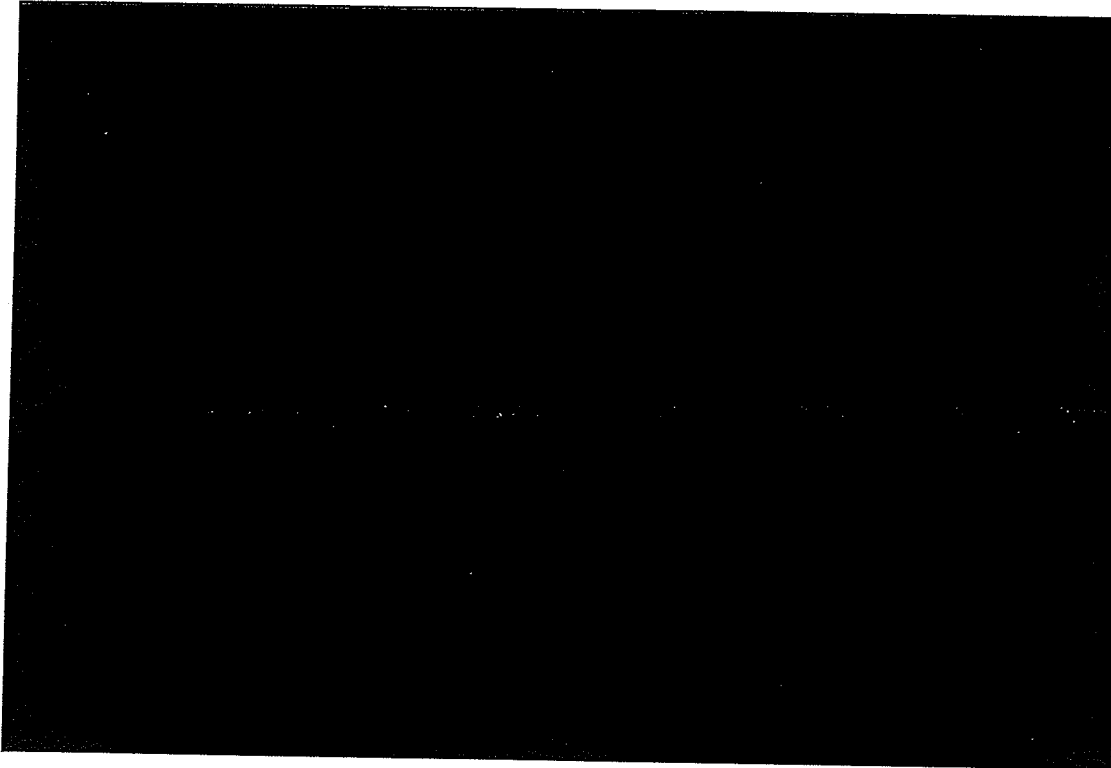
ב. בטווח הקצר, ההמלצה היא לתת מענה חינוכי מידי לתלמידים ולצוותי החינוך החיוביים אשר פועלים בשטח ובמקביל יש לייצר הרתעה ולפעול ביד קשה כנגד גורמים מסיתים לאלימות, בתיאום עם המשטרה והשב"כ. התכנית צריכה לתת מענה לטיפול לכלל הילדים המזרח ירושלים – אלו המבקרים בבתי הספר ואלו שאינם מבקרים.

ג. בטווח הארוך, ההמלצה היא ליישם תכנית הוליסטית רב-מערכתית, אשר תוביל לכך שהרוב המכריע של התלמידים ילמדו רוב ימי הלימודים זרוב ימי השנה במסגרות אשר מפוקחות באופן מיטבי. לצורך כך, התכנית צריכה לכלול בין היתר את ההיבטים הבאים: חיזוק הפיקוח, תשתיות (כיתות לימוד), חיזוק החינוך הרשמי, דגש על תכנית הלימודים הישראלית, ביקור סדיר, שירותי רווחה, קידום מקצועי, חינוך לא פורמאלי בתוך בית הספר ומחוץ בית הספר

ד.

מדינת ישראל
משרד החינוך
לשכת המנהלת הכללית

ג. תשתיות וחיזוק החינוך הציבורי - מרכז: קינלי טור- פז.

מנהל הפיתוח, עירייה, מחוז, מנהל רישוי, בקרה ואכיפה, לשכה משפטית.

טווח קצר:

- א. בחינת הצורך בכיתות לימוד במזרח ירושלים בכל שלבי החינוך במטרה להעברת בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים ובתי הספר האחרים לחינוך הרשמי. הבחינה תתבסס, בין היתר, על מיפוי של התלמידים והמוסדות שאינם מוכרים ומתוקצבים על ידי המדינה וכן על ניתוח בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים שאינם בבעלות העירייה.
- ב. מתן פתרונות אפשריים בטווח הקצר בתחום הבינוי בכדי למקסם את כמות התלמידים שמקבלים מענה חינוכי במבנים חינוכיים ראויים.

טווח ארוך:

- א. גיבוש ויישום תכנית מערכתית של תכנית לפיתוח בינוי לימוד במזרח העיר. התכנית חייבת לתת מענה לבעיות הייחודיות של מזרח ירושלים, לרבות החוסר בקרקעות והקושי הקיים בהפקעות קרקעות. הפתרונות יצטרכו לכלול מעורבות של משרדי ממשלה נוספים ושינוי חקיקה, ככל שיידרש.

משרד החינוך, רח' שבטוי ישראל 34, ירושלים מיקוד: 91911, טל: 5602253 פקס: 5602248

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 לשכת המנהלת הכללית

2. סיכום ומתווה

מס' סדר	החלטה / משימות לביצוע	אחראי לביצוע	למען	תאריך לביצוע / הערכת
1.	ישיבת מעקב	משה שגיא באמצעות לשכת מנכלית	זמנה	19.10.15 ב-13:00
2.	ישיבת סיכום בלשכת השר. הפעולות בתכנית המוגשת יכללו דרכי פעולה ועלות תקציבית.	עופר האן		19.11.15 בערב
3.	יש לרכז חומרי רקע ונתונים לקראת ישיבת המעקב	מיכל שטרנברג		

העתק:
 המנהלת הכללית
 למשתתפים

משרד החינוך, רח' שבטי ישראל 34, ירושלים מיקוד: 91911, טל: 5602253 פקס: 5602248

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב- 26/06/2016

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב- 12/07/2016

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

ירושלים, ה' אדר א' תשע"ו

14/02/2016

מספר פניה: 16102552

מספר סימוכין: 16117499

סיכום שיעור עם חוב"ל עיריית ירושלים	
תאריך: 14.02.2016	
מקום הדיון: לשכת מנכ"לית	
רושמת הסיכום: מיכל שטרנברג	
<p>נוכחים: גב' מיכל כהן, מנכ"לית משרד החינוך; מר אמנון מרחב, מנכ"ל עיריית ירושלים; גב' גילה נגר, משנה למנכ"לית; מר מאיר שמעוני, מנהל מחוז ירושלים-מנח"י, לשכת מחוז ירושלים נמנח"; מר משה טור-פז, מנהל מנ"חי; מר משה שגיא, סמנכ"ל ומנהל מינהל כלכלה ותקציבים; מר דודי מזרחי, מנהל אגף בכיר תקציבים; עו"ד דורית מורג, היועצת המשפטית; מר גנאדי קמצקי, מנהל אגף א' מיפוי ותכנון מוסדות חינוך; גב' דסי בארי, מנהל אגף א' חינוך על-יסודי; מר עבדאללה חטיב, מנהל אגף א' חינוך במגזר הערבי; גב' מיכל חורין, ממונה יעוץ משפטי - ראמ"ה; גב' אילת מלקמן, סגנית בכירה ליועצת המשפטית; גב' מיכל שטרנברג;</p>	
תוצאת הישיבה	
	.1

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336

כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 26/06/2016

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

מדינת ישראל
משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

תחום השייכות	
2	<p>בימי כיתות לימוד:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ישנן 195 כיתות זמינות לבינוי בכל רחבי העיר. - ב2016 תוקצבו כבר 56 אך מתקיימת עבודה על עוד כ40 נוספות - מבקשים להגדיל משמעותית את ההקצאה לכל רחבי העיר ופעם אחת ולתמיד לסגור את הפער הגדול בעיר. <p>התייחסות המשרד:</p> <ul style="list-style-type: none"> - המשרד מנהל פער גדול בכל רחבי הארץ וחסר את המשאבים בכדי למקד מאמץ כה גדול בכל רחבי ירושלים - המשרד לא מקצה על פי צורך תאורטי כי אם על פי זמינות של קרקעות (כרגע רק 195 כיתות זמינות) - אין לראות את מערב העיר ומזרח העיר כמקשה אחת. המשרד הקצה את כל מה שגדרש במזרח ירושלים וגישתו לאזור זה הינה נפרדת מההקצאה הכללית. לגבי מערב העיר היחס הוא שיווני לכל הרשויות האחרות בארץ. - המשרד מוטרד מתהליכי ציפוף אינטנסיביים בעיר בעיקר בשוכנות החרדיות שלא משאירים מקום לבינוי מוסדות חינוך ומבקש כי תהליכי התכנון להבא תמיד יכללו תכנון למוסדות חינוך.
3	<p>סטטוס מול בג"צ (ביקוש מוסדות רשמיים לעומת ההיצע):</p> <ul style="list-style-type: none"> - מדווחים סטטוס התקדמות הפקעות. - מדווחים 462 תלמידים מתוך אלו 544 שביקשו שובצו במוסדות ממלכתיים. כל השאר רצו מוסדות חינוך ספציפיים, על אף שלא היה בהם מקום, ולא רצו להשתבץ במוסדות אחרים. - [Redacted] - חלק מהמאמץ להתמודד עם הביקוש הרב נענה על ידי שכירת מבנים על ידי העירייה לטובת מוסדות רשמיים, המשרד שיפה השנה ב24 מלש"ח. - יש להיעתר לבקשת העותרים בבג"צ – האגודה לזכויות האזרח לפגישה בהשתתפות נציגים ממנח"י וממשרד החינוך
4	[Redacted]
5	[Redacted]

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336

כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0315590, התקבל ב - 28/06/2016

משרד החינוך, מזהה סער: 2000-1037-2016-0316570, התקבל ב - 12/07/2016

משרד החינוך
חוק חופש המידע

אוח

שירות התשלומים
הממשלתי
(שוחם)

חוק חופש מידע - משרד החינוך
אישור תשלום

תודה לך על ביצוע התשלום לשירות: חוק חופש מידע
אנא שמור את מספר אישור התשלום : 93076728
תאריך התשלום: יום ראשון 24 ינואר 2016 15:29
שם לקוח להפקת אישור תשלום : ארגון ההורים/ עו"ד קש"ש
התשלום בוצע באינטרנט

מספר אישור תשלום	93076728
שם ספק	חינוך
משרד החינוך	
אגרות חוק חופש המידע	משרד החינוך - אגרת בקשה לקבלת מידע כללי
שם האגרה	1
כמות	20.00 ₪
מחיר	כמפורט בבקשה המצורפת
הזנת פרטי הבקשה (ניתן להקיש עד 4000 תווים)	כן
הנני מתחייבת/לשאת באגרת בקשה לקבלת מידע ובאגרת הפקה עד סכום שלא יעלה על 150 ש"ח. אם עלות הטיפול בבקשתי גבוהה יותר אדרש לתת הסכמה נפרדת לחמשך הטיפול.	
פרטי התשלום	
פרטים לעסקה	lawyers@netvision.net.il
דוא"ל למשלוח אישור תשלום	רום
שם פרטי	ויברג
שם משפחה	027872316
מספר זחות	דוד המלך 18
רחוב ומספר בית	ירושלים
ישוב	ישראל
מיקוד	026234258
מדינה	026255493
טלפון	lawyers@netvision.net.il
פקס	תשלום רגיל LEUMI
דואר אלקטרוני	4629
סוג העסקה	0012418
ארבע ספרות אחרונות	20.00 ₪
מספר אישור מחברת האשראי/בנק	עשרים שקלים
סה"כ שולם	
סה"כ שולם במילים	

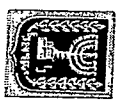
מדינת ישראל
 משרד החינוך

לשכת המנהלת הכללית

מספר המסמך	
6.	

מס' תוכן	המחלקה/משרד/מחלקה/מחלקה	אחראי לביצוע	תאריך לביצוע/תאריך תחילת
1.	משרד החינוך רואה בנפרד את צרכי מזרח העיר למערב העיר בתחום הבינוי.	מנהל הפיתוח.	
2.	העירייה תגיש מיפוי של החסמים ואז תישקל אפשרות לעבודת מטה ממשלתית במשא הבינוי במזרח ירושלים ובירושלים כולה. - כחלק מעבודה זו יידון בימי על קרקע פרטית מבחינת החשכ"ל, האוצר ולשכה משפטית.	עירייה	
3.	העירייה תציע שינוי לקריטריונים בתקנת ירושלים אשר תאפשר מיצוי מקסימלי של תקציבי התקנה.	עירייה	
4.	צוות משותף בין העירייה למשרד יפגוש את העותרים לבג"צ לגבי בינוי במזרח ירושלים	המתוז והעירייה	
5.			
6.		העירייה	
7.		העירייה	
8.		חנה שדמי	
9.	תעשה עבודה משותפת בתחום ההנגשת הפרטנית	עירייה ומנהל הפיתוח	

רח' שבטי ישראל 34 ירושלים 91911 • טל' 02-5602242 • פקסימיליה 02-5602336
 כתובת אתר ממשל זמין: <http://www.gov.il>
 כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

רשימת בקשות בניה

איתור לפי: שנה: 2016, רשות: ירושלים, מגזר: ערבי, ישוב: ירושלים

מספר בקשה	ישוב	תוספת ארצות	סוג חומר	שלב פיקוח	מגזר	פיתוח תוכנית	אזורים מקומיים	תאור הפרויקט	שטח לבניה שלב נוכחי	שטח שטח תומלץ	חשבה	החלטת אג"מ	מספר חשבה
2102	ירושלים	בית ספר	רגיל	עליונה	ערבי	21	1168495	תיכון בית צפאפה - מקיף 6 שנת 42 כ	4464	4464	פרויקט תוקצב	א	2102
2103	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	27	5010128	חטי"ב לבנות א-טור - יסודי	1864	1864	פרויקט תוקצב	א	2103
2104	ירושלים	בית ספר	רגיל	חטי"ב + עליונה	ערבי	12	5001742	תיכון חדש לבנות בצור 'באהר' - השלמה ל-12 כ	2021	2021	פרויקט תוקצב	א	2104
2105	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	18	5003528	יסודי חדש מעורב בשכונת 'אל צלעה' - יסודי 18 כ	2574	2574	פרויקט תוקצב	א	2105
2106	ירושלים	בית ספר	רגיל	בלבד	ערבי	18	1138788	יסודי אל צלעה - התאמה ל-18 יסודי כ	1027	1027	פרויקט תוקצב	א	2106
2107	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	24	1138855	יסודי לבנים עשוויה	1377	1377	פרויקט תוקצב	א	2107
2108	ירושלים	בית ספר	רגיל	חטי"ב + עליונה	ערבי	48	5001515	השלמה ל-24 כ	300	300	על הרשות לשלוח מסמכי קרקע ומצאי מבנים מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2108
2109	ירושלים	בית ספר	מיוחד	עליונה	ערבי	12		בית צפאפה - 12 כ	838	838	על הרשות להגיש טפסי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2109
2110	ירושלים	בית ספר	רגיל	חטי"ב + עליונה	ערבי	24		חטי"ב 24 כ	588	588	על הרשות להגיש טפסי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2110
2111	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	18		חטי"ב 18 כ	838	838	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2111
2112	ירושלים	בית ספר	רגיל	חטי"ב + עליונה	ערבי	24		חטי"ב 24 כ	838	838	על הרשות להגיש טפסי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2112
2113	ירושלים	בית ספר	רגיל	חטי"ב + עליונה	ערבי	24		חטי"ב 24 כ	916	916	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2113
2114	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	30		חטי"ב 30 כ	679	679	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2114
2115	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	12		חטי"ב 12 כ	679	679	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטרוא' זמני עד להפקת פרוגראמה	א	2115

מספר בקשה	ישוב	מסגרת	סוג	שלב	מאור	כוחות	אחרים	תאריך הפקודת	שטח לבניה	שטח ממוצע	הערות	המלצת אישור מנהל
2116	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	18		יסודי חדש אבו טור - 18 כ	588	588	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2117	ירושלים	בית ספר	מיוחד	יסודי	ערבי	24		ב"ס חדש לת"מ בשייח ג'ראח - 14 כ	500	500	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2118	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	18		יסודי חדש באדי קום - 18 כ	588	588	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2119	ירושלים	בית ספר	רגיל	יסודי	ערבי	12		יסודי בסילוואן	300	300	על הרשות לנמק את בקשתה על פי נוהל הגשת בקשות	ד
2120	ירושלים	גן ילדים	מיוחד	גן ילדים	ערבי	5		בית תינא - 05 ל גן לאוטום	640	640	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2121	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	12	5001814	גני' שועפט - 7619 אשכול 12 כ	2125	2125	פרויקט תוצב	א
2122	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	6	5001855	גני' שועפט - 7620 אשכול 6 כותב	1116	1116	פרויקט תוצב	א
2123	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	6	5003065	גני' שועפט - 7621 אשכול 6 כותב	1116	1116	פרויקט תוצב	א
2124	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	6	5001783	גני' שועפט - 7611 אשכול 6 כותב	1116	1116	פרויקט תוצב	א
2125	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	12	5002964	גני' שועפט - 7618 אשכול 12 כותב	2125	2125	פרויקט תוצב	א
2126	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	1		גני' שועפט	128	128	על הרשות לנמק את בקשתה על פי נוהל הגשת בקשות	ד
2127	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	12		גני' בג'בל מואבר - 12 ל גן	512	512	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2128	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	2		גני' עיסוויה - 2-4 ל גן	256	256	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2129	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	2		גני' עיסוויה	256	256	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2130	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	2		גני' עיסוויה - 2-6 ל גן	256	256	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2131	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	6		גני' א-טור - 6012 ל גן	768	768	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2132	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	3		גני' שייח ג'ראח - 03 ל גן	384	384	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2133	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	3		גני' שייח ג'ראח 0 ואדי ג'וז 3-6 ל גן	384	384	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א
2134	ירושלים	גן ילדים	רגיל	גן ילדים	ערבי	2		גני' א-טור 2-6 ל גן	256	256	על הרשות להגיש תכנית, מטרוא' זמני עד להפקת פרוארמא	א

מספר בקשה	שם	מסגרת	סוג חינוך	שלב חינוך	מחזור	לוחות	מקומות	אתרים מקושרים	מאור הפקודת	שטח ליבנה	שטח מומלץ	הערה	החליטה אישור תנח"ל
2135	ירושלים גן ילדים	ארגונית	חינוך	גן ילדים	ערבי	2	מבוקשות		גני סואחה - אום ליסון 2 גן 6	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2136	ירושלים גן ילדים		רגיל	גן ילדים	ערבי	2			גני"י סואחה- אום ליסון 2 גן 6	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2137	ירושלים גן ילדים		רגיל	גן ילדים	ערבי	2			גני צור באהר - 2-6 ל גן	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2138	ירושלים גן ילדים		רגיל	גן ילדים	ערבי	2			גני צור באהר - 2-6 ל גן	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2139	ירושלים גן ילדים		רגיל	גן ילדים	ערבי	2			גני צור באהר	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2140	ירושלים גן ילדים		רגיל	גן ילדים	ערבי	2			גני אום טובא - 2-6 ל גן	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2141	ירושלים גן ילדים		רגיל	גן ילדים	ערבי	2			גני אום טובא - 2-6 ל גן	256	256	על הרשות להגיש מסמכי קרקע, מטראז' זמני עד להפקת פרמארמה	כן
2651	ירושלים בית ספר		רגיל	יסודי	ערבי	18			ב"ס יסודי לבנים אל צילא 'יסודי' 18 כ	1027	1027	על הרשות לקדם תכנית אדריכלית	כן

ש"י"ל	מגזר	מעמד	משפטי	פיקוח	שילבי	חינוך	במוסד	סוג	חינוך	מוסד	מוסדות	תלמידים
סה"כ											105	36,670
2016	ערבי מוכר	מ"מ	חט"ע	בלבד	רגיל	רגיל	39	10,266				
2016	ערבי מוכר	מ"מ	יסודי	בלבד	רגיל	רגיל	57	21,044				
2016	ערבי מוכר	מ"מ	יסודי	וחט"ע	מיוחד	מיוחד	1	35				
2016	ערבי מוכר	מ"מ	יסודי	וחט"ע	רגיל	רגיל	8	5,325				

Selection Status:

SEMEL_RASHUT: 30007

בית ספר: TEUR_SUG_MISGERET_IRG

תשעו: CODE_SHANA_IVRITH

מוכר: TEUR_MAAMAD_BACHOK

ערבי: TEUR_MIGZAR